Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

Najer Folksblat פרייז 30 גראשן

היינט 16 זייטן

לאדזשער פאלקסבלאט

Nr. 157/1452 | Łódź, Piątek, 6 lipca 1928 r. | װעקסטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, י״ח תמוז תרפ״ח | Nr. 157/1452

אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 24-71. | Adres redakcji i administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 2471.

ציוניסטישע ארגאַניזאציע אין לאדז.

צוליב דעם 24-סטען יאָהרצייט פון

בנימין זאב ד״ר טעאדאר הערצעל ז״ל

קומען פאָר מארגען שבת פריה ביים דאַווענען הזכרות אין די שוהלען

זונטאג, כ׳ תמוז (ד. 8/7): 11 אַ זייגער פריה א פייערליכע הזכרה אין דער סינאַגאָגע אויף אל. קאָשטשושקי. — 5 נאָכמיטאָג אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע (צעגעלנ. 4)

א טרויער פערזאמלונג מיט דער בע־טייליגונג פון דעפ. ד״ר י. ראזענבלאט

בעקאנטמאכונג!

דערמיט מאַך איך בעקאַנט דער ג׳ קונדשאַפט, אַז איך בעזיץ

א גרויסע אויסוואהל

גאַרן מערצעריזירטע, וואלנע, בוימוואלנע אויך ספעציעל

פאר שטריקערס

און וויגאניע אין פערשידענע פארבען און נומערן

צו מעסיגע פרייזען.

פיעטריקאווער 14, פראָנט, 1-ער שטאָק טעל. 43-57

אויפאָדערונג.

דערמיט פאָדער איך אויף נאָכאמאל די אַלע כשר׳ע קצבים, וועלכע געבען אַרייך צו מיר אין פאַבריק ברוסטען און פעטס, אַז זיי זאָלען זיך פערזעהען מיט הכשרים פון היגען ראבינאט, אין געגענפאַל וועל איך ביי זיי קיין סחורה נישט אָננעהמען.

ס. דישקין.

פאדערט איבעראל!

כשר למהדרין מן המהדרין | קאקוס-פוטער: | כשר למהדרין מן המהדרין

העמא (Chemo)

צום בראטען און קאכען

קאָקאָמאַ (Kokoma)

צום באַקען און שמירען

וואָס ווערען אויסגעאַרבייט פון דעם פיינסטען און ריינסטען פלאַנצען-פעטס

עמפּפעהלט די פאַבריק

Einhorn, Fein i S-ka

ŁÓDŹ, Wysoka 9, – tel. 64-56.

די איסאַרבייטונג פון אונזער קאקוס-פוטער שטעהט אונטער דער השגחה פון פאַביאַניצער רב הרה״ג ר׳ מענדיל נ״י אלטער.

פאדערט איבעראל!

פאדערט איבעראל!

טאהרט איהר אויף ערהאלונג געדענקט!

דאס איהר מוזט איינקויפען אייערע קאסמעטיק

ווי: פערפומען, זייפען, געזיכטס-קרעמען, פודער

נור אין די ביליגסטע קוועלע —פון דער ערשטער— קאנקורענץ-פערפומעריע

S. BUCHWEITZ, PIOTRKOWSKA 22

Telefon Nr. 31-43.

בעקאַנטמאַכונג.

דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט, אַז נאָך דעם גרויסען רעמאָנט איז די

היגיענישע מקוה

גדאַנסקאַ — 75 —

פון היינט אן נארמאַל ווייטער טעטיג.

אַלע קלאַסען I, II און III.

פון 5 אַ זייגער פריה ביז 11 אַ זייגער אין אָווענד אָהן איבעררייס.

דער קאמיטעט.

דאנקזאגונג.

דערמיט דריקען מיר אויס דעם הערצ-ליכסטען דאַנק ה׳ דאָקטאָר

י. נאדעל, פיעטריקאָווער 17

פאַר זיין עדעלע און גוטע בעמיהונג בעת מיין שווערע קראַנקהייט.

וו. צוקער

זגערזשער 82.

פאלקיסטישע ראטמענער אין שטאט-ראט און אין דער יודישער קהלה

דער סעקרעטאַריאט איז אָפען יעדען טאָג פון 7 ביז 10 אָווענד. אַלע אינטערעסאַנטען קע-נען זיך מעלדען אין ביוראָ פון „פאַלקסהויז" זאַוואַדזקאַ 5, וואו זיי וועלען ערלעדיגט ווערען.

דער ראט.

דער פאַמיליע פאנטש צוליב׳ן פריהצייטיגען טויט פון זייער ליבען זוהן

נ״ע שמואל

דריקען אויס דעם טיפסטען ביילייד

מ. גייסט, י. גרינשפאן און מ. ברייטשטיין.

אויפפאָדערונג!

דערמיט ווערען אויפגעפאָדערט די אַלע העקער, וועלכע האַקען כשר פלייש, צו קומען זונטאג, דעם 8 טען יולי ד. י. 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג אין פעראיינס-לאָקאַל פיעטריקאָווער 24 אויף

א פאר = פערזאמלונג

מיט פאָלגענדער טאָג-אָרדנונג: 1) ווייטערדיגע עקזיסטענץ פון פעראיין; 2) וויכטיגע פאַך-בעראַטונג; 3) פרייע פאָרשלאַגען.

מיט אַכטונג

וויצע-פרעזעס פון פליישער-פעראיין

אברהם משה פרידמאן.

אַ געוועלב

צו פערמיטען

ווי אויך

אַ לאָקאַל אויף אַ פאַבריק

גדאנסקא 59.

שטיקערינס

נייהערינס און קריטע-בייה-ערינס ווערען געזוכט אין דער פאַבריק פון וועש רעדליך נאָוואָמיעסקאַ 4

370

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס דער פאמיליע פאנטש צוליב׳ן פריהצייטיגען טויט פון זייער אומפערגעסליכען זוהן

נ. ע. שמואל

זייט פון גאָט געטרייסט!

פירמע שווארצמאן און גרינשפאן.

קינא
ביים קאאפעראטיוו פון מלוכה קאמונאלע און געזעלשאפט-ליכע בעאמטע
40 שיענקעוויטשא 40
קינא איז גארטען!
פאלס פון אונגינסטיגן וועטער אין זאל

היינט און פאלגענדע טעג! — נאר ביז מאנטאג, דעם 9-טען יולי איינשליסליך!
דאס פרייליין אהן פערגאנגענהייט
אין די הויפטראלע: רייצענדער פרעהליכער פילם אין 10 אקטען. אין די הויפטראלען:
Willi Fritsch, Betty Balfour i Harry Holm
אנאנס! נעכסטער פראגראם: „ביגאמיע“ ■ אנאנס! נעכסטער פראגראם: „ביגאמיע“

Z intencji zaręczyn
p. IDY HOCHMANÓWNY
z p. HENKIEM CZARNYM
życzymy różowej przyszłości

Hela Frydmanówna.
Hanka Fernbachówna.
Balcia Hochgelernter.

צו דער פערלאָבונג פון מיין ווערטען פריינד
הערן **העגריק טשארני**
מיט פרל. **אידא האכמאן**
ווינשט פיל גליק און עוויגעס צופרידענהייט:
זיגמונט פערלמוטער.

צו דער פערלאָבונג פון
פרל. **שרה געפנער**
מיט ה׳ **משה פירשטענבערג**
גראטולירען הערצליך און ווינשען פיל גליק
די ארבייטער פון דער
פירמע **גרינשטיין**

Z intencji zaręczyn
p. **JAKÓBA WOLRAUCHA**
z p. **REGINĄ RACHWALSKĄ**
życzę wiele szczęścia. Niech droga Wasza będzie obsypana kwiatami
Abram Maroko.

אכטונג,
פראווינצער פליסדער
איך נעהם אָן צו מאכען אלערליי פאָרמען פון נייעסטען סיסטעם צו ביליגע פרייזען.
א. מאנטשניק, לאדז, זשגאווסקא 6.

לונגען קראנקע!

פיל טויזענדער ווָנען שוין געהיילט געוואָרען פערלאַנגט תיכף מיין בוך וועגען דער

נייע ערנעהרונגס-קונסט

וועלכע האט שוין פיל גערעטעט. מיין נייע ערנעהרונגס-פארם קען אנגעווענדעט ווערען ביי יעדער צוגעוואוי מער לעבענס-מוט און העלפט דאס אַבגעלער די קראנקהייט צו בעזיגען. עס פערשווינדען נאכטשווייס און הוסטען, עס הויבט זיך דאס קערפער-געוויכט און די ליידען ווערען איינגעשטילט.

ערנסטע מעדיצינישע וויסענשאפטס-מענער
בעשטעטיגען די פארציגליכקייט פון מיין מעטאָדע און עמפעהלען איהר אנווענדונג ביי די קראנקע. וואס פריהער מ׳האט אן מיט מיין נאהרונגס-מעטאָדע אלס בעסט איז.

גאנץ בחנם און פולשטענדיג פארטא פריי
שיק איך ארויס מיין בוך, פון וועלכען איהר קענט זעהר סך זיך דערוויסען.

שרייבט דאפארט
ס׳איז גענוג שוין א קארטעל אויף פאלגענדע אדרעס:
GEORG FULGNER Berlin Neukölln
Ringbahnstrasse 24 Abt. 643.

בעקאנטמאכונג.

אזוי ווי עס ווערט יעצט אויפגעשטעלט דער אוהל פון פערשטארבענעם קאָצקער רבי׳ן זצ״ל, בעטען מיר די אלע פערזאָנען, וועלכע האבען מנדר געווען צו געבען אויף דעם אוהל נישט קיינעם צו געבען, נאָר

ה׳ אליעזר ווינער, פלאַץ-וואלנאשטשי 11,

ווייל נאָר ער איז בעפולמעכטיגט אנצונעהמען די נדרים. אנדערע פערזאָנען ווערט געבעטען נישט צו געבען, ווייל זייער געלד ווערט פערווענדעט גאָר אויף אנדערע צוועקען.
אליעזר ווינער, פלאץ וואלנאשטשי 11.

מיין פריינד י. **מילווערגער** צוליב׳ן טויט פון זיין
פאטער נ״ע
דריק איך אוים דעם טיפסטען מיטגעפיהל.
בנימין זילבערבערג.

Towarzystwo Akcyjne
Kurlandzkiej Olejarni w Wilnie
założone w r. 1888.
עמפפעהלט: לאַן-אייל, געפרעסט און דעסטילירט
פון די בעסטע אינלענדישע זוימען.
— — פערטרעטונג אויף דער לאָדזער וואָיעוואודזטווע — —
Inż. techn. ST. GROSBERG, Łódź,
Kilińskiego 39. Telefon 1176.

בעקאנטמאכונג!

איך מאך בעקאנט די ג׳ קונדשאַפט, דאָס נאָך א געוויסער איבערייסונג, האבע יעצט געעפענט א פראַצאָווניע און פערקויף פון פערשידענע
מענער-, דאמען- און קינדער-שיך
אויף פיעטריקאווער 81,
טעלעפאן 64-89, אין הויף, אנטקעגען איבער אין טויער.
די פירמע עקזיסטירט פון 1888 יאהר.
איך נעהם אָן בעשטעלונגען און פערטיג אויס פינקטליך לויט די נייעסטע פאַסאָנען און די בעסטע אויסלענדישע לעדער. אלס ספעציאליטעט אויף נישט נאָרמאלע און שוואכע פיס ווי אויך אַטשיסקעס. ס׳ווערען אָנגענומען אלער ארט רעפעראטורען.
מיט אכטונג ע. יאקובאוויטש, פיעטריקאָווער 81, טעל. 64-89.

קאפע-רעסטאראן
„בריסטאל“
פיעטריקאָווער 30, טעל. 25-91
עמפעהלט צום יעצטיגן זומער-סעזאָן די גוט-בעקאנטע שמאקהאפטע
מיטאגען און אווענד-ברויטען
מילכיגע פרישטיקן און אווענד-ברויטן פון 1.80 און 5 גענג
מיט אכטונג אינהאבער **ה. בערנהיים.**
מיר בעזיצן אויך דעם האטעל „MONOPOL“ זאווּאדזקא 7, טעל. 51-94

מאסאזש- און היילגימנאסטיק-שולע און קאבינעט
פון דר. מעד.
ב. שמירגעלד
צעגעלניאנא 6, טעל. 51-89
[illegible]
זעפּטעמבער פון 3—5 נאכמ.

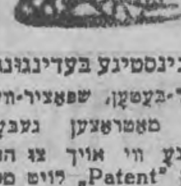

אויף גינסטיגע בעדינגונגען!
מעטאל-בעטען, שפאציר-וועגעלעך, מאטראצען געבעטע, דראטענע ווי אויך צו האלץ בעטען „Patent“ לויט מאס - וואש-טישען און ווינטאשקעס אמביליגסטע:
אין פאבריקס-לאגער
„DOBROPOL“ Łódź
Piotrkowska 73 w podwórzu

אַ מעבלירט צימער
פאר אנשטענדיגע יונגעלייט צו שלאָפען. מעלדען
פאלודניאווא 20 וו. 37
ביי שציצינער 946

א לעהרערין
א גוטע פעדאגאָגין ערטיילט אונטערריכט אין יודישער, פוילישער און דייטשער, שפראכען פאר ערוואקסענע
[illegible]

Dnia 3 lipca 1929 r. rozstał się z tym światem w kwiecie lat 17, nasz drogi Kolega

B. P. Towja Kujawski

Cios ten żałobą otulił nasze serca, w których pamięć o Nim nigdy nie wygaśnie.
Cześć Jego popiołom!
Żyd. Klub Sportowy „MARS“ w Łodzi.

דער פאמיליע קויאווסקי צוליב׳ן פריהצייטיגען טויט פון זייער אונפערגעסליכען זוהן
נ. ע. טוביה
דריקען אוים דעם טיפסטען ביילייד **אינהאבער פון דער שטריקער-פאבריק**
זינגער און שטערן.

[illegible] אין „נייעם פאלקסבלאט“

דר. טעאדאר הערצל'ס יאהרצייט – זונטאג כ' תמוז.

הזכרות אין די שוהלען — טרויער פערזאמלונג אין דער ציוניסטישער ארגאניזאציע. — אין „החלוץ און „בני ציון״ - אויף דער פראווינץ. — אקציע לטובת קרן־קימת.

צוליב דעם 24־סטן געדענקטאג נאכ'ן טויט פון גרויסן יידישען פיהרער בנימין זאב ד״ר טעאדאר הערצל ז״ל, וואס פאלט אויס קומענדיגען זונטאג, כ׳ תמוז, וועלען מארגען שבת בשעת דעם דאווענען און זונטאג פריה אפגעריכט ווערען אין אלע ארטיגע שוהלען הזכרות צום אנדענקען פון פערשטארבענעם. מארגען, שבת, וועט פארקומען א פייערליכע הזכרה אין דער ציוניסטישער שוהל „אהל־יעקב״. אזעלכע הזכרות וועלען אויך פארקומען אין דער ווילקער שוהל, אין וואלינער שוהל, אין „באר־מרים״, אויף נ. ווארשעווסקא־גאס, אין דער שוהל „פתי״ אויף גלובנא 62 א. אנ.

זונטאג, 11 א זייגער פארטאג וועט איינגעארדענט ווערען א פייערליכע הזכרה אין דער סינאגאגע אויף קאשטשושקא־אלעע.

זונטאג, כ׳ תמוז, 5 א זייגער נאכם. קומט פאר אין לאקאל פו דער ציוניסטישער ארגאניזאציע (צעגעלניאנא 4) מיט דער בעטייליגונג פון דעפ. ד״ר א. ראזענבלאט א פייערליכע פערזאמלונג געווידמעט דעם אנדענקען פון פערשטארבענעם ציוניסטישען פיהרער.

מארגען שבת, 7 א זייגער פארנאכט ארדענט איין א הערצל־פערזאמלונג די ארגאניזאציע „החלוץ המרכזי״ אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע מיט דער בעטייליגונג פון די חה״ה ה. מרגליות און ס. סטעפעלהאף.

זונטאג, כ׳ תמוז, קומט פאר א פערזאמלונג געווידמעט דעם אנדענקען פון ד״ר הערצל אין לאקאל פון „בני־ציון״ אויף רשנאווסקא־גאס 7 מיט דער בעטייליגונג פון ה׳ י. סווערנאווסקי.

פון א גאנצער רייהע שטעט אין דער אומגעגענד פון לאדז זענען דערהאלטען געווארען ידיעות וועגן הערצל־אווענדען, וואס ווערען דארט איינגעארדענט צוליב כ׳ תמוז. די לאדזער ציוניסטישע ארגאניזאציע האט אויפ'ן פערלאנג פון די ארטיגע קאמיטעטען דעלעגירט אין א פאר שטעט איהרע פארשטעהער, כדי צו בעטייליגען זיך אין די פערזאמלונגען. אויך אויף די ארומיגע זומער־וואוינונגען ווערען איינגעארדענט הערצל־אקאדעמיעס.

צוליב כ׳ תמוז ארדענט אין דער קרן־קימת די פראפאגאנדע־וואכע לטובת דעם פאנד, וואס איז בעשטימט אויך צו בעוועלדערן ארץ־ישראל („יעור־הארץ״).

צוליב דעם יאהר־צייט פון ד״ר הערצל וועט זונטאג, כ׳ תמוז, דאס ציוניסטישע ביורא — אויסער אין די ענינים פון קרן־קימת — נישט זיין עפענט.

אפגעלעגט א טשיקאווען פראצעס.

געוועזענער פאליציי־אספיראנט מיט באנדיטישע אספיראציעס.

(—) אין פאריגען יאהר איז אויפ'ן אמט פון ליטער פון דער „באנדיטישער״ בריגאדע אין דעם אויספארשונגס־אמט, בעשטימט געווארען דער פאליציי־אספיראנט אלעקסאנדער לוטאסטאנסקי.

אין עטליכע חדשים ארום האט לוטאסטאנסקי אויפגעהערט צו ארבייטען אין דער אויספארשונגס־פאליציי און זיין ארט האט פערנומען דער אספיראנט קלימעק.

אין דער דאזיגער צייט זענען אין לאדז פארגעקומען מאדנע באנדיטישע אנפאלען אויף פערשידענע געוועלבער, בעת וועלכע ס'זענען צוגערויבט געווארען קלענערע סומעס געלד. די אויספארשונג וועגן די דאזיגע אנפאלען האט געפיהרט דער איבערקאמיסאר וויהער און דער אספיראנט קלימעק. זיי האבען אבער בשום אופן נישט געקענט דערגעהן ווער זענען די באנדיטען, וואס פיהרען אויס די דערמאהנטע געהיימנישפולע „רויב־אנפאלען.

די אלע אנפאלען זענען פארגעקומען בעת מען האט שוין צוגעמאכט די געוועלבער, דעמאלט איז דער באנדיט אריינגעקומען מיט א רעוואלווער אין האנד און טעראריזירענדיג די אנוועזענדע, האט ער צוגערויבט, וואס עס האט זיך גאר געלאזט און איז באלד דערויף נעלם געווארען.

אלע געליטענע, ווי די געוועלב־איינהאבערין טשעשעפאנסקא פו נאווראט 43, און עמיליא גראס פון סקלאדאווא 19, האבען געשילדערט דעם באנדיט אלס הויכען, שווארצען, שעהנעם יונגערמאן מיט א בלייך געזיכט און זעהר אינטעליגענטען אויסזעהען. דורך פערשידענע זייטיגע אויספארשונגען איז די פאליציי דערגאנגען, אז דער געהיימניספוללער באנדיט איז נישט קיין אנדערער, ווי דער געוועזענער ליטער פון דער באנדיטישער בריגאדע אלעקסאנדער לוטאסטאנסקי.

ל. האט דעמאלט געוויילט אין ווארשא, מ'האט אהין געשיקט ספעציעלע אגענטען, וועלכע האבען לוטאסטאנסקי'ן ארעסטירט. מ'האט איהם געבראכט קיין לאדז און איינגעזעצט אין טורמע.

לוטאסטאנסקי'ס סענסאציאנעלער פראצעס האט נעכטען געזאלט פארקומען אין קרייז־געריכט. דער זיצונגס־זאל איז געווען פול מיט פובליקום.

דער אנגעקלאגטער איז א פיין־אויסגעפוצטער געבראכט געווארען פון טורמע.

צום פראצעס זענען ארויסגערופען געווארען עטליכע צוואנציג עדות, עטליכע פון די וויכטיגע עדות האבען זיך נישט געשטעלט און דער פראקוראר האט דעריבער פערלאנגט אפצולעגען דעם פראצעס.

דער פארטיידיגער אדוואקאט האפמאקל איז געווען געגען דעם, נאך א לאנגער בעראטונג האט דאס געריכט בעשלאסען דעם פראצעס אפצולעגען.

הויזווירט עקסמיטירט צוויי מאל א יודישע, ארימע ארבייטער.

(ז) די איינוואוינער פון הויז, זאווארקא 14 זענען נעכטען שרעקליך אויפגעבראכט געווארען צו ליב אן עקסמיסיע, וואס דער ווירט פון ארטיגען הויז ה' הירש סומריי האט אויסגעפיהרט איבער דעם ארימען, יודישען ארבייטער ה' חיים וואנגטשעווסקי.

אויפ'ן הויף פון זאווארקא 14 שטעהט א קליין הייזעל, א נידריג'ס, וואס דער סופיט ליגט כמעט אויפ'ן קאפ און לאזט נישט אטעמען. דאס הייזעל איז איבערגעמאכט געווארען אין דער צייט פון גרויסען דירה־מאנגעל פון א פערד'ס־שטאל.

מיט אנדערהאלבען יאהר צוריק, בעת ה' וואנגטשעווסקי האט זיך אריינגעצויגען אין דער דירה, האט ער דעם ווירט געגעבען 400 זל. געלד. א וועקסעל אויף 200 זל. און אויף 100 זל. משכנות: א גאלדען זייגערל, א פינגערל און אנדערע ווערטזאכען.

פאר די 700 זל. האט ה' וואנגטשעווסקי געהאט צו וואוינען פינף חדשים און נאך דער צייט האט ער געדארפט צאהלען צו 60 זל. א קווארטאל.

נאכדעם, ווי ס'איז א דורך דאס ערשטע קווארטאל, איז ה' וואנגטשעווסקי ארויפגעגאנגען צום ווירט און איהם ערקלערט, אזוי ווי עס איז יעצט א שטרייק אין דער שניידער־בראנזשע, צו וועלכער ער געהערט און ער האט פארלויפיג קיין געלד נישט איהם צו בעצאהלען, דעריבער בעט ער איהם צו ווארטען ביז דער שטרייק וועט זיך ענדיגען, אויף וואס דער הויז־ווירט האט נישט מסכים געווען, און צווארטענדיג נאך צוויי וואכען האט ער איהם איינגעקלאגט אויף אן עקסמיסיע.

בעת ה' וואנגטשעווסקי האט דערהאלטען די אויפפאדערונג פון געריכט, האט ער איהם דורך דער פרוי צוגעשיקט דאס דירה־געלד, וועלכעס דער ווירט האט נישט געוואלט אננעהמען.

צו דער געריכטס־פערהאנדלונג האט ה' וואנגטשעווסקי צוליב זיין קראנקהייט נישט געקענט קומען און נישט האבענדיג ווער עס זאל איהם פארטיידיגען — האט דאס געריכט אין א „זאאאטשנע־וויראק״ איהם צוגע'משפט אן עקסמיסיע, וועלכער דער הויז־ווירט האט היינט ארום צוועלף א זייגער דורכגעפיהרט, ארויסווארפענדיג און צוברעכענדיג דאס מעבעל, דאס האט אויפגעבראכט אלע שכנים, בעזונדערס די קריסטליכע שמירען, וואס ארבייטען דארט אויפ'ן זעלבען הויף און זיי האבען נאכדעם, ווי דער קאמארניק איז אוועק, אויפגעריסען די טיר און ווידער אריינגעשטעלט די מעבעל.

דער ווירט האט זיך אבער לאנג נישט מישב געווען און נאכאמאל געבראכט דעם קאמארניק, וועלכער האט א צווייט מאל עקסמיטירט די ארימע פאמיליע.

דא האבען זיך אויפסניי זייטיגע מענשען אנגענומען, ווידער אמאל אויפגעבראכען די טיר און צוריק אריינגעשטעלט די זאכען.

דער ווירט האט ווידער פון זיין זייט געבראכט פאליציי און ארויסגענומען פון דער וואוינונג די טיר און דאס פענסטער אזוי, אז דער ארימער ארבייטער ה' וואנגטשעווסקי איז ווייטער געבליבען כמעט, ווי אהן א דאך איבער'ן קאפ.

לאדז—פינלאנד

האנדעלס־בעציהונגען

(2) אין לאדז וויילט איצט דער דירעקטאר פון דער העלסינגפארסער טעקסטיל־אקציען־געזעלשאפט ה' בלאוגרונד. ה' בלאוגרונד וויל זיך בעקענען מיט דער לאגע פון דער לאדזער טעקסטיל־אינדוסטריע און פעסטשטעלען, צי ס'איז מעגליך אנצוקניפען דירעקטע האנדעלס־בעציהונגען צווישען לאדז און פינלאנד.

ה' בלאוגרונד וועט אפהאלטען עטליכע קאנפערענצען מיט די פארשטעהער פון דער לאדזער טעקסטיל־אינדוסטריע.

ס'ארע חורבות

דער שטורם האט אנגעמאכט

(—) בעת דעם עהערנעכטיגען שטורעם האט דער ווינט אראפגעריסען א שטיק דאך פון הויז אויף כלאדנע 14. דער דאך האט ביים פאלען געטראפען די 14 יעהריגע יוליא פילארסקא און זי שווער פערוואונדעט. די פאגאטאוויע האט איהר ערטיילט די ערשטע הילף.

דער עהערנעכטיגער שטורם־ווינד האט אנגעמאכט גאנץ גרויסע היזקות אין פוילען. פון דעם שטורם האט אויך שטארק געליטען קאליש און די אומגעגענד. אין קאליש האט דער שטורם אויסגעריסען כמעט אלע טעלעפאן־סלופעס און די ווייט אוועקגעווארפען, א דאנק וואס עס איז איבערגעריסען געווארען די טעלעפאן־קאמוניקאציע. אין די וועלדער און אויף די פעלדער האט דער שטורם אנגעמאכט גאנץ גרויסע היזקות.

א קינד אהן א קאפ

איז געבוירען געווארען אין לאדז.

(2) א מערקווירדיגע געשיכטע האט געטראפען נעכטען אין לאדז אויף יאסנא 7. צו דער דארטיגער איינוואוינערין סטאניסלאווא סענק איז ביינאכט ארויסגערופען געווארען פון דער פאגאטאוויע פון קראנקען־קאסע א דאקטאר – גינעקאלאג. די סענק האט בעקומען געבורטס־וועהען, כאטש זי איז געווען ערשט אין 8. חודש. ווי גרויס איז אבער געווען די ערשטוינונג פון אלע ארומיגע ווען די געבוירערין האט געבוירען א קינד א טויטס און אהן א קאפ.

די אויסטערלישע ערשיינונג האט ארויסגערופען א גרויסע פעראינטערעסירונג צווישען די שכנים, וועלכע זענען זיך באלד צוזאמענגעקומען און אויף פערשידענע אופנים קאמענטירט די ערשיינונג. איינעגע האלטען דאס געבוירען פונ'ם קינד אהן א קאפ פאר א שלעכטען סימן פאר דער שטאט.

ווי מיר דערוויסען זיך ווערט דאס מערקווירדיגע קינד איבערגעגעבען דער קראנקען־קאסע אויף מעדיצינישע אויספארשונגס־צוועקען.

אין די אפטייקען

היינטיגע נאכט־דיזשורען.

(2) היינט ביינאכט דיזשורירען פאלגענדע אפטייקען: וואיטשיצקי נאפיורקאווסקא 27; דאנעלעצקי, פיעטריקאווער 127; אילניצקי, וואולטשאנסקא 37; לייוועבער, פל. וואלנאשטשי 2; הארטמאן, מלינארסקא 1 און קאהאנע אלעקסאנדראווסקא 80.

מ'דארף פערענדיגען דעם פארמאצעוטען־שטרייק.

(2) אין צוזאמענהאנג מיט דעם דויערען פונ'ם שטרייק פון די פארמאצעוטען אין דער קראנקען־קאסע, האט די פערשטענדיגונגס־קאמיסיע פון די גייסטיגע ארבייטער נעכטען צוגעשיקט א בריף צו דעם לייטער פון דער געזונדהייטס אבטיילונג, ביי דער היגער וואיעוואדזשטווא, ד״ר סקאלסקי, אין וועלכען זיי בעטען, אז דער שטרייק זאל ווי אמשנעלסטען ליקווידירט ווערען. אזא ענהליכער בריף איז אויך צוגעשיקט געווארען צו דער פערוואלטונג פון דער קראנקען־קאסע.

(ב) אין לאקאל פון פוילישען ארבייטער־פעראיין איז פארגעקומען א פערזאמלונג פון די דעלעגאטען פון פעראיין „פראצא״, אויף וועלכען ס'איז אויך ארומגערעדט געווארען די פראגע פון פארמאצעוטען־שטרייק אין דער היגער קראנקען־קאסע.

איינעגע דעלעגאטען האבען אנגעוויזען אויף די עוולות, וועלכע עס ליידען די ארבייטער פון דעם שטרייק דערפאר, וואס אין די פריוואטע אפטייקען מוזען זיי צאהלען פאר די רעצעפטען און הגם די קראנקען־קאסע קעהרט אום די בעצאהלטע געלדער, האט אבער נישט באלד יעדער אויסצולייגען.

ווייטער איז בעריהרט געווארען די פראגע, וואס מחמת דעם שטרייק, האבען די פערזיכערטע פערלוירען דעם צוטרוי צו דער קראנקען־קאסע, וועלכע שפייזט זיי מיט קאליעדיגע מעדיצינען א. ד. ג.

סטרוזשעס = פראגען אויף דער טאג־ארדנונג.

(ב) שבת, ד. 7. ד. ח. 10 א זייגער אינדערפריה וועט אין לאקאל פון ארבייטס־אינספעקטאראט פארקומען א זיצונג פון דער קאמיסיע, וועלכע עס האט צוזאמענגערופען דער ארבייטס־מיניסטער, וועגען אויסארבייטען די בעדינגונגען פון ארבייט און לוין פון די הויז־וועכטער, ווי אויך די פערפליכטונגען פון די הויז־בעלי־הבתים.

(ב.) נעכטען איז אין לאקאל פון היגען ארבייטער־פעראיין פארגעקומען א פערזאמלונג פון די היגע הויז־וועכטער, אויף וועלכער ס'איז אנגענומען געווארען א בעשלוס צו ווענדען זיך צו די ארבייטער־דעפוטאטען אין סיים, וועגען שאפען א נייעם געזעץ, וואס זאל פערזיכערן די הויז־וועכטער, אז מ'זאל זיי נישט קענען עקסמיסירען פון די וואוינונגען און, אז זיי זאלען קענען געניסען פון ארבייטסלאזען־פאנד צו גלייך מיט אלע אנדערע ארבייטסלאזע.

ווייטער איז בעשלאסען געווארען ארויסצוטרעטען מיט א פאדערונג צו די ווירטס־לייט, אז זיי זאלען די הויז־וועכטער פערזיכערן אויף א פאל פון ארבייטס־אומפעהיגקייט א. א. וו.

צום סוף איז בעשלאסען געווארען זיך צו ווענדען מיט א מעמאריאל צו דער רעגירונג, וועגען בעפרייען די סטרוזשעס פון צו האלטען אין ארדנונג די גאסען, וואס עס געהער אייגענטליך צום שטאדטישען מאגיסטראט.

יודיש טעאטער אין זאל פילהארמאניע, נארוטאוויטשא 20
לעצטע 4 פ ר = שטעלונגען פון אננא און היימאן יאקובאוויטש
שבת, דעם 7 און זונטאג, דעם 8 יולי 9 אוו. פרעמיערע! צום 1־טען מאל אין לאדז!
„סערקע קאזאק״
אין 3 אקטען מיט פיל שעהנע געזאנג און טענץ פון גאנצער. הויפט־ראל „סערקע קאזאק״ – אננא יאקובאוויטש. אין „סערקע קאזאק״ ווערט געזונגען שעהנע קופלעטען, דועטען, קווארטעטען, ווי אויך נייע טענץ. אלע אהן אויסנאהם מוזען קומען זעהען „סערקע קאזאק״.

שבת, דעם 7־טען יולי 3.30 נאכמיטאג
צו ביליגע פרייזען
ארעסטאנטקע נ' 49
לעבענסבילד אין 4 אקטען פון זאלאטארעווסקי.
הויפט־ראלען: „ריי״ – אננא יאקובאוויטש, „דושיימס״ – היימאן יאקובאוויטש.

מאנטאג, דעם 9 ווערט נישט געשפילט
דינסטאג, דעם 10־טען 9 אווענד גרויסע פאפולערע פארש. עלונג פון 1 – 2.50
צום לעצטען מאל!
„די מאמע פון דער וועלט״
לעבענסבילד אין 4 אקטען מיט געזאנג.
הויפט־ראלען „מרים״ – אננא יאקובאוויטש „דעוו״ – היימאן יאקובאוויטש.

צום שלוס א גרויסער קאנצערט מיט'ן אנטייל פון אננא יאקובאוויטש.
אלע פיעסען זענען רעזשיסירט פון היימאן יאקובאוויטש.
ס'נעהמען אנטייל פרויען: בעזמאן, זעווקינא, מאכאראווסקא, פאדערמאן. מענער: אריעל, אייזענבערג, בייגבוים, באלבירסקי, האמבורגער, מאכאראווסקי, נייהויז, פאליאנסקי, צחילק. מוזיקאלישע לייטונג: ל. זעלמאן. טענץ איינשטודירט פון טאנץ־מייסטער ב. לייבאוויטש. צדכינג: א. בעזמאן. ביהנע־לייטער: מאכאראווסקי. בילעטען אין פילהארמ.־קאסע.

זאל פילהארמאניע, נארוטאוויטש 20.
טויזענטער יודען זענען אוועק פון יאסעלע ראזענבלאט׳ס ערשטען קאנצערט אהן בילעטען.
מאנטאג, דעם 9-טען יולי 9 א זייגער אין אווענד קומט פאר דער
צווייטער און לעצטער קאנצערט
פון דעם אומפערגלייכליכען זינגער און פענאמענאלען „קעניג פון די אמעריקאנער חזנים"
יאסעלע ראזענבלאט
פון ניו-יארק
ביים קלאוויר א. עלשטיין פון ניו-יארק. — פולשטענדיג נייער פראגראם.
דאס פראגראם בעשטעהט אויסשליסליך פון חזנישע לידער און יודישע פאלקס-געזאנגען.
בילעטען שוין צו בעקומען אין פילהארמאניע פון 10—2 און פון 4—7.

בעקאנטמאכונג.
דערמיט מאך איך בעקאנט די ה"ה פאבריקאנטען, אז פון 1-טען יולי ד. י. האב איך
געעפענט א לאגער פון זייד-גארן
פון דער פירמע
Spinfaser Aktiengesellschaft Elsterberg
ARTUR J. ROZENBLUM, ŁÓDŹ, WSCHODNIA 69, TEL. 71-32 מיט אכטונג

די בריטע געזעלשאפט דארף זיך אינטערעסירען מיט דער פראגע פון לופט-פליה-שוץ.

(—) אונזער געזעלשאפט האט נאך ליידער די טבע נישט געהעריג אפצושאצען מאנכע אינסטיטוציעס, וועלכע דארפען שטארק פאראינטערעסירען יעדען גוטען בירגער.

צו איינע פון די נישט געהעריג אפגעשאצטע אינסטיטוציעס געהער די בעריהמטע אינסטיטוציע פון דער געזעלשאפט פאר לופט-פליה-שוץ אין אונזער מלוכה.

די היגע אפטיילונג פון דער אויבענדערמאנטער געזעלשאפט האט זיך גענומען פאר איהר ציל אונטערצונעהמען א ברייטע אקציע, כדי צו פראפאגאנדירען די זעהר ערהאבענע אידעע אין אונזער שטאט.

צו דעם צוועק וועט די היגע אפטיילונג אדורכפיהרען אזא געוויסע „לעבעדיגע רעקלאמע", דערמיט וואס אין זונטאגען און אין חגאות, אין משך פון א גאנצען זומער, וועט ארומפליהען א אעראפלאן איבער דער גאנצער וואיעוואדזטווע און אזוי ארום פראפאגאנדירען די אידעע, ווארפענדיג פון דער הויך פערשידענע פלוג-בלעטער, שריפטען און בראשורען, וועלכע וועלען דערקלערען די אויפגאבע פון דער אויבענדערמאנטער געזעלשאפט הן בשעת שלום, הן בעת א מלחמה.

אויסערדעם וועט די געזעלשאפט איינפיהרען יעדען טאג לופט-שפאצירען, אין וועלכע ס'וועלען זיך קענען בעטייליגען אויך די ציווילע בעפעלקערונג.

א וועקסעל-קאמבינאציע ביים האנדעל מיט סאוויעט-רוסלאנד.

זייט א לאנגע צייט האבען זיך געפיהרט אונטערהאנדלונגען צווישען די לאדזער טעקסטיל-אינדוסטריעלער און די פארשטעהער פון סאוויעטישען „וזניעשטארג" וועגען גרויסע קניות פון לאדזער סחורה קיין רוסלאנד.

די „וניעשטארגאוועס" האבען פערלאנגט א קרעדיט פון 2 יאהר, און נישט קוקענדיג אויף דער לאדזער איבערפראדוקציע, האבען די לאדזער אינדוסטריעלער נישט געקענט נאכקומען די דאזיגע פאדערונג. די סאוויעטישע פארשטעהער האבען פארגעלעגט אזא מין קאמבינאציע: זיי וועלען אויסשטעלען 6 חדשים׳דיגע וועקסלען, וועלכע זאלען דריי מאל פראלאנגירט ווערען, אזוי ארום וועלען די סאוויעטען האבען 2-יעהריגען קרעדיט און די אינדוסטריעלער וועלען די וועקסלען קענען דיסקאנטירען.

די „באנק פאלסקי" וויל אבער נישט דיסקאנטירען קיין סאוויעטישע וועקסלען, לענגערע ווי 3 חדשים.

די פאבריקאנטען און די אנגעשטעלטע.

(ב) ווי בעוואוסט האבען די אנגעשטעלטע אין דער טעקסטיל-בראנזשע צוזאמען מיט די טעקסטיל-ארבייטער ארויסגעשטעלט פאדערונג פון א לוין-הוספה אויף 20 פראצענט.

נעכטען האט די צווישען-פעראיין-קאמיסיע פון די אנגעשטעלטע אין האנדעל-און-אינדוסטרי בעקומען אנ׳ענטפער פון די אינדוסטריעלער.

די פערוואלטונג פון דער צווישען-פעראיין-קאמיסיע איז אויפ׳ן גרונד פון דעם ענטפער געקומען צום אויספיהר, אז די אינדוסטריעלער האבען א גוטען ווילען ענטקעגענצוקומען די וואונשען פון די אנגעשטעלטע, און עס וועט ווארשיינליך דער סכסוך פרידליך פערענדיגט ווערען. די פערוואלטונג האט צוזאמענגערופען אויף היינט (פרייטאג) אנ׳אלגעמיינע פערזאמלונג פון די אנגעשטעלטע, וואו עס וועט אנגענומען ווערען אנ׳ענטגילטיגע דיציזיע אין דער פראגע.

4.200,000 געשפרעכען

(ב) אין חודש יוני האט די לאדזער טעלעפאן-סטאציע פערנאטירט 4,200,000 געשפרעכען.

עס זענען פערהאן 7.777 אבאנענטען אין חודש יוני זענען צוגעקומען 100 נייע אבאנענטען.

היט אייערע קינדער!

(—) ווידער האט די פאנטאזיע פערנאטירט עטליכע אומגליקס-פאלען מיט קינדער.

די 10-יעהריגע מאריאנא מיקולסקא (קילינסקי 10) איז אויף זסכארגיא 28 איבערגעפאהרען געווארען דורך א דראשקע און שווער פערוואונדעט געווארען.

*

די 4-יעהריגע מאריאנא פאלאטשינסקא (נאוואמיעסקא 24) איז ארונטערגעפאלען אונטערן טראמוואי און שווער פערוואונדעט געווארען. די פאנאטאריע האט איהר ערטיילט די ערשטע הילף.

די עלטערען זענען צוגעצויגען צו גערינגליכער פעראנטווארטליכקייט פאר לאזען דאס קינד אהן השגחה.

פון „ארט".

זונטאג, דעם 8 יולי קומט פאר אין בערלין די פלענום-זיצונג פון צענטראלען ראט פון „ארט-פערבאנד", אויף וועלכער עס וועלען בעטראכט ווערען א רייה וויכטיגע פראגען: דאס ראטיפיצירען דעם אפמאך וועגען בעארגען מאשינען פאר האנדווערקער אין מזרח-אייראפא, דערהויפט אין רוסלאנד; די פראגע וועגען דער בעטייליגונג פון „רושאינט" אין דער דערמאהנטער אקציע; אמעריקאנער קאנסטרוקטיווע קרובים-הילף; ביורושעט אויפ׳ן צווייטען האלבען יאהר 1928 און א רייה אנדערע.

פון לאדז פאהרט צו דער זיצונג דער ראט-מיטגליד ד״ר ש. איינגער.

מיטוואך, דעם 4. יולי איז אין טאמאשאוו אונטערן פארזיץ פון דירעקטאר ה. לאנדוי פארגעקומען די ארגאניזאציאנס-זיצונג צו גרינדען אנ׳ אפטיילונג פון „ארט" אין טאמאשאוו. אין צייטווייליגען קאמיטעט זענען אריין פערטרעטער פון די האנדווערקער, אינדוסטריעלער, סוחרים און פרייע פראפעסיעס. צווישען זיי די ה״ה: ש. בארנשטיין, דיר. ה. לאנדוי, קויפמאן, קאהן, אינזש. ליכטענשטיין, י. סאלאמאנאוויטש, אינזש. רושיצקי א. א.

נאכ׳ן רעפעראט פון ד״ר ש. איינגער פון לאדז איז אנגעצייכענט געווארען א פלאן פון פראקטישער ארבייט אויפ׳ן פראפעסיאנעלען געביט. צווי ברעם, וואס די ניי-געגרינדעטע געזעלשאפט האט אויסגעכטען צו בעקומען אנ׳אייגענעם בנין פון דער יודישער גמינע איז אין פלאן פארגעזעהן צו גרינדען לויט׳ן מוסטער פון לאדזער „ארט" קורץ-טערמיניגע פאך-קורסען פאר מיידלעך און יונגלעך. בעזונדערס זיך צו פעראינטערעסירען מיטן ענין פון אריבערפיהרען די יודישע האנדוועבער אין די מעכאנישע טעקסטיל-פאבריקען.

זומער-שפרענקעלעך!

געלע פלעקער, אבגעברענטקייט בעזייטיגט אין משך פון א פאר טעג אונטער גאראנטיע פאר די ווירקונג „ADA", פרייז פון א סלאיק קרעם 2 זל. צו בעקומען אין סקלאד אפטעטשנע פון
H. HERMALIN Piotrkowska 11.

צופאהר פון טראמוואיען ביז צו די עקען פון שטאט.

(מ) מיטוואך איז אין מאגיסטראט פארגעקומען א קאנפערענץ וועגען דעם צופאהר פון די טראמוואיען ביז צו די עקען פון דער שטאט. נאך א לאנגער דיסקוסיע איז געקומען צו א הסכם אין אלע שטרייט-פראגען.

די צופאהר-טראמוואיען האבען זיך פערפליכטעט צוצופיהרען די פאסאזשירען פון די גרעניצען פון דער שטאט ביז צו דער ענד-סטאציע אין לאדז פאר 10 גראשען און 5 גר. פאר קינדער.

א בשותפות-בילעט אויפ׳ן שטאטישען טראמוואי מיט איבערזעצען זיך אויפ׳ן צופאהר-טראמוואי, כדי צוצופאהרען צו די גרעניצען פון דער שטאט, וועט קאסטען 30 גראשען.

דער ראזיגער טאריף פערפליכטעט ביז 10 אין אווענד.

די טראמוואיען ביז צו די גרעניצען פון דער שטאט וועלען געהען יעדע 5 ביז 10 מינוט, אויף די גרעניצען פון דער שטאט וועלען אויסגעבויט ווערען געדעקטע ווארטע-זאלען.

דער ראזיגער אפמאך איז שוין בעשטעטיגט געווארען אויף דער נעכטיגער זיצונג פון מאגיסטראט, און דארף איצט נאר בעשטעטיגט ווערען פון אינערן- און קאמוניקאציע-מיניסטעריום.

ציוניסטען-רעוויזיאניסטען.

צוליב דעם, וואס שבת קומט פאר די אלגעמיינע פערזאמלונגען ציוניסטען-רעוויזיאניסטען-פערבאנד, איז דער דריטער רעפעראט פון רעוויזיאניסטישען סעמינאריום אפגעלענט געווארען.

ראטעוועט די האר.

אפילו די, וועלכע זענען גענצליך ליסע קענען אויך בעקומען שעהנע האר, בענוצענדיג דעם באלזאם צו האר-וואקסען, וואס פערהיט פון האר-אויספאל, פערניכטעט שיפען, בעזייטיגט דאס בייסען פון קאפ און ערוועקט צום לעבען די אבגעשטארבענע האר-ווארצלען. עמפפעהלט
Skład Apteczny i Perfumerja
H. HERMALIN Piotrkowska 11.

פערבלאנדזשעט.

עס איז פערלוירען געווארען א מיידעלע פון 4 יאהר א שאטינקע מיט א פלעמיל אויף די רעכטע באק צו וויסען צו געבען פאלודניאווא 7 טשעכאנאווסקי.

מעלדונג.

באלען-פאקער-סעקציע.

זונטאג, דעם 8. יולי פונקט 11 פריה קומט פאר אין לאקאל פון באלען-פאקער, צעגעלניאנא 33 א פערזאמלונג פון אלע יודישע נאכט-וועכטער וועגען דער קראנקען-קאסע מיט דער בעטייליגונג פון ראטמאן חבר מילמאן. אלע נאכט-וועכטער מוזען פינקטליך קומען.

די פערוואלטונג

פון די פראפעסיאנעלע „ארט"-קורסען

דערמיט ווערט בעקאנט געמאכט, אז עס זענען פערהאן פרייע ערטער אין דער רונד-זאקען-אפטיילונג, וועש-נייערי, האנד- און מאשין-האפט, קראפט-שפולען צו זאקען און וועבעריי, מאניקור, אנדולאציע.

עס ווערען שוין אנגענומען איינשרייבונגען זיך צו לערנען רייגען, העפטן.

וועגען טערמין פון לערנען קראפט-שערען וועט בעזונדער געמעלדעט ווערען.

אכטונג האנד-וועבער!

אין דער מעכאנישער וועבעריי זענען פון 2 א זייגער ביז 7 אין אווענד (נאכמיטאג קורס) פערהאן איניגע פרייע ערטער.

השבת אבדה
עס זענען פערלוירען געווארען פאלגענדע 3 וועקסלען: 1) 433 זל. אויסשטעלער אסקאר פישמאן, צאהלבאר דעם 28 13/X. 2) 100 זל. אויסשטעלער ח. מאנדעלבוים, ארדרע נ. וואלף צאהלבאר 25/XII כזשאנאוו. 3) 100 זל. אויסשט. ז. ראזענבערג, ארדרע נ. וואלף צאהלבאר 18/XII כזשאנאוו. אלע וועקסלען זענען פערזעהן מיט ארדרע א. רובין, ביעלסק. די וועקסלען ווערען ערקלערט פאר אונגילטיג. דער ערליכער פינדער ווערט געבעטען געגען גוטע בעלוינונג אפצוגעבען צו
ש. ליפשיץ
פיראמאוויטשא 11.

א גוטער זייגערמאכער
געזעלען, וועלכער פערשטעהט גוט דאס פאך ווערט געזוכט זאפארט
ביי א גוטער גאזשע. צו ערפאהרען אין אדמיניסטראציע

א פעראנטווארטליכע דינסט
צו אלעמען ווערט פון זאפארט געזוכט.
צו מעלדען זיך פולנאצנא 8 אדער האשטשעלנא 6
382 ביי דימאנט.

„JAROT"
Towarzystwo przetworów drzewnych
Fabryka: RUDNIK NAD SANEM
עמפפעהלט: ווייסען טערפענטין פון דער העכסטער קוואליטעט, סלאמקאווא טערפענטין פון דער העכסטער קוואליטעט, העלע קאלאפאניע — —
פערטרעטער אויף דער לאדזער וואיעוואדזטווע:
Inż. techn. ST. GROSBERG Kilinskiego 89 Tel. 11-76.

אכטונג שטעפער-מייסטער
דערמיט מעלדען מיר אייך, דאס זונטאג דעם 8/7 פון 8 ביז 10 אווענד ווערט געשלאסען די רעגיסטראציע אויף ארויסצונעמען די
האנדווערקער-קארטען
גלייכצייטיג מעלדען מיר אייך דאס מיטוואך ד. 11 7 פינקטליך 6 א זייגער אין אווענד קומט פאר די גענערעל-פערזאמלונג פון שטעפער-צעך
מיטן אנטייל פון לאדזער סטאראסטווע קומט אומבעדינגט אום נישט צו פערלירען לויט, צעכען-געזעץ אייער רעכט
די פערוואלטונג.

ערשטע לעטשניצע
פון דאקטוירים ספעציאליסטען
ביי ביעטריקאווער 17 (צווייטער הויף)
זאכאדניא 52 טעל. 34-67
עלעקטרא און שטראהל-ערצטליכער קאבינעט
(קווארץ-לאמפ) רענטגען אפאראטע, דיאטערמיע, דיאגנאסטיק און פאקען-שטעכען, קאנסיליום פון דאקטוירים, וויזיטען אין שטוב. — נעהמען אן קראנקע אין אלע ספעציאליטעטן פאלגענדע דאקטוירים:
ד״ר אלטענבערגער, ד״ר מילאדראווסקי,
ד״ר ארטיפיקיעוויטש, ד״ר נאוויצקי,
ד״ר טשאפליצקי, ד״ר אלשעווסקי,
ד״ר דוטקעוויטש, ד״ר סקושעוויטש,
ד״ר גאיעוויטש, ד״ר סאקאלאווסקי,
ד״ר גארלינסקי, ד״ר סטאוואוועשיק,
ד״ר לוגאווסקי, ד״ר סטאזשינסקי,
ד״ר מאיעווסקי, ד״ר זאלענסקי,
ד״ר מארקס, ד״ר ציגלער ארטור,
ד״ר מיכאלסקי, ד״ר ציגלער עד. (יר.)
די לעטשניצע איז אפען טעגליך א חוץ זונטאג.
אפעראציעס און אפאטרונקעס לויט אפמאך.

2 צעראוואטשקעס
צו קאמגארן-שטאפען
(שטרייכגארן)
843
צו מעלדען אין דער פאבריק קילינסקא 232.

פראנצויזישע שרינדעז

15 די עכטע צו פאלקעס
ווערען אויסגעפערטיגט נור ביי פרוי
צוקער, קאנסטאנטינער נאכ

לעטשניצע
פון דאקטוירים ספעציאליסטען
און דענטיסטישער קאבינעט.
בזשעזשינער 11, טעל. 37-63
אפען פון 9 פריה ביז 7 אוונד.

ד"ר וואלינסקי	נאז, האלז, אויערן קר.	3—4
ד"ר קפרשנער	קינדער-קראנקהייטן	9—11 3—4½
ד"ר שיפמאן	אינערליכע קראנקה.	11—1
ד"ר לובימוש	הויט-און געשלעכט-קר.	12½—1½
ד"ר שמירנער	נערוועז און גייסטיגע קר.	1—2
ד"ר גאלדבלאט	אויגען-קראנקהייטען	12½—1½
ד"ר עליאסבערג	כירורגישע-קראנקה.	1—2
ד"ר בערגמאן	פרויען און געבורטס-הילף	3—4

פסיכא-טעראפיע, שפראך-שטערונגען ווי שטאטערן א. א. ווי פאקען-שטעלען, קינסטליכע בערג-זון-בעשטראהלונג און שפריצונגען, מאסאזשען, עלעקטריזאציע, אפעראציעס. אויך ערלאנג—ווייזען אין שטאט.—אין לאבאראטאריום ווערען אנגענומען אלע ארט אנאליזען, ווי אויך פלעגמא און בלוט.

אימפונגען געגען שקארלאטין.

ד"ר ראזשינסקי שטאראפאלסקא	צאהן-ארצט	10—1 3—6

קינסטליכע ציינער, קארונען, פאמבען א. א. וו.
די לעטשניצע איז אויך מיטוואך ווינטאג.

אכטונג! ס'איז אנגעקומען א גרויסער טראנספארט
ווענטילאטארען
פון פערש. פירמעס אין מאסען פאר פאבריקען, וואוינונגען און ביוראס א. ז. וו. צו פאבריקס-פרייזען עמפפעהלט
Skład Elektrotechniczny I. HUPPERT
Łódź, Zawadzka 10, tel. 42-41.
שטענדיג אויף לאגער זעמטליכע עלעקטרישע ארטיקלען אין א גרויסען אויסוואהל.

וויכטיג פאר ה"ה פריזיערס!!!
צוליב די קאנקורענץ, ווערען די פרייזען מיט'ן היינטיגען טאג בעדייטענד פערקלענערט:

קעלנישע בלומען-וואסער	3.20	א קילא
וועזשעטאל	1.40	"
ראזיר-זייף „אדא"	6.00	"
בריליאנטין	3.40	"

פראנצויזישער לאקיר 45 גר. א דעקא.
איך בעזיץ א רייכען אויסוואהל פון ראזיר-מעסערס, פלאטען און שטאהל-זאכען צו פאבריקס-פרייזען. מיט אכטונג
י. דרוקער, זאוואדזקא 11.
בעמ.: פאר ענגראסיסטען - געהעריגער ראבאט אין גינסטיגע בעדינגונגען.

LEKARZ-DENTYSTA צאהן-ארצט
St. GELBERG
זאכאדניא 15, טעל. 31-08
זיילט גאנץ פערנאכלעסיגטע ציינער און מויל-קראנקה. צאהן-ציהונג אהן שמערצען, היילט מיט ליכט-בעשטראהלונג, ספעציעלער לאבאראטאריום פון קינסטליכע ציינער.
נעהמט אן פון 9—7 אוונד. צו בילינע פרייזען.

Dr. ADAM
GROSGLIK
Al Kościuszki 27
tel. 51-78,
הויט און װענערישע קראנקה.
[illegible] און ליכט-היל אינס.
נעהמט אן פון 4—7 אין [illegible]

Dr. med.
Wolf Eychner
פרויען-קראנקהייטען
און אקושעריע
זגערזשער 11 טעל. 72-14
נעהמט אן אין דער לאדז יעדן
פיעטריקאווער 294 פון 12 ביז 3
נאכט. אין דערהיים פון 6 ביז 8

פפלעגט דיא הויט
מיט דיא וועלט בעריהמטע פון צעהנדליגער אדרען
זייף און קרעם
„HERBA"
פון ד"ר אבערמעייער
וועלכע מאכען גלאט דיא הויט און גיבען א שענע קאליר פון פנים
און בעזייטיגען זומערשפראסען, דיא רויטקייט און האַרטקייט פון הויט.

פאראן אין אלע אפטייקען, דראגעריען און פארפומעריעס

MIEJSKI KINEMATOGRAF OŚWIATOWY
Wodny Rynek (róg Rokicińskiej) tel. 18-28
Dojazd tramwajami 16 i 10

Dla dorosłych! Dziś i dni następnych!
Królewicz Fiołków
dramat salonowy w 10 aktach.
w rolach głównych: **L. Dagover, Harry Liedtke, Dary Holm i Ernest Verebes**
Dla młodzieży! Dla młodzieży!
WIĘŹNIOWIE GÓR
Nad program???
W poczekalniach kina codz. do g.22 audycje radjofoniczne

שפארט געלד!
קויפט
שירמס, שטעקענס
נור אין דער ווערקשטעטל פון
ס. פייגענבוים, נארוטאוויטשא 19
וועל איהר קענט דארט קויפען מיט 25% ביליגער ווי איבעראל.
אכטונג! עס ווערען אנגענומען אלערליי רעפעראטורען און דעקונג.

פארלאפאנעז
פאר דייזע
95 זל. 105 זל. 115 זל.
פארלאפאנען קעסטעל
210 זל. 185 זל. 165 זל.
אויף גינסטיגע בעדינגונגען
שלאגערן! פליטעס צו טענק אין א גרויסען אויסוואהל נאר ביי
ALFRED LESSIG, Nawrot 22

לעטשניצע
פון דאקטוירים ספעציאליסטען
און ערצטליך-דענטיסטישער קאבינעט
זגיערסקא 17 טעל. 16-33.

ד"ר ראקאווסקי	נאז האלז, אויערן קר.	10—11 2—3 6—7
ד"ר רוזשאנער	הויט און געשלעכט קר.	10—11 1—2
ד"ר גאלדשטיין-פאלאק	אויגען-קראנקהייטען	1—2 7—8
ד"ר יוסטמאן	נערוועז קראנקהייטען	12—2
ד"ר ראזענצווייג	קינדער-קראנקהייטען	10—12 4—5
ד"ר פאפיערני	פרויען און געבורטס-הילף	11-1½ 5—6
ד"ר קאנמאר	כירורגישע-קראנקהייטען,	4-5 ווג. 1—2
ד"ר חיינבערג	אינ. הערץ לונגען-קר.	11-1 5½—7
ד"ר סטיפעל	רענטגען	10—12 4—6
א. גראדזינסקי	צאהן-ארצט	3—7
נ. ראזעס	צאהן-ארצט	9—2

צאהן-מויל-האנדלונג, בעליימבונגען, קארונען, מאסטען א. א. וו.
בײַ דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען
א רענטגען-אינסטיטוט
היילונג פון הויט קראנקהייטען פון קאפ (פארך) מיט רענטגענשטראהלען, פאר בעשטראהלונג און דורכליכטונגען, קווארץ-לאמפע, דיאטערמיע, עלעקטריזאציע, אלע מעגליכע אנאליזען. א קורס פאר שטאמלער.
אימפונגען געגען שארלאך (שקארלאטין) פון 4—5 נאכמ.
די לעטשניצע איז אויך אפען זונטאג.
וויזיט אין דער שטאט.
ערצטליך-קאסמעטיש. גאבינעט
ד"ר. ס. מארקוס נעהמט אן פון 5—7 אוונד

Złoty medal na Wystawie w Katowicach 1927 r.
Zastępca: S. B. Redlic, Łódź, Pomorska 19.

לעטשניצע
פון דאקטוירים-ספעצ. און דענטיסטען-קאבינעט.
פעטריקאווער 62, טעל. 31-53.

אינערל. קראנקהייטען	ד"ר ב. ראבינזאהן " מ. וואלפסאן " א. מטענבוים	פון 2½—5½ און 5—7 " 12—2 " 4—6
כירורגישע קראנקהייטען	ד"ר י. שרייבער " א. פאכשאנסקי	פון 2½—4 און 7—8 " 12—1 און 5—6
פרויען-קראנקהייטען און געבורטס-הילף	ד"ר ד. אלטערמאן " מ. פעלדמאן פרוי ד"ר ח. זעלדאוויטש-קראמשטא " נוסבאוים זאפר טענענבוים	פון 11—1 " 5½—7½ שבת, זונט., דינסט. 3-5 ווגט., מאנט., מיט. 3-5
קינדער-קראנקהייטען	ד"ר ס. נוסענטאג " ל. פאמיליער	פון 10—11 און 2—7 " 12—1 און 4—5
נערוועזע-קראנק.	ד"ר ס. מאשלאנקא	פון 6—7 ווגטאג 1—2½
אויגען-קראנקהייטען	ד"ר י. סמופאי " ס. האלפערסטאם	פון 1—2 און 4—5 11—12, 6—8 ווגט. 12—2
נאז, האלז און אויערן-קראנק.	ד"ר מ. קלאמשקא " באל. כאן	פון 11—1 און 7—8 " 3½—5½
הויט- און וועערישע קראנק.	ד"ר פ. ברוין " י. פאלאדיישיס	פון 12½—3½ " 6 8
ציין- און מויל-קראנקהייטען	צאהן-ארצט ס. שטערן " מ. רעזניקאווא " ב. משודנאווסקא " ו. קאצענבאגען	פון 9—10¾ און 8—9 " 11—1¾ " 2¾—5 " 5¾—8

די לעטשניצע איז טעטיג טעגליך פון 9 פריה ביז 9 אין אוונד.
קווארץ-לאמפען און רענטגען-בעשטראהלונג

עס ווערען געמאכט אפעראציעס, בעשטראהלונגען מיט קווארץ-לאמפען עלעקטריזאציע און אנאליזען, קינסטליכע ציינער, קארונעס, גאלד-בריקען און פלאטען.
וויזיטען אין שטאדט. נאכט-דיזשור. געבורט-הילף.

Dr. HELLER
ספעציאליסט פאר הויט-און ווענערישע קראנקהייטען.
2 נאווראט 2
נעהמט אן ביז 10 פריה, 1—2 און פון 4 8 אוו. פאר פרויען ספעציעל פון 4 ביז 5 נאכמיטאג.
[illegible]

Dr. med.
L. Pikielny
אוראלאג
ספעציעל-ארצט פאר
נירען, בלאזען- און האַרן קראנקהייטען
Nawrot 8,
telefon 19-90
נעהמט אן 4—7 אין [illegible]

אשרי אדם שומע לי!
לשקד על דלתותי יום-יום כי הולך בתום ילך בטח
אין אז דו דארפסט ערלעדיגען סאנדאווע זאכען, זאלסטו גלייך קומען צו לויפען אין ביורא
17 פעטריקאווער 17
דורכגאנג זאכאדניא 52, וואו ס'ווערט ערלעדיגט און געוויסענהאפט געשריבען לויט'ן אוסטאוו אלערליי
בימעס קלאוזולעס, ואבזיפיעטשעניעס אויף אלע שטעט א פרילצן, אפעלאציעס צי-ווילנע און קארנע אפאזיציעס, ארוואלאניעס, רעקורסען וועגען דירה אין אוזשאנד-ראוויעמסקי, וועגען פעסער אין קאמיסאריאט-רזשאנדו און אלע פאליציי-בעצירקען, אקטען אינטערציזיעס, אקטען דאראוויזנעס, קארנע ספראוועס, ווי אויך איבערזעצונגען אין אלע שפראכען, ספעציאליסט פון שותפות-אקטען
מיט אכטונג י. מאגעלא,
רעגם-[illegible]

נייער פאָלקסבלאַט

דאָס לאָדזשער לעבען

נייער פאָלקסבלאַט

וואָס יאָסעלע ראָזענבלאַט דערצעהלט וועגען זיין מערקווירדיגע קאַריערע.

(ז) נאָכ'ן שטורמישען ערפאָלג פון יאָסעלע ראָזענבלאַט'ס קאָנצערט, וועלכער איז פאָרגעקומען מיטוואָך, אין פילהאַרמאָניע, האָט ער פאַר אונזער מיטאַרבייטער דערצעהלט זיין ביאָגראַפיע.

געבוירען איז יאָסעלע ראָזענבלאַט אין רוס־לאַנד אין ביעלא־צערקאָוו אין יאָהר 1882 ביי חסידישע עלטערן. זיין פאָטער איז געווען בעל־תפלה אין אָרטיגען קלויז און געהאַט פרנסה ברוך־חק. דערפאַר אָבער איז זיין הויז געווען אַ בית־ועד לחכמים. בעת יאָסעלע איז געווען אַ קינד פון 4 יאָהר, איז ער געלעגען אין וויגע און שטאַרק געזונגען, די מוטער זיינע, וועלכע איז געווען זעהר אַ צאַרטע האָט איהם דעמאָלט געוואָלט איינשטילען האָט זיך אָבער אין שטוב געפינען אַ מוזיקמבין און ער האָט באַקראָפען איהם נישט געלאָזט איינ־שטילען — זאָל ער זינגען, האָט ער געזאָגט, ווען ער זיך אויסזינגען געוואַגטע לונגען און אַ געזונדע שטימע און איך גאַראַנטיר אייך, אַז ער וועט זיין אַ גרויסער חזן בישראל.

בעת ה' ראָזענבלאַט איז אַלט געווען פיער יאָהר, האָט ער זיך איינגעהערט ווי זיין פאָטער, דער בעל־תפלה, האָט פאַר די ימים־נוראים איינגעזונגען מיט עטליכע משוררים די ימים־נוראים'דיגע תפלות און ווען די משוררים זענען אַוועק, האָט יאָסעלע די אַלע תפלות פּינקטליך נאָכגעזונגען און סאַקי שוין דאָס זעלבע יאָהר געוואָרען אַ משורר ביים פאָטער.

דאָס משוררות, אָבער האָט, הפנים, נישט בעפרידיגט די אַמביציעס פון דעם צוקינפטיגען חזן און אַלס זיעבעניגריג פינף יאָהר, האָט ער אין שטוב פון אַ פּאָר בענקלעך איספּראָווירט אַ'נ'עמוד און צוזויפּרופענגריג עטליכע שכנישע יונגלעך, האָט ער מיט זיי „געזונגען" און „געראַוועט".

אַלס זיעבענריג זיבען יאָהר, איז דער פאָטער וויינער, צוליבן רוחק אין פרנסה, געצוואונגען געווען צו פערלאָזען ביעלא־צערקאָוו און איבערצוואַנ־דערן קיין סאַדיגורא אין בוקאָווינא, וואו ער האָט געהאַט ירידים אין די פערזאָנען פון די צוויי ברידער רביים, דער סאַדיגורער און דער באיאַנאָווער, און ביי וועלכע ער האָט געהאָפט צו געפינען פרנסה.

דער סאַדיגורער רבי, וועלכער איז אַליין געווען אַ גרויסער מנגן, האָט זיך באַלד פערשטאַנגען אויפ'ן קליינעם יאָסעלע און איהם איינגעלאַדען אַלס משורר צו זיין טיש און אין איינגע וואָכען שפּע־טער איז זיין פאָטער, אויף דער עצה סאַקי פונם סאַדיגורער רבי'ן, מיט איהם געפאָהרען קיין טשער־נאָוויץ, וואו חזר אָכט־יעהריגער יאָסעלע האָט אָנ־געהויבען דאַוונען שבתים און פערדינען 10 גילדען פאַר'ן דאַווענען אַ שבת.

דאָ דערצעהלט אונז, ה' ראָזענבלאַט זעהר אַ כאַ־ראַקטעריסטישען פאַקט:

נאָכדעם, ווי ער האָט אָפּגעדאַוונט דעם ערשטען שבת אין טשערנאָוויצער קלויז און די גבאים האָבען איהם אויף צוזאַמענגעגעבען די אָפּ־געדערטע צעהן גילדען פאַר'ן דאַוונען און ער האָט זיי אַהיימגעבראַכט דער מוטער, האָט די מוטער פאַר גרויס איבעראַשונג אָנגעהויבען חלש'ן און עס האָט געדויערט היבשע מינוטען, ביז מען האָט איהר געקענט אָפּבינגערן.

צו יענער צייט האָט איהם זיין פאָטער אָנ־געהויבען צו לערנען נאָטען, דער קליינער יאָסעלע האָט אָבער די גייע „אותיות" גאַנץ שנעל תופס געווען, אַזוי, אַז אין אַ קורצער צייט האָט ער שוין געקענט אַליין אָראַנזשירען איינגע קאָמפּאָזי־ציעס, וועלכע ער האָט בעהיוען דורך דער צייט צו קאָמפּאָנירען.

און אַזוי האָט ה' ראָזענבלאַט אָנגעהויבען זיין חזנישע קאַריערע אַלס וואַנדער־וואונדער־קינד, ער איז אַרומגעפאָהרען גאַנץ בוקאָווינע, גאַלי־ציען, ביז ער איז, אַלס זיעבענריג צעהן יאָהר, אָנ־געקומען קיין ווין.

ווען האָט זיך מיט דעם קליינעם חזן ענט־ציקט, די פּרעסע איז פול געווען מיט תהלות ותש־בחות און עס האָבען זיך באַלד געפונען מעצענאַ־טען, וועלכע האָבען דעם קליינעם יאָסעלע געוואָלט אַהעקשיקען שטודירען אויף זייער חשבון, בעוונ־דער האָט אָפּגעקלאַפּט די טירען עפּעס איינער, אַ באַראָן, אַ מיוחס אין פראַנץ־יאָזעפ'ס הויף, נאָר זיין פאָטער, וועלכער איז געווען אַ שטרענג אָר־טאָדאָקסישער ייד, האָט מורא געהאַט, אַז דאָס שטודירען וועט האָבען אַ שלעכטע ווירקונג אויף יאָסעלעס יודישקייט האָט עוקר געווען פון היען.

און אַזוי האָט אַל קוויין פאָטער מיט איהם כסדר מיט איהם געוואַנדערט איבער שטעדט און שטעטלעך, ביז ער איז אַלט געוואָרען 18 יאָהר.

צו 18 יאָהר האָט ער געהייראַט פּונ'ם שטערטעל בושעסקאָ מיט דער טאָכטער פון אָר־סיגען בעריהמטען ר' יורעל שוחט און אין צוויי וואָכען נאָך דער חתונה איז ער איינגעלאַדען געוואָרען אַלס שטאָדט־חזן אין מונקאַטש.

אין מונקאַטש איז ה' ראָזענבלאַט געווען סך הכל אַ האַלב יאָהר, ווייל באַלד האָט איהם איינגע־לאַדען פּרעסבורג, וואו ער איז געבליבען פינף יאָהר.

צו יענער צייט האָט ער פערפאַסט ביז 510 קאָמפּאָזיציעס אויף יודישע תפלות און פאָלקס־לידער, וועלכע ווערען געזונגען כמעט אין דער גאַנצער וועלט.

פון מונקאַטש איז ה' ראָזענבלאַט אַנגאַזשירט געוואָרען אַלס אויבער־קאַנטאָר אין האַמבורג ביי דעם דייטש־אויסראַעליטישען סינאַגאָגען־פערבאַנד, וואו ער איז געווען וועקס יאָהר; אין האַמבורג האָט ער ווייטער פערפאַסט אַנ'ערך פון אַ הונדערט קאָמפּאָזי־ציעס, צווישען זיי דעם בעריהמטען „הגותן תשו־עה" לכבוד דעם 80־יעהריגען געבורטס־טאָג פון פראַנץ יאָזעפ'ן פאַר וועלכען ער האָט בעקומען אַ גאָלדענעם מעדאַל און אַ דאַנק־בריף, אונטערגע־שריבען פון פראַנץ יאָזעפ'ן.

אין יאָהר 1912, ווערט ה' ראָזענבלאַט אַנ־גאַזשירט פון דער געמיינדע „אוהב צדק" אין ניו יאָרק מיט אַ יעהרליכע גאַזשע פון 2.400 דאָ־לאַר. באַלד אָבער נאָכ'ן ערשטען יאָהר העכערט מען איהם די גאַזשע ביז 10.000 דאָלאַר יערליך.

אין אַמעריקאַ צעוואַקסט זיך ערשט זיין רוהם און פּאָפּולאַריטעט אַזוי, אַז געהענדיג אין גאַס, שמיכלען צו איהם די קינדער און פרעגען זיך: — אָט געהט יאָסעלע!...

פיל מאָל זענען געמאַכט געוואָרען פּרוּבען ראָזענבלאַט'ן אַרויסצוציהען פון דער סינאַגאָגע אויף וועלטליכע בינהנעם אַרויף, אַזוי צום ביישפּיל האָט דער שיקאַגאָער אָפּערן־דירעקטאָר אין יאָהר 1918 איהם פאָרגעשלאָגען צו טוּוענגר און שפּע־טער צו דריי טויזענד דאָלאַר אַ נאַכט, אַז ער זאָל אויפטרעטען אין זיין אָפּערן־טרופּע, ה' ראָ־זענבלאַט, אָבער, וועלענדיג געטריי בלייבען זיינע פּרינציפּען, האָט אַלע ענליכע פאָרשלאַגען זייער־ריג אָפּגעוואָרפען.

לעצטענס איז ה' ראָזענבלאַט אַנגאַזשירט גע־וואָרען אַלס אָבער־קאַנטאָר אין ברוקלין ביי דער געמיינדע „אנשי ספרד" מיט אַ גאַזשע פון 12.000 דאָלאַר אַ יאָהר אויסער 8.000 דאָלאַר אויף אַ כאָר. פאַר'ן איבערנעהמען אָבער דעם נייעם פּאָס־טען, האָט ה' ראָזענבלאַט בעשלאָסען צו מאַכען אַ טורנע איבער אייראָפּאַ, אַ דאַנק וואָס אויך מיר אין לאָדז האָבען דאָס פערגעניגען געהאַט צו הערען איינעם פון די גרעסטע יודישע מנגנים.

בריה איזרעדאַקציע.

די וויכטיגקייט פון אַנ'אמת'ער גענעראַל־פערזאַמלונג.

איצט איז דער רעכטער סעזאָן פון גענער־ראַל־פערזאַמלונגען. די פיל־פאַרביגע חברות און אינסטיטוציעס אַנאָנסירען אַז דעם און דעם טאָג אין דער און דער שעה וועט זיין די גענעראַל־פער־זאַמלונג צום ערשטען טערמין און, אויב ס'וועט נישט זיין אַ גענוגענדע צאָהל מיטגלידער, וועט מיט מיט אַ שעה שפּעטער פאָרקומען די זעלבע גענער־ראַל־פערזאַמלונג צום צווייטען טערמין ביי יעדער צאָהל מיטגלידער.

צי ווייס מיר וועד פעראיבעלנעהמען, אָרער אָבלייקענען אַז, אַ'אַ פערזאַמלונג קוקט אויס ווי מעשה חוזק? דאָס געזעץ ערלויבט נאָר אָבצוהאַל־טען אַ גענעראַל־פערזאַמלונג אין אַנוועזענהייט פון צוויי דריטעל מיטגלידער, ס'הייסט, ווען אַ חברה צעהלט 5100 מיטגלידער, מוזען זיין 1000 אַנ־וועזענדע, וואָס ווען מיר אָבער? מיסטען אַלע גענעראַל־פערזאַמלונגען בעשטעהען פון צוויי ביז דריי סניגים, די פערוואַלטונג און די משרתים מיטגערעכנט. דער פּרוּעס מיט'ן גלעקעל רופט צו אָרדנונג און וויים אַז אַ באין ברירה, איז די איצטיגע פערזאַמלונג אויך גילטיג. מ'וועהלט אַ פּאָר־זיצער, צוויי אַסעסאָרען און אַ סעקרעטאַר, דער עולם צעזעצט זיך אויף די בעקוועמע שטוהלען און הערען אוים דעם סדר־היום, מ'לייענט פאַר די טעטיגקייט, וואָס איז אָנגעשריבען אויפ'ן פּאַ־פּיר, וואָס ס'ווערט אָנגענומען אָהנע דיסקוסיעס, מ'בעשטעטיגט דעם נייעם ביודזשעט, מ'דריקט אוים אַ הערצליכען דאַנק די פערוואַלטונג פאַר זייער איבערגעגעבענער אַרבייט, מ'וועהלט זיי אַלע פון ס'ניי, דער עולם צוגעהט זיך גליקליכע און צופריד־דענע, מ'ווינשט זיך מזל־טוב און געפּטרט אַ קאַ־מעריע.

ווער איז שולדיג אין דעם, אויב נישט דאָס פּובליקום גופא? דאָס הייסט געגעבען צדקה לא לשמה! ווינציג וואָס איהר צאָהלט חודש געלד און איהר גיט נדבות. אויף יעדען פאַלט אַ חוב זיך צו אינטערעסירען ערנסט וואָס יעדע חברה לייסטעט. און אַרויסזאָגען זיין מיינונג ווי געהעריג איז, אַנ'אמת'ע גענעראַל־פערזאַמלונג דאַרף שטע־הען העכער פאַר אַ פערוואַלטונג.

זונטאָג דעם 8־טען יולי 4 אַ זייגער קומט פאָר צום צווייטען טערמין ביי יעדער צאָהל מיט־גלידער די גענעראַל־פערזאַמלונג פון „בית מחסה לזקנים" פּאָמאָרסקע (שרעדניא) 56 און מיר געהט אָן אַ גרויל אַז איך דאַרף פערטרעטען דעם פּרעס און מיך דראָהט צו פּראַווען אַזאַ פערזאַמלונג וואָס קוקט ס'יימיר אויס אַ קאָמעדיע און קינ־דער־שפּיל, אַ שאָד די צייט, אַ שאָד דאָס געלד.

מיר טרייסטען זיך, אָבער, אַז דער „בית מחסה לזקנים" האָט זיך פערדינט, אַז דאָס פּוב־ליקום זאָל איהר שענקען מעהר אויפמערקזאַמ־קייט, און מיר בעטען אַלע אונזערע מיטגלידער צו קומען מאַסענוויין און זיך איבערציינגען מיט אייגענע אויגען אונזער טעטיגקייט. קאָנטראָלירען די הוצ־צאות און הכנסות אַז וואָס ס'מיר לייכטען. מיר האַלטען פון תושיע ברוב יועץ אפילו קריטיקער בעטען מיר צו קומען. דער זייטיגער מענש קען אָפּט שנעלער דערזעהען אַ פעלכעס, ווי דער וואָס איז תמיד דערביי. קריטיק ברענגט אָפּט נוצען, כאָטש זי איז נישט בעגרינדעט.

„בית מחסה לזקנים" האָט ביז איצט קריטישע צייטען מיטגעמאַכט און דאָך האָט זי אויס־געבויט אַ שעהנעם בנין וואָס האַלט נאָר דאָס ביים אויספערטיגען. מירט האַלטען אוים 130 נפשות און נאָך הונדערטער זקנים און זקנות בעטען זיך רחמים, אַז מ'זאָל זיי אויפנעהמען, ס'זענען תמיד דאָ פערהעלטענישען, וואָס די פערוואַלטונג איז נישט ביכולת זיך אַליין צו בעשליסען. זענען מיר אָנגעוויזען אויף אַ העכערער מאַכט, וואָס מיר רו־פען: אמת'ע גענעראַל־פערזאַמלונג, נישט מיר ווי־לען פון אייך הערען דאַנק־ווערטער, נאָר מיר ווע־לען אייך דאַנקען פאַר אייערע מאָראַלישע און מאַ־טעריעלע אונטערשטיצונגען.

אין נאָמען פון דער פערוואַלטונג
ב. א. גליקסמאַן.

צום פריהלינגס־סעזאָן
— קויפט איהר —
אמביליגסטען
אַרטיקעל אין אויסלענדישע
קאָסמעטיק,
פּערפומען,
כעמיקאַליען
ביי דער מינעראַל־וואַסערן
און אַפּטייק־סקלאַד פון
מאַנופאַקטור־פאַרמאַציע
K. Stock
19 Zawadzka 19
Telefon 41-02.

אַכטונג!
ספּעציעל פאַר אַפּריוואַנדע
אין דאָרף!

Dr.med. ST. HEINRICH
WIŚNIOWA GÓRA
WILLA KACZOROWSKIEGO
ספּעציאַליסט פאַר קינדער־ און אינערע
קראַנקהייטען.

6
דאָנערשטאָג
—
יח
תמוז תרצ"ח

יולי
זון־אויפגאַנג 3.23
זון־אונטערגאַנג 7.59
ליכט־צינדען 7⁴⁶

די אַקציע צו בויען די אַרבייטער־הייזער איז אין פולען גאַנג.

(ס) אונטערן פאָרזיץ פון וויצע־פּרעזידענט ראַפּאַלסקי איז נעכטען פאָרגעקומען די זיצונג פון קאָמיטעט צו בויען אַרבייטער־הייזער.

עס זענען בעהאַנדעלט געוואָרען די אייִנגע־גאַנגענע פּראָיעקטען וועגען אָפּמאַכען מיט בוי־ליפערס און דער פּראָיעקט פון די פּאַך־פערפליכ־טונגען פּנים אַרכיטעקט. עס זענען דערביי, אין די פּראָיעקטען, אריינגעטראָגען געוואָרען אויסבע־סערונגען.

נאָכדעם האָט דער קאָמיטעט בעהאַנדעלט דעם מעמאָריאַל וועגען די אויסגעוועהלטע, אויפ'ן קאָנקורס, פּראָיעקטען פון די הייזער־קאָלאָניעס, איינס. אַרכיטעקטאָר בערלינער, לוקאַשיק און סלאַנסקי. לויט'ן מעמאָריאַל דאַרף די אַרבייט לויט די פּראָיעקטען אָנפערטרויט ווערען די פּראָיעקט־געבער.

צום סוף איז בעשלאָסען געוואָרען איבער־צוגעבען צו בעאַרבייטען די ציכנונגען די אַרכי־טעקטאָרען ליסאָווסקי און שראַשעווסקי. דעם אלטעסטיגען קאָנטראָל איבער די אַרבייטען וועט האָבען דער לייטער פון דער בוי־אַפּטיילונג ביים מאַגיסטראַט אינזשיניער וואַלאָשקאַ.

אויספלוגען פון דער געזעלשאַפט „קולטור־ליגע"

דער לאָדזער פאָלקס־אוניווערזיטעט ביי דער „קולטור־ליגע" פּלאַנט איינצואָרדנען אין די נאָ־ענטסטע וואָכען 3 אויספלוגען: נאָך סושינעק, צו די אָרטיגע קאַנאַליזאַציע אייִנריכטונגען און נאָך וואַרשע; איינצעלהייטען וועגען די אויספלו־גען ווערען זיין אין די שפּעטערדיגע מעלדונגען און בעקאַנטמאַכונגען.

פון יידישען טעאַטער.

דאָס יודישע טעאַטער אין פילהאַרמאָניע האָט אויפ'ן היינטיגען שבת צוגעגרייט אַ פּרעמיערע— „סערקע קאָזאַק" אַ פּיעסע מיט געזאַנג און טענץ.

די פּרעמיערע ווערט געשפּילט שבת און זונ־טאָג אין אָוונד. שבת בייטאָג ווערט געשפּילט צו ביליגע פּרייזען „די אַרעסטאַנטקע נומער 49". זונ־טאָג ווערט געשפּילט צו פּאָפּולערע פּרייזען „די מאַמע פון דער וועלט", אין די פאָרשטעלונגען נעהמט אָנטייל דער גאַנצער אַנסאַמבל פון יודי־שען טעאַטער.

א פּראָצעס ביי פערמאַכטע טירען

נעכטען איז אין קרייז־געריכט אונטער'ן פאָר־זיץ פון ריכטער קאַרווין קראַטקעוויטש ביי פער־מאַכטע טירען בעטראַכט געוואָרען דער פּראָצעס געגען 19־יעהריגען יהושע ברעסלער, וועלכער איז אָנגעקלאָגט געוואָרען אין האָבען געשלעכטליכע בעציהונגען מיט דער 5־יעהריגער אַליצאַ קאָרעס, וועלכע ער זאָל האָבען פאָרגענגען פּנים פער־גוואַלטיגט.

בעת דער עקספּערטיזע פון ד"ר לעווי האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז קאָרעס איז נישט פערגוואַל־טיגט געוואָרען דעריבער האָט דאָס געריכט פער־משפּט דרעסלער'ן פאַר האָבען ליבעס־פערהעלטני־שען מיט אַ 5־יעהריג מיידעל אויף 1 חודש אַרעסט.

פון געריכט.

א גנבה.

אז לייב בערשטש האָט איינגעזעהען, אַז דאָס לייכטסטע און בכבוד'סטע פערדינסטעל אין'ם זונדי־גען און ווידיגען לאָדז, איז נאָר אַ גנבה'לע, האָט ער זיך אויסגעשטעלט אין דער רייה פון „באַנק זוויאַנקאָוו ספּולעק זאָראָבקאָוויך", וואו עס שטעהן די יודעלעך מיט די פּעקלעך באַנקנאָטען אין האַנד און צאָהלען וועקסלען.

אַזוי שטעהענדיג, האָט ער בעמערקט ביי העניך מילגרוים אין טאַש אַ נישקשה'דיג פּעקעל מיט געלד, האָט ער זיך געטראַכט: „וואָס איז דען דעם געלד אַ חילוק צי עס ליגט אין זיין, צי אין מיין טאַש", האָט ער עס טאַקע אַרויסגע־נומען פון מילגרוימען און עס בעלעגט צו זיך אין טאַש אַריין און פאַר דעם „איבערלעגען" האָט ער טאַקי בעקומען אַנדערטהאַלבען יאָהר טורמע.

אַנ'אַקטיאָר'ס ליבע / ערצעהלונג / פון יצחק בלום

אַגאַנצען טעאַטער־סעזאָן האָט דער ערפאָלגרייכער „ליבהאָבער—אַקטיאָר" פיינטהאַל געפירט ליבעס אויף דער בינע, בעוויזען פאַר דער וועלט די שענ' און האַרציג ער קען ליבען, ווי ליב ער קען אַמאַרמען, האַלזען, קושען די „געליבטע", מיט אַזאַ פייער, אַז דער אָטעם זאָל אויס ביי איהר זייפגעהן.

אָן דאָך איז פיינטהאַל'ס אייגענע לעבען געווען זויקען, ווי אַ מדבר אומעטיג אַ חייכער פלאַקערניגער זון אָהן אַ טראָפען לעבען... כ'אייגען ליב האָט ער נישט ליב געהאַט, און די בינע־געליבטע אחדאי נישט. מאַנכע זענען איהם אפילו געווען דערווידער...

פיינטהאַל, אַנ'אַקטיאָר, וואָס האָט געשפּילט פרינצען לעבענס, דורכגעלעבט פרעמדע ליידען און פריידען, האָט אין פריוואַטען לעבען אויך וועהר אַ סך דורכגעמאַכט. ער איז געווען ערפאָלגרייך אַלס שוישפּילער אָבער געהאַט דורכפאַל אין זיין פאַמיליען־לעבען. געווען שטענדיג אַרומגערינגעלט פון אַ סך פריינד און פערעהרער, און דאָך געווען אַליין... נישט געווען דער טאָג, וואָס ער זאָל נישט בעקומען קיין ליבעס־בריף פון פערעהרערינס, און דיך האַרץ איז שטענדיג אויסגעגאַנגען פון בענקשאַפט נאָך אמת'ער ליבה־האַרציגער פריינדשאַפט, נאָך אַ קוש, וואָס זאָל נישט האָבען דעם פאַלשען בינע־קלאַנג...

פיינטהאַל איז אין נאַטור געווען אַ געפיהל־פולער מענש, מיט אַ קינסטלערישער פערשטענדניס נאָר זיין אַרטיסטישען בערוף. ער האָט פיינד געהאַט די קליינליכע פּאָליטיק, מיט וועלכער ער איז אָפט אָהן זיין ווילען אַריינגעצויגען געוואָרען...

אין די זוניגע פרייע שעה'ן דורכ'ן טעאַטער־סעזאָן, וואָלט זיך איהם אוודאי געוואָלט זיצען אין זיין שעהנער היים אין שטילער רוהיגקייט און לעזען אַ בוך, זיך פערטיפען אין די פערשידענע כאַראַקטערען פון די געשילדערטע פערזאָנען, וועלכע עס וועט איהם אַמאָל אפשר אויסקומען צו שפּילען. ער האָט אָבער די היים נישט ליב געהאַט, ער האָט די פרייע שעה'ן פערבראַכט אין אַ קאַפע צווישען זיינע קאָלעגען, וועלכע האָבען איהם צוליב זיין ערפאָלג אויף דער בינע נישט איבעריגס ליב געהאַט, און ער זיי נאָך ווייניגער...

די אַנגענעהמסטע צייט און בעסטען אָפּרוה האָט ער געפונען די עטליכע וואָכען נאָכ'ן טעאַטער־סעזאָן ביים ברעג ים... אמת, אין גאַנצען פריי פון'ם טעאַטער־לעבען איז ער דאָ אויך נישט געווען, ער האָט זיך בעדאַרפט גרייטען פאַר'ן נייעם סעזאָן, לערנען און איינשטודירען נייע ראָלען, ער האָט עס אָבער געטון מיט אַ בעזונדערען פערגעניגען. דאָ ביים ים, איז איהם די אַרבייט געווען ליב, דאָ האָט ער זיך געקענט קינסטלעריש פערטראַכטען, גלייכצייטיג אַריינאָטעמען די פרישע ים־לופט, וועלכע איז איהם אַזוי נויטיג געווען נאָכדעם ווי ער האָט אַזוי פיל טעג און נעכט אַריינגעאָטעמט די פערשטיקטע הינטער־קוליסען־לופט...

אין אָווענד האָט פיינטהאַל שפּאַצירט ביים ברעג ים און געטראַכט, דאָ און דאָרט זיך אַ וויל אָפּגעשטעלט, זיך צוגעהערט צום רוישען פון די כוואַליעס און צום גלאָקען־קלאַנג, וואָס האָט נישט אויפגעהערט טרויעריג פערזאַינאַנט צו קלינגען, ווי ער וואָלט זיך בעקלאָגט אויף דער עלענדקייט דאָרט אין מיטען ים...

פיינטהאַל'ן איז פון דעם קלאַנג געוואָרען אומעטיג. ער האָט אין דעם טרויעריגען אָפּקלאַנג דערפיהלט דעם עלענד פון זיין אייגענעם לעבען. „אָט — האָט ער געטראַכט — שטעהט אַ שטאַרקער, ריזיגער גלאָק אין מיטען ים אַליין, שטענדיג אַליין."

עס איז איהם אַרויפגעקומען אויף'ן געדאַנק זיינער אַן „עהרערהאָטענדר", אויף וועלכען ער האָט געשפּילט איינע פון זיינע בעדייטענדסטע ראָלען, אין וועלכער ער האָט זיך שטאַרק אויסגעצייכענט. דער טעאַטער איז געווען געפּאַקט, עס האָט געשטורעמט פון אַפּלאָדיסמענטען, די בינע איז געווען פערליינט מיט בלומען, פרויען האָבען איהם פערוואָרפען מיט לופט־קושען, נאָר ווען ס'איז געקומען צו געהן אַ היים, האָט ער זיך אַרומגעזעהן, אַז ער איז אַליין...

פון צייט צו צייט, פלעגט צו פיינטהאַל'ן אין זוממער־פלאַץ קומען צו בעזוך אַ שעהן, יונג, און רייצענד מיידעל, „זינאַ" האָט מען דאָס מיידעל גערופען. געקומען איז זי פון אַ צווייטען זוממער־פלאַץ נישט ווייט פון איהם.

ווען זי פלעגט איהם דערזעהן, פלעגט אַ שטיל פייערל אַ גליה טון אין איהרע שעהנע אויגען. פון איהר קינדעריש נאַיווען פּנים פלעגט אַ לויכט טון אַ ליבּ־האַרציגע פרייד. מען האָט גלייך געקענט דערקענען, אַז זי איז אין איהם שטאַרק פערליבט.

זי איז געווען אַ סוחר'ס אַ טאָכטער, געהאַט אַ חתן אויך אַ סוחר, וואָס איז אין איהר געווען וועהר פערליבט.

די פּאָר טעג, וואָס דער חתן איז ביי איהר געווען, איז זי אַרומגעגאַנגען אַ פערבענקטע, און די שעה'ן האָבען זיך ביי איהר געצויגען ווי יאָהרען... ס'האָבען נישט געהאָלפען דעם חתנ'ס לאַסקעס, זיין צערטליכער אַרומגעהן אַרום איהר, זיין געטריישאַפט און איבערגעבענהייט, כ'האָט איהר געצויגען צו פיינטהאַל'ן, זי האָט נישט אויפגעהערט וועגען איהם צו טראַכטען, און נאָך איהם צו בענקען.

פיינטהאַל'ן האָט זי ליב געקראָגען זייט זי מיט איהר חתן האָבען איהם געזעהן שפּילען אויף דער בינע. איהר יונג מיידעל־האַרץ איז פערכאַפּט געוואָרען פון די שטאַרקע ליבעס־סצענעס... זי איז אַזוי פערקאָכט געוואָרען אין זיין שפּילען, אַז זי האָט מעהר קיינעם אויסער איהם נישט געזעהן און נישט געהערט. זי האָט אפילו פערגעסען אַז איהר חתן, וואָס איז געזעסען ביי איהר זייט.

זייט דאַן איז זי געקומען בעגעט צו יעדער פאָרשטעלונג, וואו פיינטהאַל האָט געשפּילט. געקומען איז זי אַליין, דער חתן זאָל נישט וויסען... געזעסען, מיט אַ פערכאַפּטען אָטעם, און געשלינגען זיין יעדעס וואָרט, נאָכגעפאָלגט זיין יעדע בעוועגונג... און ווען די שפּיל האָט זיך געענדיגט איז זי צוריקגעגאַנגען אַנ'אומעטיגע, אַ פערטראַכטע, מיט אַ גרויסער בענקשאַפט אין איהרע פערליבטע אויגען...

איינמאָל נאָך אַ פאָרשטעלונג האָט זי זיך מעהר נישט געקענט צוריקהאַלטען. זי איז אַרויסער הינטער דער בינע און שעהמעוודיג, רויטלענדיג, זיך פאַר איהם פאָרגעשטעלט:

„זינאַ העלער"!

פיינטהאַל האָט גלייך דערקענט אַז זי איז נישט איינע פון זיינע געוועהנליכע פערעהרערינס ביי וועלכע דאָס בעקענען זיך מיט אַנ'אַקטיאָר איז נישט מעהר ווי אַ צייט פערטרייב... ער האָט געקוקט אין זינאַ'ס אויגען און פון דאָרט אַרויסגעלעזען אַ נאַאיווע פערעהרונג, אַנ'אויסערגעוועהנליכע ליבשאַפט צו איהם, אָדער בעסער געזאָגט, צו דעם קינסטלער אין איהם, וואָס מעקט מיט זיין ליבעס־שפּיל אויף דער בינע לוסט און פריידע אין פרויען־הערצער בכלל און אמת'ע ליבע ביי אַזעלכע יונגע, נאַאיווע מיידלעך, ווי זי...

זייט דאַמאָלס האָט זינאַ, שטילערהייט אָהן עלטערענס און דעם חתנ'ס וויסען זיך אָפּט געטראָפען מיט פיינטהאַל'ן, זיי פלעגען זיך טרעפען אויסערהאַלב דער טעאַטער־וועלט. אַרומגעשפּאַצירט אין וועלדער, אָפּגעזונדערטע ווינקלען. זי, אַ קליין געדיקסינע, אַ ליב צאַרטינקע, האָט זיך ווי אַ קינד צו איהם געטוליעט, און שיער נישט אויסגעגאַנגען אונטער זיינע וואַרימע צערטליכקייטען.

פיינטהאַל איז נישט אויסגעגאַנגען מיט איהר צו שפּילען אַנ'אמת'ע ליבע, אָבער אויך נישט קיין פאַלשע... נישט מיט איהר, זינאַ'ן, דאָס שעהנע און עהרליכע קינד וואָלט ער געקאָנט שפּילען אַ פאַלשע טעאַטער־ראָליע... האָלט אוראַשנליכער געדען, ער זאָל איהר גלייך אין אָנפאַנג זאָגען:

„קינד, געה וואָס גיכער אַוועק פון מיר, מיינע און דיינע אומשטענדען ערלויבען אונז נישט צו ווערען געליבטע. דערווייטער זיך איבערהויבט פון אונזער אַרטיסטיש וועלטעל, דאָ איז אַזאַ שעהנע, יונג קינד ווי דו, מוז ווי אַ זוממער־פייגעלע אַרום פייער אָפּברענען די פליגעלעך..."

אָבער ער האָט עס נישט געזאָגט, און ווי האָט ער עס געקאָנט זאָגען? ס'איז דאָך ביי איהם לעבען איהר אַזוי גוט, ער געפינט דאָך ביי איהר אַזוי פיל רוה, אַזוי פרייד. אַן אמת'ע איבערגעבענע ליבע און פריינדשאַפט פון אַ פרוי האָט ער נאָך קיינמאָל אין זיין לעבען נישט געהאַט. זי פּעהגעטערט דאָך איהם און דערהויבט איהם ווי אַ מלאך'שער ריינקייט. ווי קען ער בעהיטען איהר אַזוי גיך צו פערלירען, אַ סך האָט ער אַזעלכע פריינד?...

אין מאָנטאָג אָווענד, זענען זיי געזעסען ביים ים, שטילע, שווייגענדיגע, אַש לייכטער נעבעל איז געהאָנגען איבער'ן ברעג ים און איינגעהילט די ברעג־זיצענדע פּאָרעלעך ווי מיט אַ דונקעלע טויל... פון צייט צו צייט האָט זיך געהערט דאָס פייפען פון אַ פערבייענשווימענדער שיף. דאָס בלישטשען פון די עלעקטרישע ליכט אויפ'ן שיף, האָט פון דער ווייט געפינטעלט ווי בלינדע אויגען, וועלכע ווילען דורכרייסען די פינסטערניש...

פיינטהאַל האָט לייכט און צאַרט אַ גלעט געטון זינאַ'ס פּנים, און דערפיהלט ווי די האַנט איז איהם פייכט געוואָרען.

— דו וויינסט, זינאַ? — האָט ער דערשראָקען ביי איהר געפרעגט.

זי האָט געשוויגען.

— וואָס איז געשעהן? פאַר וואָס ענטפערסטו נישט?

— גאָרנישט! — האָט זי אַזוי ברוגזדיג געענטפערט.

— דיין חתן איז ביי דער נעכטען געווען?

— יאָ...

— וואָס האָט ער געזאָגט?

— ער וויל, אַז מיר זאָלען גלייך החתונה האָבען, אָדער זיך צוגעהן, ער וויל לענגער נישט וואַרטען.

— האָסט איהם ליב?

זי האָט זיך צו איהם צוגעטוליעט געהנטער, אַרומגעלייגט איהר קאָפּ אויף זיין אַקסעל און געשוויגען.

פיינטהאַל האָט זיך פערטראַכט, ער האָט זיך דערמאָהנט אָן אַ סצענע אויף דער בינע, אין וועלכער ער האָט געשפּילט די ראָליע פון אַנ'אַרטיסט, וואָס האָט געמאָהלט דאָס בילד פון אַ שעהן יונג בעלהבתיש מיידעל, וועלכע האָט געהאַט אַ רייכען חתן. האָט זי זיך, אָבער, פערליבט אין איהם, דעם אַרטיסט, וואָס האָט איהר בילד געמאָהלט און אין איהר נאַאיווען גלויבען, אַז ער האָט איהר אויך ליב, האָט זי פערטריבען דעם רייכען חתן... שפּעטער, ווען זי איז געוואָהר געוואָרען, אַז פון איהר ליבע צו איהם וועט זיך גאָר נישט אויסלאָזען, האָט זי פּאָזירענדיג פאַר איהם דאָס לעצטע מאָל, איינגענומען סם... ער, נישט בעמערקענדיג, האָט נישט אויפגעהערט צו מאָהלען ביז דאָס מיידעל איז אַראָפּגעפאַלען פון דער שטול אַ טויטע...

זיצענדיג פערטראַכט, האָט ער אין דער מינוט פאַר זיך געזעהן דאָס גאַנצע בילד, און ער האָט די סצענע אין געדאַנק איבערגעשפּילט...

ער האָט מיט אַמאָל דערפיהלט ווי זינאַ'ס עדעלע הענטעלעך נעהמען אַרום זיין האַלז, און איהרע קינדערשע ליפּען קלעפּען זיך צו צו זיין געזיכט...

ער האָט אַ ציטער געטון. אַ מורא'דיגער געפיהל זענען איהר האָט איהם אַרומגענומען, „ים" „גיפט"... האָט זיך איהם געפלאָנטערט אין געדאַנק, און דער ים האָט מיט נאַכטיגען פחד גערוישט אין זיינע אויערען און נעבעלדיג געשוואַרצט זיך פאַר זיינע אויגען...

Dr med H. NADEL

Piotrkowska 17, tel. 68-86

ספּעציאַליסט פון אינערליכע קראַנקהייטען

צוריקגעקערט.

נעמט אָן פון 4 ביז 6 נאָכמיטאָג.

וויזען די טיר, ער זאָל פון דאָרט אַרויסגעהן. עס פערשטעהט זיך, אַז מ'מוז געדענקען צו וועסען שטענדיג אין צייט, דאָס הייסט, יעדען טאָג אין דערזעלבער צייט ווי מ'האָט זיך געשטעלט דעם שטיינער. מ'טאָר אויך נישט פערגעסען צו מאַכען זיך אַ בעוואוינונג צו בעפרייען זיך פון אָפּפאַל אין אַ געוויסער שעה יעדען טאָג. דאָס רופט מען צו בעשטימען אַ צייט פאַר'ן „רוף פון דער נאַטור". אַז מ'הערט זיך צו צו אָט דעם רוף פאַר אַ לענגערער צייט הערט מען כמעט שטענדיג געהאָלפען.

איך ווייס, אַז אַ סך מענשען זענען בטבע אַביסעל פויל נאָכצודענקען אַליין און וואַרטען מ'זאָל זיי דערלאַנגען געשיילטע אייער אין מויל אַריין. אַזוינע מענשען האָבען נישט ליב, אַז מ'דערקלערט זיי עפּיס אַנ'ענגין אין אַלגעמיינע ווערטער. זיי וואָלטען זיך דאַרפען שטויסען אויף פּרטים, זיי ווילען אַז מ'זאָל זיי טאַקי זאָגען ברחל בתך הקטנה, אַלעס אַרויסלייגען אויפ'ן טעלער. וויל איך אַזוינע מענשען אויך צוליב טון און זיי אַביסעל גענויער ערקלערען וואָס פאַר אַ דיעטע איז די געווינטשטע פאַר דעם סאָרט מאָגען־פערשטאָפּונג, פון וועלכער איך רעד איצט.

דער הויפּט־פּרינציפּ איז, אַז אַזאַ דיעטע דאַרף זיין גרויס אין פערנעהם, וואָגיג, און זאָל נישט איינגאַנצען פערדייעט ווערען. עס זאָל בלייבען אַ הובשע מאָסע אָפּפאַל, וואָס זאָל מעכאַניש און כעמיש אַנרעגען דעם קאָך־אַפּאַראַט צו אַרבייטען. געהאַקטע פרישע רייז, פערשידענע גרויפּען; האָניג־לעקעך; קאָרן און ווייצען־ברויט; אַלערליי גרינצייג פון דעם האַרטערען מין ווי קרויט, סאַלאַט; אַלערליי פרוכטען רויהע און געקאָכטע און אַ סך פון די אַלע פערשידענע איינגעמאַכצען און פרוכט־עקסטראַקטען העלפען ווירען און רופען אַרויס כעמישע אויפרעגונגען פון די ווענט פון'ם מאָגען. פוטערמילך, זויערמילך און אַנדערע פון דעם סאָרט, ווי קעפיר, א. אַז. וו. פוטער, קעז און קרעם זענען אויך וויכטיג. פליש און אייער וואָס ווייניגער, די ערשטע צייט כמעט גאָרנישט. פערשידענע איילען זענען אויך נוצליך. אַ סך וואַסער, זיסע געטראַנקען, אין נאָך פערשידענע זאַכען, וואָס מ'קאָן אין אַ קורץ צייטונגס־אַרטיקעל נישט אויסרעכענען.

הכלל, דאָס איז נאָר אַ קיצור שלחן־ערוך, דאָס איבעריגע געמעגנט זיך שוין לויט יעדען איינעם פערזענליכע פאָדערונגען.

פון אַנ'אַנדער וויכטיגער פאָרם פון מאָגען־פערשטאָפּונג וועל איך שמועסען אַנ'אַנדער מאָל.

—10—

דער טאַנץ אַרום גאָלדענעם קאַלב.

(ראָמאַן). 47)

ראָבּערט'ס הענד האָבען זיך אַרומגעוויקעלט אַרום סעסיל'ס האַלז.

זי האָט פערלוירען דאָס בעוואוסטזיין און גוסס'דיג געכאָרכעלט.

סאַלאָמעאַ האָט, ליגענדיג אין בעט געהערט דעם גאַנצען שמועס.

דערפיהלענדיג דעם אָנקומען פון דער פאַטאַלער מינוט, איז זי אויפגעשטאַנען אין איין העמד, און צוגעגאַנגען צו דער טיר.

איבער איהר פּנים, האָט זיך אַ שלענגעל געטון אַנ'עקעלהאַפטע גרימאַסע, וועלכע האָט געקריגען די פאָרם פון אַ סודות'פולען שמייכעל.

זי האָט געהאַט עפּעס אַ מאָדנעם פערגעניגען צוקוקענדיג, ווי דער ברודער שטיקט זיין איינציגע שוועסטער.

און דער ראָזינער ברודער איז דאָך געווען איהר, סאַלאָמעאַ'ס ליבהאָבער! איהר שקלאַף! איהר אייגענטום!

ער האָט איצט געמאָרדעט, כדי צו שיצען זי, צו גאַראַנטירען זי פאַר זיך!

אַ בעלויכטענער פון שטאַרקען עלעקטרישען לאָמפּ, האָט זיך איהר ראָבּערט איצט אויסגעזעהן, ווי אַ פאַנטאַסטישער, שיינער העלד, וואָס נעהמט זיך אָן די עולה פון זיין געליבטער.

אַזוי פערקעהרט — די פרוי, וואָס איז געלעגען אויסגעצויגען אויפ'ן שטוהל, אַנ'אומבעוועגליכע, אַנ'איבערגעטוענע אין מענערישע קליידער — האָט אפילו קיין רחמנות־געפיהל נישט אַרויסגערופען. זי איז איצט געווען מאָדנע טראַגיש־לעכערליך מיט די אויסגעגלאָצטע מוטנע־געוואָרענע אויגען.

אומבעוועגליך שטיל, האָט זיך סאַלאָמעאַ צוגעקוקט צו דעם פּראָצעס פון מאָרד.

נישט וועלענדיג אָבער, אַז ראָבּערט זאָל זי חושד זיין אין שפּיאָנירען, האָט זי זיך צוריק איינגעוויקעלט אין בעט, און געוואַרט אויף איהר געליבטען.

— פאַרטיג! — האָט ער אַ זאָג געטון.

— און רעה מיטעה קערשונה!..

— מ'דאַרף איהם אויסטון — האָט ראָבּערט געענטפערט — און אונטערוואַרפען אין בוילחאַר.

— דורכ'ן פענסטער?

— ניין! מ'דאַרף עס מאַכען זעהר פאָרזיכטיג. זאָל איהם געפינען יענער, ווער ס'דאַרף איהם געפינען.

איידער ראָבּערט האָט אַראָפּגעוואָרפען זיין קרבן, האָט ער נאָך אַריינגעוועצט אַ לאַנגע שפּילקע, אין סעסיל'ס האַלז, כדי זיך איבערצייגען צי איז זי פאַקטיש טויט...

אין עטליכע מינוט שפּעטער האָבען איהר טויטען קערפּער געפינען פערבייגעהענדיגע אָרימע לייט.

— זעה נאָר, וועמען מ'זעהט אַליין!... האַררי ווירדשנגער!

— יאָ, הער „באַראָן", דאָס בין איך! מען האָט אייך אוודאי דערצעהלט, אַז איך בין געשטאָרבען?

— ניין, פערקעהרט, איך האָב וועגען אייך שוין לאַנג אַ וואָרט נישט געהערט...

— איך קום נאָר וואָס אָן פון רוסלאַנד, וואו מ'שפּילט נאָך פערבעהאַלטענערהייט, אָבער אויף אַ גאָר גרויסען אופן... און אַהער בין איך געקומען, כדי זיך אָפּצורוהען און אָפּפרישען...

— און צו אַרבייטען?

— ניין, ניין! דאָס גראַדע נישט! איהר ווייסט דאָך, אַז איך הויב אָן צו אַרבייטען ערשט דאַן, ווען איך האָב נישט קיין גראָשען ביי לייב און זעל! איצט, מיין טייערער, בין איך רייך, אָנגעשטאָפּט מיט געלד, און איך קאָן מיט דער פולער האַנד געניסען פון לעבען. קיינער קאָן נישט געניסען בעסער פון מיר, און אַזוי שיטען מיט געלד פונקט ס'וואָלט קיין געלד נישט געווען, נאָר שטויב. איך בין דאָך אַנ'ערשטקלאַסיגער מייסטער אויף איבעראַשען די שמוציגע קליינבירגער מיט מיינע פערשווענדערישע נעגנג, מיט'ן קויפען די אויפמערקזאַמקייט פון פרויען, מיט'ן שוועבען איבער'ן פער'גולד'טען המון, פונקט איך וואָלט געהאַט פליגלען...

— איהר זענט אַ טשיקאַווע מענשעל, האַררי!

— חס וחלילה! איך בין פשוט אַנ'אַנאַרכיסט. איך לאַך זיך אויס פון אַלע, און אַרויסגעהענדיג פון דעם שטאַנדפּונקט, אַז איך טו בעסער פון אַלע מיט וועמען איך האָב צו טון, זאָג איך זיך אָפּ צו רעכענען זיך מיט זייערע געוואוינהייטען און כללים, ווען איך האַנדעל אַזוי, ווי מיין פאַנטאַזיע דיקטירט מיר. איך שווינדעל אין שפּיל! אויסגעצייכענט! אָבער וועמען, אייגענטליך, בעגנוול איך? איך בעגנבע אַ הייפעל טויגעניכטסען, אויסוואורפען, וועלכע האַלטען מיך אַליין אַרומגעפליקט, ווען איך וואָלט זיך נאָר געלאָזט.

האַררי האָט זיך פונאַנדערגעלאַכט און געמיטליך פאָרטגעזעצט:

— וואָס איך מאַך מיט'ן געלד, הייסט איהר דאָך! איך וואַרף עס הויפענווייז צוריק דער ברייטער געזעלשאַפט... היינט ביינאַכט, האָב איך, צום ביישפּיל, געטיילט דאָס געלעגער מיט דער עהרליכסטער פרוי אין ניצצא, און איך וועל איהר דערפאַר קעניגליך בעלוינען. איך וועל נישט נאָר קעניגליך בעצאָהלען, פאַר דער ליבע, פון וועלכער איך האָב געגאָסען מעהר ווי אַ קעניג, נאָר דורך דער פערמיטלונג פון דער קאָקעטע, וועל איך פונאַנדערשיטען געלד אין די הענד פון אַ סך, אַ סך מענשען... זעלבסטפערשטענדליך, וועל איך זיך דאָס געלד, ביי דער ערשטער בעסטער געלעגענהייט צוריקנעהמען!... נו... און אויב איהר ווילט וויסען, וואָס איך טראַכט וועגען זיך, טאָ הערט־זשע: איך האַלט זיך פאַר אַ פּרעכטיגען מענשען־עקזעמפּליאַר.

וואָס שייך אייך — קאָן איך אייך זאָגען...

— אדרבא, זאָגט: איך בין זעהר טשיקאַווע צו וויסען.

— מיר עקעלט פון אייך... און איך פעראַכט אייך...

— הם... נישט קיין איבעריג געהויבענע מיינונג... צום גליק...

— איהר ווילט זאָגען, אַז צום גליק איז אייך אַלץ איינס, ס'אַראַ מיינונג איך האָב וועגען אייך! ס'איז אייך נישט קיין נפקא מינא! אָ, איך ווייס עס! אייער גלייכגילטיגקייט אין דער הינזיכט איז אָבער נישט אויפ'ן אָרט, וואָרום איהר דאַרפט דאָך וויסען, אַז איך בין אונגעהייער העכער פון אייך, און מיט דער מיינונג פון אַ העכערען דאַרף מען זיך רעכענען!

— מיר דוכט זיך, אַז ס'וואָלט נישט געשאַדט, איהר זאָלט זיין אַביסעל בעשיידענער.

האַררי ווירדשנגער האָט זיך הויך הילכיג און ציניש פונאַנדערגעלאַכט:

(פאָרטזעצונג קומט)

דער קונדס

הומאר | צוזאמענגעשטעלט דורך א. שארפצינגעל | סאטירע

פאליטיק פון דער וואך.

אין דער היינטיגער וואך, האט זיך שוין טאַקע געמאַכט וואָרם — פילסודסקי האָט גערעדט!

דאָס איז שוין געווען איינמאָל אַ גערערעדטס! מען דערצעהלט, אַז ער האָט דאָס־מאָל נישט גערעדט „אומזיסט". זיינע רייד װאָלען נאָר נישט זיין „אַרויסגעוואָרפען". אָבער „אומזיסטע" רייד, איז דאָס שוין נישט געווען...

װי מ'גיט איבער, האָבען זיך די דעפּוטאַטען נישט שטאַרק איבערגענומען דערמיט, וואָס פּילסודסקי האָט זיי אַנגערופען: „גאַסען־מיידלעך". דערפאַר אָבער, פערזיכערט מען, האָבען זיך די גאַסען־מיידלעך שטאַרק בעליידיגט דערפון, וואָס פּילסודסקי האָט זיי אַראָפּגעבראַכט צו דער מדרגה פון.... דעפּוטאַטען.

אין די פּאָליטישע קרייזען האַלט מען, אַז עס קאָן קומען, צוליב דעם, צו אַ שאַרפען פּאָליטישען קאָנפליקט. און די פעלקער־ליגע וועט נאָך דאַרפען אינטערוועניר[ע]ן אין דעם ענין מכוח די גאַסען־מיידלעך.

אונזער פּאָליטישען שמועס פערקירצען מיר, צוליב דעם, וואָס עס האָט זיך געמאַכט היים.

—:O:—

אַבי צוזאַמען.

לאָמיר זיך אויפהערען קריגען,
ס'רייסען זיך האָט נישט קיין זין:
לאָמיר אוועקגעהן צוזאַמען...
איך — אַהער, די — אַהין.

און אויב עס געפעלט דיר דער פּלאַן נישט
און דו האָסט אַנ'אַנדער באַגעהר,
טאָ לאָמיר אוועקגעהן צוזאַמען...
איך — אַהין, — דו אַהער.

זיי מיינען, אז אלע טאג איז שבת.

אין קינפּערטאָרען קליניק.

אויף אַ ברית־מילה אין קינפּעטאָרען־קליניק האָט דער בעל־ברית מכבד געווען מיט סנדקאות זיינס אַ פעטער אַ ייד מיט אַ הדרת פנים במילא אויך מיט אַ שעהנע באָרד. 2

זיצט זיך דער ייד מיט'ן הדרת פנים און מיט'ן שעהנעם באָרד ביים טיש בהרחבה, ווי עס פּאַסט פאַר אַ בעל סנדק און פערריכערט אַ פּאַפּיראָס.

— פעטער, דאָ טאָר מען נישט רויכערען— בעמערקט איהם איינער פון די געסט, און ווייזט איהם אָן, אַז אויפ'ן וואַנד, איז דאָ אַנ'אויפשריפט וואו עס שטעהט בפירוש, אַז „מ'טאָר דאָ נישט רויכערען".

— אַ פּנים, אַז די בעלי־בתים פון קליניק מיינען, אַז אַלע טאָג איז שבת... — האָט געענטפערט דער בעל הסנדק.

—:O:—

פון אויסלענדישען מארק.

אימפּאָרטירטער הומאָר מיט וואַלאָריזירטען צאָל

אַ מאָדנע זאַך

— האָב איך געטראָפען דעם ה' אַדאָלף? איך בין מיין שוועסטער און וואָלט וועלען זיך מיט איהם דורכרעדען.

— איהר זייט זיין שוועסטער? אַ מאָדנע זאַך, וואָס ערשט היינט האָב איך דערפון געוואוסט.

— וואָס איז דאָס אַזוי מאָדנע?

— איך בין אַדאָלפס מוטער...

אַ גוטער פּאָטער

טעאַטער־דירעקטאָר צום אַרטיסט:

— מאָרגען וועט איהר בעקומען וועלען, מסתם וועט איהר באַלד געהן צו אייער פאַמיליע?

— יאָ, ה' דירעקטאָר, אָבער פריהער וועל איך זיך מוזען שאַפען אַ פּאָר נייע הויזן, ווייל ווי אַזוי קומט מען עס אהיים מיט לעדיגע הענד!

פאַלשער קלאַנג.

— כ'האָב געהערט, אַז פרייליין זאָפיא האָט חתונה אויס ליבע?

— יאָ, אויס ליבע צו אַ הויך קיבזער, וועלכע בעוויזען דאָך אמאָל קריגען אַ פּאָטער.

ד'איז בעליידיגט

— אויב דער דירעקטאָר וועט נישט צוריקציהען זיינע ווערטער—פערלאָז איך צום ערשטען מיין פּאָסטען.

— וואָס האָט ער דיר דען געזאָגט?

— אַז איך וועט מיך אַרויסוואַרפען

זיין ערשטער ווילען.

שולץ האָט אָפּגעלעבט 65 יאָהר. פון זיינט ר'האָט חתונה געהאַט איז ער תמיד געווען ביים ווייב אונטער'ן פּאַנטאָפעל. נאָך זיין טויט האָט מען געפונען זיין צוואה, וועלכע האָט זיך אָנגעהויבען מיט די פאָלגענדע ווערטער:

„מיין ערשטער ווילען־אויסדרוק".

—:O:—

אַ רפואה צו דער מכה

(וואָך־קלאַנגען)

האָט זיך דאָס געמאַכט אַ מעשה
מיט אַנ'אינטערוויאו — נישט מעהר!
איינמאָל שוין אַ פיינע מעשה
נישט פון גלאַט אַנ'אַבי ווער...

האָט מען כאַטש געהערט אַ הערען,
יעדעס וואָרט — אַ רענדעל גאָלד...
און דער עולם צייטונגס־מענשען
ממש כּכה האָט געצאָלט!

עס איז ווערט געווען אַ מטמון,
וו ער האָט געשילדערט זיי,
זיי — די הערען דעפּוטאַטען
כמו די ווערים און די פליי...

מיניסטאָרען, דעפּוטאַטען,
די „כלי קודש" פון דעם סיים,
וואָס מען האָט געשיקט זיי רוהען,
האַלטען דרשות אין דערהיים!..

איי, וואָלט ער געוואָלט באמת
פּטור ווערען זיי פון לאַנג:
נאָר, ווי מאַכט מען עס אַ שטייגער?
פאָלג מיר טאַקי גיין אַ גאַנג!

איי, געשיקט וואָלט ער לעזאָל
אַט דעם גאַנצען פּאַרלאַמענט —
ברעכען הענד און פיס צוזאַמען,
אַלע ברעכען רוקען־לענד...

איז עס אָבער נישט קיין עניז,
גיי צוקריג זיך מיט דער וועלט,
אַז אויף פלאַפּלעריי אויף בלויזע
איז אַ פּאַרלאַמענט געשטעלט...

און נישט איינגעפאַלען איז איהם:
ס'איז אַנ'עצה דאָ דערפאַר
וואָס געלעזט וואָלט דאָס פּראָבלעמכען
מענשליך פיין הומאַניטאַר...

אָט, אַ שטייגער, ווען ער פאָלגט מיך,
און דעם סיים ער וואָלט געשיקט
די „איטאַליא" צו זוכען,
וואָלט זיך דאָך אַ וועלט געוויגט...

ס'וואָלט אַ דאָפּלונג דאָ געוועזען:
אין די אייזבערג, אין דעם שניי
וואָלט ער פּטור זיי געוואָרען —
אָט די „ווערים" מיט די „פליי"...

יאַקער בן פלעקעל.

נישטאָ קיין פּלאַץ פאר איהם...

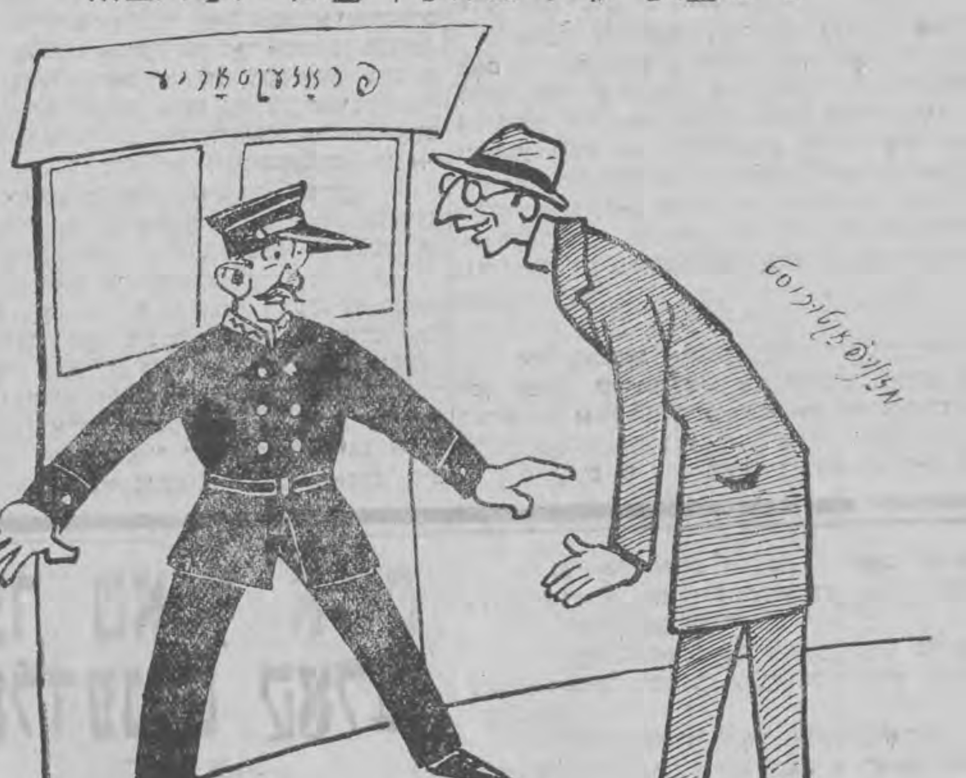

פּאַנגפּאַקטוריסט: איך בין „געשטאָרבען" דורך אַ נישט־נאַטירליכען „טויט", דערבאַרימט אייך און לאָזט מיך אַריין!

וואַכשני: דאָ לאָזט מען נאָר אַריין אמתע מתים. פאַר „לעבעדיגע מתים", איז דאָ נישט פערהאַן קיין פּלאַץ.

יאָסעלע תקיף, האט גערעדט!

זיי רופען מיך יאָסעלע תקיף. ווייל איך טאַקי אַרויסווייזען מיין תקיפות.

קורס־פל האָב איך אָרגאַניזירט אַ הכנסת־כלה־פעראיין, וואו איך בין אַליין פּרעזעס, פערוואַל־טונג־מיטגליד, פינאַנץ־קאָמיסיע און אונטערפירער.

אי פון וואַנען איך נעהם געלד, צו בעזאָרגען מיינע כלות? האָב איך דאָס געמאַכט אויף אַזאַ אופן: קומט אימיצער צו מיר און וויל וויסען אין וואָס אַזוינס בעשטעהט מיין תקיפות — ענטפער איך קורס־פל: באַצאָהל, און דוקא גראָב. און איהר קלערט, אַז עולם־גולם צאָהלט נישט? ווייגט און צאָהלט!

ווען איך דאָך, אַז קיין פרייערס פעהלען נישט זאָג איך זיי טאַקי אין טאָטען אַריין. אַנומעלט, האָב איך פאַר עטליכע אַזעלכע פרייערס אַוועקגעלעגט אַזאַ רעדע:

„אין יערען הויז פון דער וועלט געפינען זיך 50 „הייולעך" און אין יערען „הייועל" 50 אַלפאַנ־סען און 500 פּראָסטיטוטקעס.

די איבעריגע מענשען זענען גלגולים פון חזרים אָדער אַנדערע מאַלפּעס. זיי רעדען יישט נאָר קוויטשען, זיי געהען נישט נאָר שפּרונגען. איך האָב אַזאַ גרויסען שטיהעל, אַז איך וואָלט זיי גע־געקענט צוטרעטען, איך האָב אַזאַ גרויסען... אַז איך האָב זיי אַלע אין לוויטש. איך קען די שפּראַך פון פליגען אין זייער שטימונג: איך ווייס ווען זיי איז לאַנגווייליג און ווען זיי איז פרעהליך; איך ווייס, ווען זיי זענען בעהערשט מיט די געפיהלען פון ליבע און, ווען זיי ווילען נישט די פליגעל אויפהויבען.

איך אַליין, יאָסעלע תקיף, בין איבער אַלץ, און איבער אַלע, אפילו דער רבונו של עולם אַליין פאָלגט מיך, און איך האָב רעגירעווירט פון איהם דאָס רעכט צו רעגירען, אויסער'ן הימעל.

אַזאַ מין לשון האָב איך זיי אַוועקגעלעגט און איך האָב געהאַט געלד פאַר מיין הכנסת־כלה. למ"ך.

אין פענסיאנאַט.

גאַסט צום קעלנער: וואָס האָט איהר עפּעס היינט?

קעלנער: אַ רינדערן קעפּעל, אַ געגרוזען־לע־בער'ל און קעלבערנע פיסלעך.

גאַסט: כ'בעט אייך, וויפיל פערדינט איהר דאָ?

קעלנער: דרייסיג זל. אַ וואָך.

גאַסט: איהר זאָלט מיר מוחל זיין, איהר זענט אַ גרויסער שוטה, אַ מענש, וואָס האָט אַ רינדער קעפּעל, אַ געגרוזען לעבער'ל און קעלבערנע פיסלעך, דאַרף זיצען און פענסיאָנאַט און נעהמען 30 זל. אַ וואָך — אין מינדסטען צירק וואָלט איהר דאָך בעקומען הונדערט!...

אפשר.

יודען! איהר האָט געהערט, עס איז שוין דאָ אַ טויט־שפּראַהל וואָס היילט! איצט קען מען זיך ריכטען, אַז מען וועט שוין באַלד אויסטראַכטען אַ מלאך המות, וואָס לייהט אַ גמילות חסד...

אַ בריף פון זומער־וואוינונג

קאַכאַני מאָריצקו!

אויב דו ווייסט נישט באַלד פשיעדזיען צו מיר, ווייס איך דאָפראַוודי נישט, וואָס פון מיר וועט ווערען; עס איז מיר אַזוי טענסקנע אַן אַזוי טשענזשקע אויף דער דושע, נאָר זיך אַנצטון אַ היסטאָריע! — פשעדסטאַוו סאָביע, קאַכאַני וויריצקו, אַז דו קרענטשעסט זיך אַזוי אַרום איינער אַליין אין צאַלי וויעש און עס איז נישטאָ צו זעמען געמבי אַטוואָזשיש ווייל די אַלע איבעריגע וואָס וואוינען דאָ — טאָ סאַמאַ האָלאָטאַ, וואָס קענען אפילו נישט ריידען פּראַווידזשיווע פּאָ פּאָלסקעמו...

קאַכאַני מאָריצקו! כ'קען דיר מיטטיילען אַ וועסאָלע נאָווינקע: נעכטען איז געקומען אַהער צו פּאָהרען דיין פשיאַטשעל מאָניעק מיט זיין אושע־טשאָנע, מוביעם משי — גיע וויטשימאָם, דוזאָלסט זעהן וואָסערע מינקעס זי סטראָיעט, און יאַק אַנאַ שיעז שמיעשניע אוביעראַ!.. צאָ כווילאַ זעט זי זיך פּודערען, פּאַרבעזשניע וויעם, יאַק טען זידיאָ־טאָ, דיין פשיאַטשעל מאָניעק קען מיט איהר ווי־טשימען. ווען איך וואָלט געהאַט אַזאַ נאַזשעטשאָ־נע, וואָלט איך מיט איהר געבלעט כפּרות, און זי געשיקט דאָ ווישיסטקיך משאַרניך לאַט. דאָס נעמ־ליכע פיון דיר צו סלישען נאַ ייעקי וויעקאָו.

טוואָיאַ שטשערא סאָלטשאַ

אַט אַזוי איז דאָס לעבען.

יאָסעל האָט געהאַט אַ וועסטעל־קעשענע פאָטאָגראַפי־שען אַפּאַראַט; אַ וועסטעל־קעשענע אויסגאַבע פון שעקס־פּיער; אַ וועסטעל־קעשענע קאַמעלע; צוויי וועסטעל־קעשע־נעס סיגאַר־אַנצינדער; אַ וועסטעל־קעשענע מאַפּע; אַ וואַס־טער־קעשענע סיגאַרעטע־קעסטעלע; אַ וועסטעל־קעשענע ראַזיר־מעסער. ער האָט געהאַט אַ וועסטעל־קעשענע „טאָג־ביך"; וועסטעל־קעשענע פאָטאָגראַפיעס פון ווייב און קינ־דער; אַ וועסטעל קעשענע פּראָפּען־ציהער און שרויף־פוצער.

אָבער מאָדנע, זעהר מאָדנע זענען די וועגען פון שיקזאַל: יאָסעל האָט נישט געטראָגען קיין וועסט.

מעגליך.

ווען עס איז געקומען צו רייד וועגען ר' יאָ־סעלע קוטנער, האָט ר' חאַצקעלע ווישניצער איהם גענומען זעהר לויבען. אָה, דער קוטנער? ער איז אַנ,אדם גדול! אַ חריף! אַ גאון הדור!

רופט זיך אָן אַ חסיד פון ווישניצער: רבי! ס'איז געהר פיין פון אייך, וואָס איהר לויבט אַזוי אייער געגנער ר' יאָסעלען. ער, ר' יאָסעל, האָט וועגען אייך נישט אַזאַ גוטע מיינונג!

— דאָס מאַכט נישט, — האָט געענטפערט ר' חאַצקעלע, מעגליך אַז מיר ביידע מאַכען אַ טעות.

ער לעבט פון פליגען כאַפּען...

— פון וואַנען לעבט אַ ייד?

— פון פליגען כאַפּען....

— ווי אַזוי?

— נאָר פשוט: איך האַנדעל מיט פליגען־פּאַפּיר.....

—:O:—

שפאס פון פאמיליען־ווינקעל

די לעצטע מינוט פערביטערט,

פרוי: (ווינענדיג ביי איהר מאַנ'ס טויטען־בעט): דו מיין מאַן, וועסט שוין צו מיר קיינמאָל נישט קומען, אָבער איך צו דיר — יאָ

מאַן (מיט די לעצטע כּוחות): איי, רוהיג שטאַרבען לאָזט זי מיך נישט.

אַ גליק שידוך

שדכן: איהרע עלטערען זענען זעהר רייכע לייט, זיי זענען אָנגעשטאָפּט מיט געלד.

חתן: מ'זאָגט, אַז דאָס איז געבאָרגטע.

שדכן: געהט שוין געהט; ווער ווייסט זיי דען געטרויען?

לאָמיר זיך אַריינקוקען אין די אויגען.

בחור: לאָמיר זיך אַריינקוקען איינס דאָס אַנדערע אין די אויגען.

מיידעל: וואָס זשע וועלען מיר זעהן?

בחור: דו וועסט זעהן צוויי מענשעלעך און איך צוויי וואַליפעלעך.

אַ פערפיהרטע

מוטער: פאַרוואָס ביזטו אַהיימגעקומען אַזוי שפּעט?

טאָכטער: — איך בין פערפיהרט געוואָרען.

מוטער: — ווייה איז מיר! וואָס האָט עס פּאַסירט, טאָכטער?

טאָכטער: — איך האָב געזאָגט דעם קאָנדוקטאָר, אַז איך דאַרף אויסשטייגן אויף נייער מאַרק און ער האָט מיך פער־פיהרט אויף באַלוטער מאַרק.

גליק

קאַוואַליער: ווי איך בין דיך מקנא, ליבער מאַזל! איך חלום אַזוי אַפט וועגען שטילען גליק, וואָס מ'געפינט אין פעדערטען לעבען.

פערהייראַטער: אַ, איך חלום אויך וועגען דעם.

—:O:—

לאָדז, 6-טען יולי 1928
נייער פאָלקסבלאַט
לאָדז, 6-טען יולי 1928

מענש און מענשהייט

פון ש. ניגער

דער עלעקטרישער גולם וועט שוין „רעדען“ אויך. אַזוי שטעהט אין די בלעטער. ער וועט זייען די גרעסטע וואונדער. ער וועט אָבער בלייבען אַ גולם. אַ קלוגע, אַ קונציגע מאַשין, אָבער נישט מעהר ווי אַ מאַשין. די קלוגשאַפט ווי אויך די קונסט, קומט נישט פון איהר אַליין, נאָר פון די וואָס האָבען זי געשאַפען.

נו, און די, וואָס בענוצען די אַלע וואונדערליכע מאַשינעס — זענען זיי קלוג מיט זייער אייגענער קלוגשאַפט? זענען זיי פיל אַנדערש פון דעם עלעקטרישען גולם, וואָס צינדט זיך אָן און פערלעשט זיך און מאַכט געוויסע קלאַנגען נישט מיט זיין אייגענעם שכל און נישט מיט זיין אייגענעם כּוח? זענען די הענד, וואָס דריקען די קנעפּלעך און ציהען די שנורען פון דעם גולם, מעהר ווי הענט?

דער הייניטיגער פאַרמער אָדער שטאָטמענש פאָהרט אויף אַן׳אויטאָמאָביל, רעדט דורכ׳ן טעלעפאָן און הערט די ראַדיאָ — איז ער אָבער קליגער, וויסענשאַפטליכער, געבילדעטער, ווי די מענשען פון פריהערדיגע דורות? ער האָט אַביסעל מעהר קענטענישען ווי זיי, אָבער אפילו אָט דאָס ביסעלע וויסען איז נישט זיינס. עס איז אין איהם אַריינגעגעבען געוואָרען פון דער סביבה, אין וועלכער ער לעבט. ער איז אַרומגערינגעלט געוואָרען פון אַלע זייטען מיט געזעצען פון פערוויקעלטע טעכנישע אַפּאַראַטען און וויסענשאַפטליכע אויפטואונגען — פּלאָנטערט ער זיך אין אָט די געזעצען — אַ ברירה האָט ער?

עס דערנעהען צו דעם הייניטיגען מענשען שנעלער — און נישט אַזוי קאַרג — ווי אַמאָל די רעזולטאַטען פון דער וויסענשאַפט. אָבער ער איז פּונקט אַזוי ווייט, ווי פריהער, פון דעם פּראָצעס פון וויסענשאַפטליכען דענקען.

דער מענש אַליין איז נישט קלוגער געוואָרען, נאָר עפּיס אַן׳אומפּערזענליכע קלוגשאַפט שטראַהלט אַרויס פון אַלע ווינקעלעך פון לעבען.

עפּיס אַ גרויסער גענ׳אַלער שכל האָט געלאָזט פליסען אַרום אונז שטראָמען שכל׳דיגקייט, מעכטיגע שטראָמען, וואָס פערגאַסען און פערפּלייצען אַלץ, וואָס אַרום אונז. אַלץ, וואָס אין אונז. נאָר נישט אונזער שכל. נישט אונזער אייגענעם אינדיווידועלען פערשטאַנד.

מיר זעהען, וואָס עס טוט זיך אין מרחקים, מיר הערען די קלאַנגען פון אַנדערע קאָנטינענטען, מיר בעוועגען זיך מורא׳דיג שנעל, — אַלע אונזערע חושים, אַלע אונזערע פעהיגקייטען זענען אומענדליך מעהר עפעקטיוו, מעהר אויפטואיש, ווי פריהער, נאָר מיט אונזער מוח.

עס איז אַלע מאָל געווען אַ חילוק צווישען דער מענשהייט און דעם מענשען. דער כלל איז אַלע מאָל געווען קליגער פון דעם דורכשניטליכען יחיד. דער כלל שטיצט זיך אויף די אוצרות פון אַמאָל און אויף די גאונים פון דער צייט. דער כלל פערמאָגט אַ געוויסע גייסטיגע עשירות אפילו ביי די ווילדסטע שבטים. דער איינציגער בושמען איז ווילד, נאַאיוו. אָבער זיין ראַסע אינגאַנצען גענומען האָט אין משך פון דורות אָנגעזאַמעלט ווערטער, לידער, מנהגים, אין וועלכע עס איז קריסטאַליזירט געוואָרען מענשליכע ערפאַהרונג, קולטור... איז אַלע מאָל און אומעטום דער כלל העכער פון׳ם פּרט. ערגיץ און קיינמאָל איז דער קאָנטראַסט צווישען דער אינטעלעקטועלער מאַכט פון דעם קאָלעקטיוו און גייסטיגער אומבעהאָלפענקייט פון דעם איינציגען נישט געווען אַזוי שאַרף, ווי ער איז איצט.

פרעגט זיך: וואָס איז די פּעולה, וואָס די מענשהייט ווערט אַלץ קליגער און קליגער, אַז דער מענש איז דערוועלביגער נאַר, וואָס געווען? איז דאָך די מענשהייט נאָר אַן׳אַבסטראַקציע.

אַפּנים, אַז דער כּח פון „אַבסטראַקציעס“ איז זעהר גרויס אין׳ם מענשליכען לעבען און זעהר וויכטיג אין דער געשיכטע.

אין אונזער מאָראַלישען בעוואוסטזיין שפּילט די אַבסטראַקטע „מענשהייט“ נאָך אַ גרעסערע ראָלע, ווי אין דער ספערע פון אינטעלעקט. און דאָס איז באמת אַ וואונדער. מאָראַל איז אַ געפיהלס־זאַך, אַ זאַך פון מיטגעפיהל. און דעם יחיד פיהלען מיר דאָך שטאַרקער ווי דעם כלל. האָבען מיר געדאַרפט האָבען אין זינען דעם איינציגען, דעם נאָהענטען. איהם האָבען מיר געדאַרפט אָפּגעבען אונזערע אַלע סימפּאַטיעס, ער האָט געדאַרפט איינשלינגען דעם גאַנצען אידעאַליזם, אויף וועלכען מענשען זענען פעהיג. אָבער עס איז נישט אַזוי. די גרעסטע קרבנות זענען געבראַכט געוואָרען פאַר׳ן כלל, פאַר׳ן קלאַס, — פאַר דער מענשהייט נישט פאַר דעם מענשען.

„ואהבת לרעך כמוך“ — האָב ליב דעם מיטמענשען אַזוי ווי זיך אַליין — איז נאָך אַלץ אַ ווייטער אידעאַל. אָבער ליבע צום כלל, — צום אַבסטראַקטען פאָטערלאַנד, צום אַבסטראַקטען פאָלק צו דער אַבסטראַקטער מענשהייט, — איז שוין נישט איינמאָל פערקערפּערט געוואָרען אין פערזענליכען מסירת־נפש. קענטיג, אַז עס איז לייכטער מקריב צו זיין דעם לעבען פאַר אַ אידעע, איידער צו טיילען זיך מיט׳ן ביסען ברויט. עס איז מעגליך צו וואַרגען זיך פאַר אַלעמען, נאָר נישט האָבענדיג אין זינען יעדען איינעם בעזונדער.

„ליבע צום ווייטען“ איז נישט די אייגענשאַפט פון׳ם איבערמענשען, ווי עס האָט געטראַכט ניטשע. איבערמענשליכע כּוחות זענען נויטיג ליב צו האָבען דעם נאָהענטען און דאָס נאָהענטע. אַן־איבערמענש איז געווען פראַנציסקוס פון אַסיזי, אויב עס איז אמת, אַז ער האָט געקושט די וואונדען פון קרעציגע בעטלער. ער איז געווען אַ הייליגער; און הייליגע, קדושים, זענען דאָ זעהר ווייניג. אָבער גבורים, העלדען, וואָס האָבען זיך מוסר נפש געווען פאַר׳ן כלל, זענען דאָ אַ סך. וויפיל פון זיי זענען פעהיג מקריב צו זיין זיך פאַר זייער שכן, פאַר זייער ברודער?

די פערשפּרייטעסטע פאָרם פון ליבע צום מענשען איז צדקה די נישט טיפער און נישט שטענדיג אויפריכטיגער סענטימענטאַליזם. אָבער ליבע צו דער מענשהייט — זי דריקט זיך אויס אין העלדענטאַטען.

אפשר נעהמט זיך עס דערפון, וואָס דער מענש לאָזט נישט ליבען, בעת די מענשהייט לאָזט זיך. דער מענש, אפילו דער בעסטער, איז דאָך ווי אַ רויז, וואָס מען צושטעכט זיך, ווען מען דערנעהענטערט זיך צו איהר.

אין אונזער שכן זעהען מיר דאָס ערגסטע, וואָס איז דאָ אין אונז: איז אונז שווער איהם ליב צו האָבען. אָבער די מענשהייט, דאָס פאָלק איז די גאָלדענע קרוין פון אונזערע חלומות, דאָס ליכט פון אונזער פאַנטאַזיע.

ראַטעוועט מיר זיך אין שוים פון דער מענשהייט, אַנטלויפענדיג פון דעם מענשען... פאַר אונזערע אויגען שטעהט דער „פער׳כישופ׳טער פּרינץ“ ווען מיר קענען נישט אָנזעהען די בירגע און טעמפּע „קליאַטשע“...

אָפט איז עס צביעות: מען פערמאַסקירט די גלייכגילטיגקייט צום לעבעדיגען פּרט מיט דער מליצה פון פאָלקס־ליבע. אָבער עס קאָן אויך זיין אויפריכטיג. די פאַנטאַזיע פון דער „צוקונפטיגער האַרמאָניע“ קאָן באמת האָבען אויף אונז אַ גרעסערע ווירקונג ווי דאָס רחמנות־געפיהל, וועלכע עס רופט אין אונז אַרויס „אַ קינד׳ס טרעהרעלע“, ווי דאָסטאָיעווסקי האָט עס אָנגערופען. דאָס „קינד“ וועט אויפוואַקסען און ווערען אַ מענש מיט אַלע זיינע... מענשליכקייטען; אָבער „די האַרמאָניע פון דער צוקונפט“ — זי לייכט אין אונזער טרוים, ווי אַלע זיבען זונען.

ווער ווייס, צי וואָלטען מענשען נאָך געקאָנט לעבען אויף דער וועלט, צי וואָלטען זיי געקאָנט אַריבערטראָגען, ווען נישט אָט די טרייסט פון דעם אין חלום געזעהענעם כלל.

דער סאָציאַלער רעפאָרמאַטאָר, אָדער דער רעוואָלוציאָנער, וואָלט זיך נישט געקענט אָנצינדען פון דער ליבע צום נאָהענטען. דער „נאָהענטער“ וואָלט אין בעסטען פאַל געוועקט אין איהם אַ געפיהל פון מיטלייד, פון רחמנות, נישט פון ליבע; אין ערגסטען — וואָלט ער איהם געבראַכט צו פערפערצווייפלונג, נישט צו בענייסטערונג. אָבער גרויסע סאָציאַלע רעפאָרמען — און ווער רעדט נאָך, איבערקעהרענישען — קאָנען נישט פערווירקליכט ווערען אָהן עקסטאַטישען גלויבען.

דאָס איינענע איז אין דער וועלט פון וויסענשאַפטליכען אָדער קינסטלערישען אידעאַליזם.

די וויסענשאַפט ווערט אַזוי ווי אַ ציל פאַר זיך אַליין, אַ ווייטע זאַך, אָהן קיין שום שייכות צו איהרע נאָהענטע פּראַקטישע אויפגאַבען — ערשט דאַן טוט זיך אויף וואונדער... די צוויי געלערנטע ראָקטוירים, וואָס זענען אָט דאָ נישט לאַנג אומגעקומען פון דעם געלען פיבער, וועלכע זיי האָבען שטודירט אין אַפריקע, זענען געווען פערקאָכט אין דער אַבסטראַקטער אידעע פון פאָרשען און אויסגעפינען און אויפדעקען, נישט אין דעם קאָנקרעטען ענין פון היילען מענשען, מיט אָט דער אַבסטראַקטער וויסענשאַפטליכער מיסיע האָבען זיי געלעבט; צוליב איהר זענען זיי געשטאָרבען.

פּונקט אַזוי קאָן ווערען פאַר אייך אַ ציל קונסט, ליטעראַטור.

דעם מענשען, אין דעם קינסטלער, אין דעם שרייבער איז אייך שווער, אָפט אוממעגליך, ליב צו האָבען. דאָס שטערט אייך נישט צו זיין טיף גערירט פון זיין קינסטלערשאַפט.

אַ מענש, וואָס געהט אַוועק פון דער ליטעראַטור צוליב דעם, וואָס די שרייבער האָבען איהם דערעסען, — איז אַ רעטעניש. עס איז, דוכט זיך מיר, נישטאָ קיין בעסערע בעהעלטעניש פון די ליטעראַטען, ווי די ליטעראַטור.

דער נאַאיווער קונסטגעניסער וויל קומען אין פּערזענליכער בעריהרונג מיט׳ן קינסטלער; דער געניטער אָבער ווייס, אַז איין אמת׳ע קונסטווערק קאָן איהם מעהר געבען ווי אַלע קינסטלער אינאיינעם. דאָס קונסטווערק איז דער שבת פון דעם קינסטלער; דער קינסטלער איז בלויז די וואָך פון דער קונסט. און דער שבת איז נישט פאַר די זעקס וואָכענטעג; פערקעהרט, זיי לעבען אין זכות פון שבת.

און אַזוי איז אין אַלץ.

דער מענש איז די שטרויכעלדיגע מענשהייט, בעת די מענשהייט איז דער מענש אין זיין דערהויבונג. מענש — דאָס קלינגט גאָר נישט שטאָלץ (להיפוך צו גאָרקי׳ס בערימטען אויסדרוק). נאָר מענשהייט מאַכט פון דעם מענשען — אַ מענש...

—:0:—

וואָס האָט דער יודישער אַקטיאָר צו דערצעהלען?

עפּיזאָדען, אַנעקדאָטען, וויצען פון אַקטיאָרען וועגען אַקטיאָרען און וועגען ליבען פּובליקום

געזאַמעלט און בעאַרבייט דורך זלמן זילבערצווייג

געשריבען ספּעציעל פאַר׳ן „נייעם פאָלקסבלאַט“.

16. ער וועט שרייבען דעם „יודישען מאַגען“.

אין דעם פעריאָד, ווען עס האָט זיך אָנגעהויבען די נאַציאָנאַלע אויפלעבונג ביי יודען, האָבען די יודישע טעאַטער־דירעקטאָרען אין אַמעריקאַ אויסגענוצט די געלעגענהייט, און אָנגעהויבען שטעלען פּיעסען, געשטיצט אויף נאַציאָנאַלע און רעליגיעזע מאָטיווען.

עס האָבען זיך אָנגעהויבען בעווייזען אויף דער ביהנע די פּיעסען מיט די תורה׳לעך, יאַרמולקעלעך, כאַריסטקעס פלעגען אַרויסקומען אין טליתים און מגן־דוד׳ן. דער לייט־מאָטיוו פון יעדער פּיעסע איז געווען אַ „יוד בין איך און אַ יוד וועל איך בלייבען“.

איין טעאַטער האָט נאָכגעטאַנצט דעם אַנדערען, און געשטעלט אַ פּיעסע, וואָס זאָל טראָגען אין טיטול דאָס וואָרט „יוד“. אַזוי האָט מען יענעם סעזאָן אין דריי טעאַטערס געשפּילט: „דאָס יודישע האַרץ“, „די יודישע נשמה“ און „דאָס יודישע קינד“.

יעקב גאָרדין, דער גרויסער רעפאָרמאַטאָר פון דער יודישער ביהנע, איז דאַמאָלט געלעגען אויפ׳ן טויטען־בעט, און איינמאָל, ווען רומשינסקי דער בעקאַנטער קאָמפּאָזיטאָר, איז איהם געקומען מבקר חולה זיין, האָט דער חולה געזאָגט:

— איהר האָט שוין „דאָס יודישע האַרץ“, „די יודישע נשמה“ און „דאָס יודישע קינד“. אַז איך וועל געזונד ווערען, וועל איך שרייבען אַ פּיעסע „דער יודישער מאָגען“, וואָס זאָל קאָנען דאָס אַלץ אַריבערטראָגען...

17. די טאַטעס רייסען זיך איבער איהם.

אברהם פישקינד איז איינער פון די עלטסטע יודישע כאַראַקטער־קאָמיקער וואָס האָט אָנגעהויבען זיין קאַריערע נאָך ביי אברהם גאָלדפאַדען.

אין די לעצטע יאָהרען, ווען ער איז שוין געקומען לימי זקנה, איז איהם שווער געוואָרען צו ווערען אַנגאַזשירט אין אַ טרופּע. דאָך איז ער נאָך אין 1927 געווען אַנגאַזשירט אין שוואַרץ׳ס קונסט־טעאַטער, אָבער אויפ׳ן סעזאָן 1928 האָט ער שוין קיין פּאָסטען נישט בעקומען.

אַן׳אַנדערער אויף זיין אָרט וואָלט אַרומגעגאַנגען אָהן אַ קאָפּ, אָבער פישקינד איז בטבע אַ לוסטיגער, אַ וויצלינג, און ער לאַכט און שפּעט אָפּ אפילו פון זיך אַליין. ערב סעזאָן געהט צו איהם צו אין קאַפע אַ טעאַטער־קריטיקער, און פרעגט איהם:

— נו, וואָס הערט זיך עפּעס, פריינד פישקינד? וואו זענט איהר אַנגאַזשירט פאַר דעם נייעם סעזאָן?

שטעלט פישקינד אָן אַ פערזאָרגטע מינע, בעט דעם קריטיקער זיצען, און ענטפערט איהם:

— גאָט אַליין האָט אייך צוגעשיקט. איך נויטיג זיך טאַקע אין אַן׳עצה פון אַ קלוגען מענש. הערט אַ מעשה, צוויי טעאַטערס רייסען זיך איבער מיר.

ווערט שוין דער טעאַטער־קריטיקער שטאַרק פּעראינטערעסירט און פרעגט זעהר ערנסט:

— אַזש צוויי טעאַטערס?

— יאָ, — ענטפערט פישקינד, — צוויי. מאָריס שוואַרץ זאָגט, אַז דאָס פאָלקס־טעאַטער זאָל מיך נעהמען, און דאָס פאָלקס־טעאַטער זאָגט, אַז שוואַרץ זאָל מיך נעהמען. נו, ווייס איך נישט צו וועמען צו געהן...

18. דערווייל זענען מיר נאָך די מעהרהייט.

אַמאָליגע צייטען, און טאַקע נאָך היינט אין טייל פּראָווינץ־שטעדט, איז פאַראַן אַ מנהג, אַז אין די פאָרהאַנגען פון דער ביהנע איז פאַראַן אַ לאָך, דורך וועלכען די שוישפּילער קוקען אַריין אין טעאַטער צו זעהן וויפיל פּובליקום עס איז שוין דאָ, און ווער עס איז שוין דאָ אין טעאַטער.

איינמאָל, בעת מ׳האָט געשפּילט עפּעס אַן׳אַלטע פּיעסע, און וועלכער דער אַקטיאָר אבא שעהנגאָלד איז פּלוצלונג אַריינגעשפּרונגען אין אַ ראָל, האָט דער עולם פערגעסען צו קומען, און אין טעאַטער איז געווען בוכשטעבליך איין בעזוכער.

אבא שעהנגאָלד, וועלכער האָט אָבער נישט געקענט די ראָל, איז אַרומגעגאַנגען שטאַרק פעריאָגט, און מיט ציטערניש צוגעשפּרונגען אַ קוק צו טון אין לעכעל. דאָרט איז אָבער געשטאַנען יעקב פּ. אַדלער, וועלכער האָט שוין געזעהן ווי „גרויס“ דאָס פּובליקום איז. וואַרפענדיג אַ קוק אויף שעהנגאָלד׳ן, ווי צושראָקען ער איז, האָט איהם אַדלער גענומען בערוהיגען:

— האָב נישט קיין מורא, ברודער שעהנגאָלד. דערווייל זענען מיר נאָך (אָנווייזענדיג אויף זיי ביידע) די מ ע ה ר ה י י ט...

19. די אַנדערע בעקער־יונגען קומען באַלד.

אין בנין פון יודישען קונסט־טעאַטער אין ניו־יאָרק אויף דער 12־טער גאַס, געפינט זיך אויך דאָס ביוראָ פון דער יודישער בעקער־יוניאָן (פעראיין, פערבאַנד).

מאָריס שוואַרץ, דער דירעקטאָר פון קונסט טעאַטער, פלעגט האָבען אַ טבע צו זיין דער ערשטער צו אַ רעפּעטיציע, און ביז די אַקטיאָרען קומען זיך צונויף, פלעגט ער שטעהן אין דרויסען פאַר׳ן טעאַטער.

איינמאָל, ווען ער איז אַזוי געשטאַנען, געהט צו איהם צו אַ יודעל מיט אַ בייכעל, קענטיג אַ בעקערײ־בעזיצער, וואָס האָט אודאי געהאַט „טראָבעל“ (צרות) מיט זיינע אַרבייטער, און ער איז דעריבער געקומען אין דער יוניאָן (פעראיין) וועגען דעם ענין.

דאָס יודעל האָט פערזענליך נישט געקענט שוואַרץ׳ן, און האָט איהם וואַהרשיינליך אָנגענומען פאַר אַ מיטגליד פון דער בעקער־יוניאָן, און דעריבער האָט ער זיך צו איהם געווענדעט:

— סער, מיסטער, ליסען (הערט נאָר)! ווען קומען די בעקערס?

מאָריס שוואַרץ האָט זיך נישט פערלוירען און אָנווייזענדיג אויף זיך, האָט ער געענטפערט:

— איינער איז שוין דאָ, און די אַנדערע בעקער־יונגען קומען באַלד אויף רעפּעטיציע...

20. אהא, אוריאל אקאָסטא!

אין דער פּיעסע „אוריאל אַקאָסטאַ“ איז פאַראַן אַ סצענע ווען ער רופט אויס, אַז גערעכט זענען די, וואָס האָבען געזאָגט, אַז די ערד דרעהט זיך פאָרט.

אַן׳אַקטיאָר איז אַמאָל געקומען דאָס ערשטע מאָל צו פאָהרען קיין וואַרשאַ, און דערזעהענדיג אויפ׳ן גאַס קאָפּערניק׳ס דענקמאָל, פרעגט ער:

— ווער איז דאָס?

— דאָס איז דער בעוואוסטער קאָפּערניק — האָט מען איהם געענטפערט.

— ווער, קאָפּערניק, נישט געהערט פון אַזעלכען! — ענטפערט דער אַקטיאָר.

— דאָס איז דער, וואָס האָט ענטדעקט, אַז די ערד דרעהט זיך — ערקלערט מען דעם אַקטיאָר.

— אַ — רופט אויס דער אַקטיאָר — איהר מיינט אוריאל אַקאָסטאַ׳ן. טאָ זאָגט שוין באַלד אַזוי. וואָס דרעהט איהר עפּעס אַ קאָפּ מיט אַן׳אַנדערען?!

!! זייט פאָרזיכטיג !!

ווען איהר בעשטעלט

אַ מצבה

זאָלט איהר נאָר בעשטעלען פון עכטען נאַטור־שטיין און רעעלע אַרבייט, ווי אויך שוועדישע גראַניט־מצבות, דאָס קאָנט איהר נאָר בעקומען ביי דער בעוואוסטער פירמע

מ. בראָדאַטי

וואָס עקזיסטירט פון יאָהר 1836 און האָט נאָך ביז היינט נישט קיין קאָנקורענט אויף זיין רעעלע אַרבייט.

צענטראַלע: פראַנציסקאַנער 31.

פיליע: פראַנציסקאַנער 14.

טעלעפאָנען: 8-69 און 8-70

קומט און איבערצייגט אייך!

חזנים און חזנות

א קאפיטעל פון מיין לעבענסבוך
פון פנחס מינקאווסקי

און זאל מיר דער גרויסער קאנטאר שלמה זולצער, — וואס זיין אנדענקען און כבוד איז מיר טייער, — מוחל זיין, אויב איך וועל דערצעהלען אביסעל וועגען זיינע הנהגות, שוואכקייטען און משונות, דאס איז מיין חוב אלס פארשער פון דער חזנות־געשיכטע.

ווי בעוואוסט, זענען די עסטרייכישע יודען לחוץ נאך טישולען און אויסערליכען פוץ א סך מעהר, ווי די יודען פון אנדערע לענדער און אפילו פון די דייטשע יודען, וועלכע זענען אויך נישט פריי פון דער דאזיגער מיאוסער מדה. אט דער דאזיגער האזה׳דיגער גייעג נאך כבוד, טישולען און אויסער־ליכער שיינקייט איז אויך אריינגעדרונגען אין זול־צער׳ס טעמפעל, פון וואנען ער איז פערשפרייט געווארען איבער אלע יודישע טעמפלען פון גאר דער וועלט.

אין די וויענער קאטויליש־אפאסטאלישע טעמ־פלען האבען פון שטענדיג אן געהערשט פערשידענע רעליגיעזע צערעמאניעס, לויט די פערשידענארטי־גע מינים גלחים, יעדער מיט זיין בעזונדער מנהג און קליידונג. איין גלח קניהט און בוקט זיך, איינער פאלט, דער צווייטער שטייט אויף, דער דריטער גייט אנגעטון אין א הויכען צילינדער, יענער שטייט מיט׳ן בלויזען געגאלטען קאפ, נאך איינער איז אנ־געטון אין א קורצען פראק, איין גלח טראגט דעם צלם, דער צווייטער — דעם ווין, דער דריטער — די ברעקלאמפ, איינער איז א קארדינאל, דער צווייטער — א בישאף, דער דריטער — א מאנאך, דער פירטער א פראסטער גלח א.א.וו. אוא.וו. גאר אהן א סוף. אט צו אזעלכע צערעמאניעס פרעמדער טעאטראלישקייט און כבודים־פערפילונג האט געשטרעבט זולצער, וואס אין איהם איז געווען א נשמה פון אנ׳ארטיסט און זי האט זיך אנטד־פלעקט אין אלע זיינע רעטשיטאטיוען, עס קען אפשר זיין, אז זולצער האט מיט דעם געהאט א בעזונדערע גוטע כונה, ער האט געוואלט דערמיט צופרידענשטעלען די שטרעבונגען פון די עקסטע אסימילאטארען, וועלכע האבען מיט איין אויג גע־קוקט אויפ׳ן קאטוילישען טעמפעל...

אזוי צי אזוי האבען זיך אין זולצערס טעמ־פעל צוזאמגעזאמעלט א גאנצע חבוריה פון כלי־קודש, חזנים, שמשים, צערעמאניע־מייסטערס, און אנדערע „חיות־הקודש", יעדערער מיט זיין בעזונ־דערען עהרען־טיטול, יעדער מיט זיין בעזונדערען אמט. און דערמיט האט זיך אונטערשיידט די יו־דישע „עבודה" אין בערלינער טעמפעל פון וויענער טעמפעל. אין בערלין האט אנגעפיהרט און געבא־לעבאטעוועט נאר דער הויפט־קאנטאר. ער האט אנגעהויבען די תפילות און ער האט זיי פערענ־דיגט. דער „מטיף" האט גערדרשנט. דער כאר זינגט דעם היכן אונטער דער אנפיהרונג פון הויפט־קאנטאר, די געמיינדע זינגט מיט, אלץ איז אזוי פשוט, בתכלית הפשטות. ענהליך צו די ארדנונ־גען אין די לוטערישע טעמפלען.!

נישט אזוי איז געווען אין וויען. דער ראש וראשון איז געווען דער אויבער־קאנטאר, און אויב איינער האט געהאט די העזה צו רופען איהם אין די אויגען סתם „קאנטאר" האט זיך דאס גערעכענט פאר א גרויסען בזיון; נאך דעם הויפט־קאנטאר קומט דער „ערשטער קאנטאר", נאך איהם „גע־הילף־קאנטאר" און צום סוף „סתם קאנטאר". דער ערשטער קאנטאר פלעגט אנהויבען די תפילות און ענדיגען ביז „שוכן עד". ער איז אויך געווען דער „בעל־קורא" און א חוץ די אויבענגערמאהנטע קאנטארען האבען זיך געפונען איינער א „געלע־גענהייטס־קאנטאר", זיין אויפגאבע איז געווען, ווען עס טרעפט זיך חלילה עפעס א „תקלה" ביי איי־נעם פון די חיות הקודש, האט ער פערנומען זיין ארט.

און אט די אויסגערעכענטע כלי־קודש פלעגען זיצען אין דער צייט פון דאווענען אויף דער בימה, זייערע געזיכטער זענען ערנסט און שטרענג, אלע אנגעטון אין היט, נאר געוועהנליך איז דא אנ׳־אונטערשייד אין די היט, לויט זייערע קאנטען און הויך. אנ׳אכטקאנטיגע, א זעקסקאנטיגע, א פיר־קאנטיגע, אלץ לויט דעם טיטול און אמט, וואס ס׳פערנעהמט אין טעמפעל דער „היטעל־טראגער". און עס פערשטעהט זיך, אז די בעסטע און שעהנ־סטע פון די היט האט געטראגען דער הויפט־קאנ־טאר, און אזוי האבען זיך אונטערשיידט די כלי־קודש איינער פון צווייטען מיט זייערע גלאט־ראז־זירטע קעפ, געשארענע בערד, מיט זייערע בגדים, טליתים, עטרות, און אפטמאל, אז מען האט זיך גוט צוגעקוקט צו די דאזיגע משונה׳דיגע כנופיה, וואס געפינט זיך אויף דער בימה, האט זיך אויסגע־דאכט, אז מען זעהט א קאמפאניע פערגרימירטע שוישפילער. און אט שטעהט אויף איינער פון זיי געהט צו צום „פרעטעל" און הויבט אן „מה־טובו" און ענדיגט ביז „שוכן עד" קומט דער צווייטער, הויבט אן פון „שוכן עד" און ענדיגט מיט „קדושה" און בלייבט מיטאמאל שטיל (זיין שטילשווייגען איז א זכר אויף די שטילע שמונה עשרה)... נאכדעם ענ־דיגט ער דעם קדיש, דעמאלט ערשיינט דער הויפט קאנטאר בכבודו ובעצמו, וועלכער הויבט אן מיט „אין כמוך" און ענדיגט די גאנצע צערעמאניע פון פתיחת הארון. דער „סתם חזן" לייענט די תורה און נאכדעם דערשיינט א צווייטען מאל דער הויפט חזן און דאווענט מוסף פון „אשרי" ביז „קדושה" און בלייבט ווידער שטיל און פערלאזט זיין ארט. און די „שירים" ביז׳ן סוף דאווענען בלייבט שוין פאר׳ן ערשטען חזן.

אין זיין טאג־טעגליכען לעבען איז זולצער גע־ווען א פרעהליך־געשטימטער מענש און א נח־לבי־ריות. אין דער חברה פון ארטיסטען און ווינער און איך זייער קאפע פלעגט ער פערפרעגען א
און אין זייערע קאפע פלעגט ער פערפרעגען א

סך געלט ביים בילארד אדער ביים „גריגעם טי־שעל". ער האט ליב געהאט צו הארכען און אויך צו דערצעהלען אנעקדאטען און וויצען וועגען קע־ניגליכע הויפען און אויך וועגען די הויפען פון די גאליציאנער צדיקים און חסידים. ער האט זיך אויך געפריינטעלט מיט די פראווינץ־חזנים, וואס פלעגען קומען צו איהם, כדי ער זאל זיי פערקאנטארען". ער פלעגט שפילען מיט זיי אין שאך און אין קאר־טען, קיין רייכקייט האט זולצער קיינמאל נישט פער־מאגט, ווייל ער האט זיך געווירבעלט אי ורעם קאך פון וויענער פרייליכען לעבען, די הוצאות פון זיינע זיהן און טעכטער זענען אויך געווען זעהר גרויס, און צוליב זיי האט ער זיך שטענדיג געענגט אין געלד. און אפטמאל האט ער איבערן וועלבינען טעם געמוזט געבען „סמוכה" אויף חזנים עם־הארצים, וואס האבען נישט געקוקט אויף זולצערס געוואנגען נאר אויף זיין „כתב סמיכה" און איינמאל האט איהם איינער פון זיינע קינדער גורם געווען צו אנ׳עפענטליכען בזיון.

איינמאל, אין א פרייטאג צונאכט, ווען זול־צערס זוהן האט געדארפט האבען „קליינגעלד" און ער האט געזוכט אין פאטערס בגדים און גארנישט געפונען האט ער גענומען די בגדים אליין און האט זיי אוועקגעגעבען פאר א משכון. אויף מארגען, אז זולצער איז אויפגעשטאנען פון שלאף און נישט געפונען זיינע בגדים — און דער משרת האט שוין געקלאפט אין פענסטער און געזאגט, אז עס איז געקומען די צייט פון דאווענען — האט זיך זול־צער אנגעטון די „בגדי כהונה" אויף די אונטער־העש און האט זיך געאיילט צו זיין אין טעמפעל (זיין דירה איז געווען אין הויף פון טעמפעל) און זיך צו שטעלען פאר׳ן עמוד. ער איז ארומגעגאנגען א־רום דער בימה מיט דער ספר תורה אין האנד און מיט אמאל א מעשה... די בגדי־כהונה האבען זיך לויזגעשפילעט און עס האבען זיך ענטפלעקט די אונטערהעש... און איבער דעם איז ער דערווייי־טערט געווארען פון עמוד אויף צוויי וואכען צייט. עס איז געווען גראד נאך דעם טויט פון ראבינער מאנהיימער, בעת מען האט אויפגענומען אויף זיין שטעל פאר א רב און מטיף דעם דר. יעלינעק.

דער בעריהמטער קאנטאר שלמה זולצער.

יעלינעקס ערשטע דרשה איז געווען איינגעווי־הען דעם אנדענקען פון פערשטארבענעם ראב־בינער מאנהיימער און זיין ווערק, ער האט בעטאנט, אז דער גלאנצענדער און גוטהארציגער מאנהיימער האט זיך געשטעלט אין הויפט־קאמף מיט די פאנא־טיקער און זיי מנצח געווען, הערענדיג דאס, איז זולצער אין כעס געווארען, איינזעהענדיג אין די רייד פון בעל דרשן א בזיון פאר איהם אליין. ער האט אויך א געשריי געטון: „און וואו איז מיין זכות? האב איך דען גארנישט געטון אין דעם פרט?" — יעלינעק האט זיך נישט פערלארען און האט געענט־פערט: רו, מיין חבר אבער־קאנטאר, לעבטס דאך נאך, גאט צו דאנקען". זולצער האט דאן בעקומען א שטראף און פיר שבתים כסדר האט מען איהם נישט צוגעלאזען צום עמוד.

די חכמים האבען געזאגט אז „צווישען דער־הויבענקייט און לעכערליכקייט איז נאר איין טריט"; שלמה זולצער איז אויך געווען נאר א מענש און נישט קיין מלאך און איז דען דא א מענש, אפילו, א גדול שבגדולים, וואס זאל טון נאר גוטס און נישט זינדיגען. דאס, וואס זולצער האט געהאט פון די קלייניגקייטען און לעכערליכקייטען, וועט פער־געסען ווערען, און דאס, וואס ער האט געהאט פון דערהאבענקייט און פעהיגקייט וועט בלייבען אויף דור דורות, ווייל דער דאזיגער מענש איז געווען דער יעניגער, וועלכער האט אונז אריינגעבראכט א נייעם גייסט אין אונזער טעמפעל־געזאנג. און פון איהם האבען מיר אלץ. און אט צו דעם דאזיגען גרויסען מענשען בין איך געקומען, כדי צו לערנען פון איהם די תורה פון דער נייער געזאנג־קונסט.

קומענדיג קיין וויען בין איך אריין אין איינער פון די אכסניות אין טאבאר־גאס. נאהענט נעבען דער סטאנציע. מיין אכסניה האט זיך געפונען נישט ווייט פון דעם גרויסען לעאפאלדשטאטער טעמ־פעל, וואו ס׳איז געווען חזן דער הויפט־קאנטאר יוסף גאלדשטיין, וואס איך האב איהם שוין אויבען דערמאהנט, און וועלכער איז פריהער געווען זול־צערס א תלמיד און נאכדעם זיין חבר אין חזנות. און איידער איך האב נאך בעזוכט זולצערן, האב איך בעזוכט גאלדשטיין און געהערט זיין דאווענען.

דריי בעריהמטע חזנים זענען געווען אין דער דאזיגער צייט, וועלכע זענען בעריהמט געווארען צוליב׳ן זכות פון זייערע אויסגעצייכענטע שטימען. יהושע אבראס (פיצי אדעסער), יעקב באכמאן און יוסף גאלדשטיין, יעדערער פון זיי האט זיך אויסגע־צייכענט מיט זיין טאלאנט, אבער בדרך כלל זענען זיי אלע גלייך אין דער מוזיקאלישער חשיבות און א־לע דריי זענען געווען אמת׳ע גדולים אויף דעם גע־ביט פון חזנות. וואו האט גאלדשטיין געלערנט דעם מסורה־געזאנג — וואס בעת ער איז ארויסגעגאנגען פון זיין מויל, האט ער ענטציקט אלע הערער — ווייס איך נישט. אבראס און באכמאן זענען געווען אויף דעם געביט פון מסורה־געזאנג תלמידים פון בצלאל אדעסער. זיי האבען געהערט קאשטאן און פאסטערנאק — דער בשעתו בעוואוסטער „בעל־בכי". זיי אלע דריי זענען נאכדעם געווען די תלמי־דים פון זולצער, האבען געלערנט ביי איהם די נייע געזאנג און האבען אליין פערפאסט סידורים, אבער זייערע ידיעות אין געזאנג־טעאריע זענען גע־ווען מיטעלע; און פיל מעהר, ווי זיי האבען זיך אויסגעצייכענט מיט זייערע ידיעות, האבען זיי זיך אויסגעצייכענט מיט זייערע נאטירליכע כשרונות און האבען איבערגעשטיגען אלע איראפעאישע חזנים.

אפס בין איך נתפעל געווארען פון פיצים און באכמאנס זינגען. און איך האב גוט געוואוסט, צו וועמען פון זיי בין געהערט די בכורה, ווייל יעדער פון זיי האט מיר פערכישופט אויף אנ׳אנדער אופן. פיצי איז געווען א רוהיגע נאטור און מיר דאכט זיך אז ער האט זיך לחלוטין נישט געקענט בעגייסטערן פון זיינע געזאנגען. אויך גאר אהן התלהבות איז ער געפלויגען און געשוועבט מיט כוח פון זיין שטימע אין די הויכע הימלען. ער האט געשוועבט ממש ווי אנ׳אדלער און פון זיין האלז האט זיי ארויסגעטרי־לעוועט זילבערנע גלעקלעך, וואס האבען מיט זייער געקלאנג אנגעפיהלט דעם גאנצען חלל פון טעמ־פעל. זיין קאלאראטור איז געווען ווי פון די בעריהמ־טע זינגער פאטי אדער ביאנקי־ביאנצי, בנוגע צו זיין קאלאראטור האב איך אויף מיין לעבען א־ווינס נישט געהערט אין קיין טעמפעל און נישט אין קיין טעאטער. אומפערגלייכליך איז ער געווען, בעת ער האט געזונגען די געזאנגען פון זיינטראב, וואס האבען זיך געגויטיגט אין דריידעלעך מיט האסטיגע בעוועגונגען. קיינער פון די צוהערער האט נישט בע־וויזען אפצוכאפען דעם אטעם און זיך אפגעבען א רעכענונג, וואס איז דאס פאר א זאך, וואס כ׳האב זיי אזוי פערכישופט, אבער דערצו זאל ער מיר מוחל זיין, איז ער געווען א גרויסער עם־הארץ און האט נישט געוואוסט דעם פירוש המילות און אמאל האט ער געמיינט איבער „פרים הנשרפים", און, אז עס האט זיך אפגעדרוקט זיין סידור האט איז פול מיט עם־הארצות בנוגע צום פערשטעהן די תפילות און סימנים פון ארימקייט בנוגע צו הארמאניע, און האט א נאמען געגעבען זיין סידור „זמרת יה", האט בלוי־מענטאל געלאכט און האט געזאגט, אז דאס איז נישט קיין „זמרת יה" (יא), נאר דאס איז „זמרת ניין"...

יודיש: מ. י—ר.

ווען א מענש דערפיהלט, אז ער האט א מאגען

מעדיצינישער שמעוס וועגען מאגען שלאפקייטען
פון דר. ס. מ. קלארמאן

דאס יודיעש ווערטעל „מ׳זאל נישט געפרובט ווערען צו וואס מ׳קאנט געוואוינט ווערען" פאסט זיך אפשר אמבעסטען צו דער צרה פון מאגען־פערשטאפונג.

לויט פיל סטאטיסטישע ציפערען און לאנג־יעהריגע בעאבאכטונגען פון ספעציאליסטען פון מא־גען־קראנקהייטען זענען די ליידענדע פון מאגען־פערשטאפונג די גרעסטע אין צאהל. דער גרעסטער טייל ליידענדע בעשטעהט פון פאציענטען, וואס קלא־גען זיך אויף דער קרענק, אדער ריכטיגער געזאגט, אז דער שורש פון א סך פון די קראנקהייטען, אויף וועלכע זיי בעקלאגען זיך, איז בעגראבען אין מאגען־פערשטאפונג, און דאך איז, דאכט מיר, נישטא נאך אזא חולאת, אין דעם גאנץ־גרויסען צעטעל פון אלערליי קראנקהייטען פון מעדיצין, וואס זאל אזוי פערנאכלעסיגט ווערען ווי אט דער מין, פון וועלכען עס רעדט זיך דא. אמת, מ׳קאן נישט זא־גען, אז די מענשען, וואס ליידען פון מאגען־פער־שטאפונג, טוען קעגען דעם גארנישט, אדרבא, זיי טוען גראד נאך צופיל. זיי שלינגען כל׳ערליי קא־לירענדיגע פילען — שווארצע, הייסע, גרינגע, בלויע און ברוינע, גרויסע און גרעסערע קליינע און נאך קלענערע. היינט וואו זענען ערגיץ די בערג מיט פראשקעס, וואסערלעך און מיקסטורען, וואס האבען אלערליי טעמים, זיס, זויער, ביטער און א מים־אחרונים טעם, נאך מעהר, די דאזיגע פארשוינען ווערען נאכ נישט יוצא מיט דעם, וואס זיי לויפען אלע מאנטאג און דאנערשטאג אין די פערשידענע קליניקעס און צו פריוואטע דאקטוירים, — זיי „העלפען" זיך נאך מן הצר מיט כל־ערליי רעקלא־מירטע און פון גוטע שכנים רעקאמענדירטע „ווי־כערע" רפואות. נאר אזוי ווי זיי ווערען כמעט קיינ־מאל פון אט די אלע מיטלען נישט געהאלפען, ווע־רען זיי זיך ענדליך אינגאנצען מיאש, לאזען שוין נאר אפ הענט און פיס און פערלאזען זיך אויף גאטס בעראט.

איז אבער טאקי מאגען־פערשטאפונג אזא מין פערשלעפטע קרענק, וואס קעגען דעם איז גאר קיין ווירקזאם מיטעל נישטא? אזוי צו מיינען וואלט געווען א גרויסער טעות. אדרבא, מ׳קאן דאס גראד גאנץ גרינג בעזייטיגען, נאר וואס דען? ס׳איז א גאנץ פשוט׳ע זאך:

דער סוד פון דעם כמעט שטענדיגען אדער אפטען אומערפאלג אין דער קוראציע פון דער חולאת ליגט אין דעם, וואס, ערשטענס, מישט דער ברייטער עולם אויס־און־אוין טאפ די אורזאכען פון פערשידענע פארמען פון מאגען־פערשטאפונג און ווייל וואס ס׳איז גוט פאר איין סארט פון דעם מין איז נישט פאר אנ׳אנדער מין, בלייבט דערפאר א געוויס מיטעל אהן ערפאלג. והשנית, און דאס איז דער פאטטע עיקר, וואס א סך מענשען ווערען צו־פרידען צו טרינקען און שלינגען אלערליי ביטערע קרייטיכער, און בלייבען טויב און הילען זיך נישט צוהערען, אדער האלטען נישט פאר גענוג וויכטיג צו פאלגען דאס, וואס מ׳הייסט אזוינע מענשען עסען אדער נישט עסען. און נאכ אזוינע „קליינינ־קייטען". און נאך א זאך, נישט אלע די, וואס האבען פערשטאפטע מאגענס (איך האב שיער גע־זאגט קעפ) ליידען דערפון יסורים. עס זענען פאר־האן מענשען, וואס קאנען זיך בעגעהן אהן אשר־יצר פאר עטליכע טעג און אפילו א גאנצע וואך, און עס זאל זיי נישט אנהויבען ארען. און, ווי דער שטייגער איז, זאגט קיינער נישט „אוי" ביז עס טוט איהם נישט וועה. אט אזוי פערלאזט מען דעם גאנצען משא ומתן.

נאר לאמיר אנהויבען פון מה טובו. איך מיין פון סאמע אנהויב.

עס זענען פארהאן צווייערליי סארטען מאגען־פערשטאפונג, און יעדער איינער איז א פועל־יוצא פון גאנץ בעזונדערע אורזאכען. איך בעמערק, אז ווען איך רעד דא פון מאגען, מיין איך נישט דעם מאגען ממש אליין (וואס דער עולם רופט געוועהנ־ליך „דער אויבערשטער" מאגען) נאר דעם גאנצען קאך־אפאראט — דער מאגען, דינע און גראבע קישקעס.

איין סארט מאגען־פערשטאפונג איז אזוינער, וואס די מוסקולערע פעדים וועמעס אויפגאבע עס איז אין געזונדען, נארמאלען צושטאנד, צו בעווע־גען די געדערים און דער איבערגעבליבענער אומ־פערדייעטער טייל פון אונזערע מאכלים זאל ארויס־געקוועטשט ווערען ביז צום ארויסגאנג, זענען שוואך שלאבעריג, אומריהרעדיג, און האבען דעריבער נישט די נויטיגע קראפט צו טון זייער ארבייט ווי עס געהער צו זיין. און דורך אזא לאגע בלייבט דער אפפאל ליגען ווי א שטיין און קאן זיך פון ארט א ריהר נישט טון.

די סיבות, וואס ברענגען צו דעם צושטאנד, זענען א סך און פערשידען, מען גלויבט, אז אנ׳אפ־שוואכונג פון מוסקול־קראפט קאן זיין א ירושה־זאך. א צו רייכע פלייש־דיעטע קאן אויך האבען פערשאפען און דאס נישט עסען אין צייט און ווייניג עסען האבען א שלעכטע ווירקונג דערויף, אפטמאל קאן א פאלגע מיט דער צייט ווערען אנ־אורזאך. דורך דעם, וואס די מוסקולען זענען אזוי לויז און שוואך, ווערט דער גאנצער קאך־אפאראט לעפיש אראפגעלאזט און הענגט נאך ווי א ליידיגע טארבע, און איז אומבעוועגבאר.

געוויסע פארשער האבען געוואויגען דעם אפ־פאל פון נארמאלע מענשען און פון די, וואס ליי־דען פון מאגען־פערשטאפונג, און האבען אויסגע־פונען, אז די וואג פון דעם אפפאל פון די לעצטע איז שטענדיג א סך קלענער ווי ביי די ערשטע. דערפון דרינגען זיי, אז די זעהר קליינע וואג איז נישט בכח אויפצורייצען די געדערים זיי זאלען פון זיך ארויסלאזען געוויסע כעמישע שטאפען און דעם אפפאל צו בעוועגען און איהם ארויסצושטופען. מא־גען־פערשטאפונג, ווייזט אויס, האלט פון דער לעצ־טער מארע, ווייל די מתנה איז צווישען זכרים און נקבות גלייך, דער שעהנער געשלעכט האט נאך אפילו א שטיקעל עודף דערפון.

ווי איך האב שוין פריהער געזאגט, זענען פארהאן א סך מענשען, וואס ליידען לחלוטין דער־פון נישט, זיי קאנען דאס לייכט פערטראגען, זיי זענען שוין דערצו אזוי צוגעוואוינט, ווי צו א גוטען ברודער. אבער דער רוב מענשען האבען נישט אזא גליק און דער מיחוש גיט זיי די וועלט צו וועה. זיי האבען דערפון א סך פערשידענע אומ־אנגענעהמליכקייטען, בעזונדערס אין נערוועזער הינ־זיכט. זיי קלאגען זיך דאס רוב אויף קאפ־וועהטאג פיהלען א מין דריקען און קלאפען אין די שלייפען און דער מח איז ווי אנגעגאסען מיט בליי; זיי פיה־לען זיך גייסטיג דערשלאגען און מרה־שחורה׳דיג, ליידען פון שלעכטען אפעטיט און זענען אומעטיג, נישט גערן עפיס אונטערצונעהמען, אומצופרידען און גערייצט.

פונדעסטוועגען דארף מען ביי זיך גאר נישט זיין אזוי אראפגעפאלען פון אט די אלע אנשיקעני־שען, און דוקא נישט דערפאר, וואס יענעמס צרות קאן איך איבערטראגען פונדעסוועגען, ווי מ׳זאגט, נאר גאר פשוט, ווייל ווי נאר מ׳בעפרייט זיך פון דער איבעריגער משא, ווערט מען באלד אין דער רגע געהאלפען, אונז די אלע אומגעווינשטע סמנים פעהלען זיך און מ׳ווערט צוריק א מענש צו לייטען גלייך. אבער ווי ווערט מען פון דער גאנצער צרה פטור? ווי אזוי, הייסט עס, היילט מען דעם סארט מאגען־פערשטאפונג אינגאנצען אויס אזוי, אז ס׳זאל פון איהם קיין שריד־ופליט נישט בלייבען?

ווי האבען אונזערע חכמים געזאגט: „מתך אתה שומע לאו", וואס מיינט אויף עברי־טייטש, אז פון דעם יא דארף מען דרינגען דעם ניין און פערקעהרט, פון דעם וואס איך האב אנגעוויזען אויף די הויפט־אורזאכען, וואס זענען גורם מאגען־פערשטאפונג קאן מען דאך אויך שוין אליין פער־שטעהן ווי אזוי זיי צו פערטיידיגען, נעמליך, צו עסען וואס ווייניגער פלייש, און איבערהויפט אזעלכע מאכלים, וואס לאזען איבער א סך אומפערדייעטען שטאף, וואס זאל העלפען אויפרייצען די ווענט פון קאך־אפאראט, כדי זיי זאלען זיך מטריח זיין און אנהויבען ארבייטען, בעוועגען דעם אפפאל און איהם

די אָפּערטע
פון מאַרשאַלעק דאַשינסקי
צו דעם רעגירונגס־בלאָק.

מ'האָט זיך גערעכנט דערמיט, אַז דער שטורם וואָס האָט געהאַנגען אין דער לופט איבער'ן סיים און דער רעגירונג, האָט זיך איבערגעטראָגן אויף האַרבסט. די רעגירונג איז נישט געקומען מיט'ן סיים אין קיין ערנסטן קאָנפליקט, בעת דער ביודזשעט־דעבאַטע, אדרבא, די רעגירונג האָט זיך בעמיהט צו בעזייטיגן די קאָנפליקטן [illegible], וואָס דאָס „אינסעל" האָט אין סיים בעשלאָסן אָנצונעהמען דעם ביודזשעט און דער רעדאַקציע פון דעם סיים.

און פּלוצלונג, שוין נאָכ'ן שליסען די סיים־סעסיע איז געקומען די דימיסיע פון דער רעגירונג, די רעזיגנאַציע פון מאַרשאַל פּילסודסקי אַלס פּרעמיער און וועלכעס — די ערקלערונג פון מאַרשאַל וועגען די סיבות פון זיין רעזיגנאַציע. אין דער דאָזיגער ערקלערונג האָט דער מאַרשאַל פּילסודסקי אויף אַ געוויס שאַרפען אופן אָנגעגריפען דעם איצטיגען סיים און דאָס האָט דאָס מאָל אַרויסגערופען אַ געגנרעאַקציע מצד די אָפּאָזיציאָנעלע גרופּען (פּ.פּ.ס. און „חיזואָלעניע") און האָט איז זעהר פערשטענדליך, אַנ'ענטפער מצד דעם, וואָס איז בעריפען צו היטען דעם כבוד און אויטאָריטעט פון סיים — מצד דעם סיים־מאַרשאַלעק דאַשינסקי.

אויסערליך איז דאָס געשפּרעך פון מאַרשאַלעק דאַשינסקי מיט די ציטונגס־פערשטעהער נישט מעהר ווי אַ בעריכט פון דער סיים־טעטיגקייט אין דער ערשטער סעסיע, אָבער פון יעדען זאַץ אין'ם געשפּרעך איז געוועזן בולט, אַז מאַרשאַלעק דאַשינסקי צילט צו ענטפערן דעם מאַרשאַל פּילסודסקי. אויף זיין ערקלערונג, וואָס האָט אַרויסגערופען אַזאַ געוואַלדיגען שטורם.

מאַרשאַל דאַשינסקי האָט פערענטפערט דעם סיים, מיט וועלכען ער פיהרט אָן, און נישט דערמאָנענדיג אפילו איינמאָל דאָס געשפּרעך מיט מאַרשאַל פּילסודסקי — האָט ער געענטפערט וואָרט ביי וואָרט אויף אַלע פאָרוואורפען געגען איצטיגען סיים.

דער ענטפער פון מאַרשאַלעק דאַשינסקי איז געהאַלטען געווען אין אַ זעהר רוהיגען טאָן, לויט זיין שטעלונג האָט דאַשינסקי געמוזט פערטיידיגען די רעפּוטאַטען אויף אַזאַ פּרימיטיוון אופן ווי זיי האָבען נישט געקריטיקירט, נישט געשריגען, נישט געוועסען אויסגעדרעהט מיט'ן רוקען. ווייטער האָט דאַשינסקי זיך בעמיהט צו בעווייזען, אַז דער פאָרוואורף פון מאַרשאַל פּילסודסקי וועגען דעם, אַז די רעפּוטאַטען רעדען צופיל, דאַרף זיין נישט ווייניגער געווענדעט צו די „אינסעל"־רעפּוטאַטען ווי צו די אַנדערע. דער מאַרשאַלעק דאַשינסקי בעווייזט, אַז בעת די רעפּוטאַטען פון „אינסעל" האָבען בעת די ביודזשעט־דעבאַטען גערעדט 57 מאָל האָבען די פּ.פּ.ס. נאָר גערעדט 34 מאָל און אַנדערע קלובען נאָך ווייניגער. קיין שום אַנדער זאַכליך מאַטעריאַל איז אין דאַשינסקי'ס ענטפער נישט געווען, הגם ער האָט נישט צווייטייטיג אָנגעוויזען, אַז אויך ער איז נישט איינגאַנצען צופרידען מיט'ן סיים, וואו איז דער אויסוועג? פרעגט דער מאַרשאַלעק דאַשינסקי. דריי עווענטועליטעטען זענען פאַרהאַן לויט דאַשינסקי'ן: 1) פונאַנדערלאָזען דעם סיים, 2) אַ מלוכה־פערשווערונג און 3) שאַפען אַ מעהרהייט פון אינסעל מיט די לינקע.

און די דאָזיגע שטעל איז די כאַראַקטעריסטישע אין גאַנצען ענטפער פון דאַשינסקי.

דער סיים־מאַרשאַלעק דאַשינסקי איז נישט קיין נייטראַלע אָדער אונפּאַרטייאישע פיגור, דאָס איז אַן אַלטער אויסגעפּרובטער פּאַרטיי־אָנפיהרער פון פּ.פּ.ס. מיט אַ פּאַרלאַמענטאַרער און פּאָליטישער רוטין. דעריבער איז טאַקי וואונדערבאַר ווי אַזוי מ'קען בריינגען צו אַ הסכם צווישען דער שאַרפער רעזאָלוציע פון פּ.פּ.ס. און דער אָפּערטע פון פּ.פּ.ס.־אָנפיהרער דאַשינסקי וועגען שאַפען אַ מעהרהייט צווישען דעם „אינסעל" און פּ.פּ.ס. דאָס „אינסעל" האָט דאָך איינגאַנצען אַפּראָבירט די שטעלונג פון מאַרשאַל פּילסודסקי און ביז קיין שום טענות געגען זיין ערקלערונג נישט אַרויסגעטרעטען, בעת די פּ.פּ.ס. דראָהט אפילו מיט גע־היסע קריזיסען... און ווי מ'האָט זיך געהיצעלט אין סיים, האָט די פּ.פּ.ס. שוין בעשטעלט ביי אַ סטאָלער באַריקאַדען. וואָרשע איז די פּלאַטפאָרם, אויף וועלכער ס'וואָלט געקאָנט קומען צו אַ שטענדיגער מעהרהייט אין סיים וואָס זאָל בעשטעהען פון רעגירונגס־בלאָק און דעם „אינסעל", איז דאָך דער מאַרשאַלעק דאַשינסקי בכלל נישט אַזוי נאַאיוו צו מיינען, אַז ער וועט שטעלען בעדינגונגען דעם קלוב, וואָס איז אָהן שום פאַרבעהאַלט געהאָרכאַם דעם מאַרשאַל פּילסודסקי. און פון דער אַנדערער זייט האָט דאָך שוין מאַרשאַלעק דאַשינסקי געוואוסט וועגען דער רעזאָלוציע פון פּ.פּ.ס. דעם גאַנצען ענין קען מען אָבער פערטייטשען מיט דער שטענדיגער טאַקטיק פון די פּ.פּ.ס.: רעזאָלוציעס פאַר דער גאַס און אָפּערטעס פאַר'ן ווירקליכען געברויך.

יעז.

דער פּאָליטישער מאָמענט.
דער נייער דייטשער קאַבינעט. — פּואַנקאַרע'ס זיג אין פּאַרלאַמענט. — דער אינערליכער קאַמף אין דער ענגלישער אַרבּייטער־פּאַרטיי.

הערמאַן מילער איז ענדליך געלונגען צו שאַפען אַ קאַבינעט, וועלכער איז אָפיציעל צונויפגעשטעלט לויטן פּערסאָנאַלען [illegible], ביי די געשאַפענע אומשטענדען איז אָט דער אויסגאַנג געווען דער בעסטער. אַ גאַנצען חודש האָבען געדויערט די אונטערהאַנדלונגען צווישען די פראַקציעס פון דער גרויסער קאָאַליציע, — און צו קיין הסכם זענען זיי נישט געקומען. ווידער אַ קאַבינעט פון די „ווייַמאַרער" פּאַרטייען וואָלט נישט געהאַט קיין מעהרהייט אין רייכסטאַג, דערצו נאָך איז געווען זעהר געוואונשען, אַז שטרעזעמאַן זאָל בלייבען אין דער רעגירונג. דאָס האָט געדאַרפט אונטערשטרייכען, אַז די אויסערן־פּאָליטיק ווערט נישט געענדערט.

שטרעזעמאַן האָט טאַקע אונטערגעזאָגט מילער'ן דעם אויסגאַנג. אויב וועגען די וויכטיגסטע פּאָליטישע פראַגען איז נישטאָ קיין חלוקי־דעות ביי די פּאַרטייען פון דער גרויסער קאָאַליציע, — דאַן וועט אפשר גלייכער זיין אָפּצולאָזען די פּראַקטישע אונטערהאַנדלונגען און צוזאַמענשטעלען אַ קאַבינעט פון „פּערזענליכקייטען", וואָס וועט שוין אַליין אויסאַרבייטען דאָס רעגירונגס־פּראָגראַם? מילער'ן איז דער פּראָיעקט געפעלען, אָבער דאָ האָט ער זיך אָנגעשטויסען אויפ'ן ווידערשטאַנד פון צענטרום, וועלכער האָט פערלאַנגט פאַר זיך דעם פּאָסטען פון וויצע־קאַנצלער. הינדענבורג'ס אינטערווענץ האָט געמאַכט דעם צענטרום פאַר נאָכגיביגער, און דער קאַבינעט איז געוואָרען צוזאַמענגעשטעלט: פון סאָציאַל־דעמאָקראַטען, צענטרום, דייטשע און בּייערישע פאָלקס־פּאַרטיי.

די קלאַנגען וועגען דער מעגליכקייט פון אַ רעגירונגס־קריזיס אין פראַנקרייך האָבען זיך אַרויסגעוויזען פאַר נישט בעגרינדעט. די רעכטע און מיטעלע גרופּען, וועלכע זענען אויסגעמיטען געוואָרען ביי די פּרעזידיום־וואַהלען פון די נייע פּאַרלאַמענט־קאָמיסיעס, האָבען די בעליידיגונג אַראָפּגעשלינגען און האָבען בעשלאָסען ווייטער צו אונטערשטיצען די רעגירונג. די אומצופרידענהייט צווישען די ראַדיקאַל־סאָציאַליסטען האָט זיך אויך אַרויסגעוויזען פאַר נישט ערנסט. דער לינקער פליגעל איז געווען געניינט אַרויסצוטרעטען געגען דער רעגירונג, פאַרווערפענדיג איינינע פּאָליטישע הנחות (ענדערונג פון דער שטייער־פּאָליטיק, איינפיהרען וועלטליכע שולען אין עלזאַס א. א.) נישט קוקענדיג אָבער דערויף, וואָס פּואַנקאַרע האָט זיך אָפּגעזאָגט קאַטעגאָריש פון וועלכע ס'איז נישט קאָמפּראָמיסען, האָבען די ראַדיקאַל־סאָציאַליסטען דאָך בעשלאָסען אויסצודריקען צוטרוי דעם קאַבינעט.

דער זיג פון דער רעגירונג איז אַזוי אַרום געווען פאָראויסבעשטימט, אָבער פּואַנקאַרע'ס טריאומף האָט איבערגעשטיגען אַלע ערוואַרטונגען: דער צוטרוי־וואָטום איז אָנגענומען געוואָרען מיט 151 שטימען געגען 120. דער זיג פון פּואַנקאַרע'ן בעקומט נאָך אַ בעזונדערע בעדייטונג צוליב דעם, וואָס ער איז געקומען דירעקט נאָך דער סטאַביליזאַציע פון פראַנק.

דער אַרויסטריט פון די לינקע עלעמענטען געגען דער פּאָליטיק פון די צענטראַל־אָרגאַנען פון ענגלישער אַרבּייטער־בעוועגונג האָט קיין ערפאָלג נישט געהאַט. דער גענעראַל־ראַט פון די פּראָפעסיאָנען (פּראָפעס. פעראיינען) האָט, נישט קוקענדיג אויפ'ן פּראָטעסט פון די לינקע, מיט אַ גרויסער מעהרהייט בעשלאָסען ווייטער צו פיהרען די אונטערהאַנדלונגען מיט דער גרופּע פון לאָרד מעלטשעט (סער אַלפרעד מאָנד) וועגען אינדוסטריעלען שלום. עס איז אויך געשטעלט געוואָרען די פראַגע, אַז געגען די מחברים פון לינקען מאַניפעסט קוק און מעקסטאָן זאָלען אַרויסטרעטען ווייטערע איינינע אָרגאַניזאַציעס: קוק איז גענעראַל־סעקרעטאַר פון דער קוילען־גרובען־פעדעראַציע, מעקסטאָן איז לידער פון אומאָבּהענגיגער אַרבּייטער פּאַרטיי. ס'איז נישט אויסגעשלאָסען, אַז קוק און מעקסטאָן וועלכע זענען לויט זייערע שטימונגען נאָהענט צו די קאָמוניסטען, וועלען מוזען פערלאָזען די אָפיציעלע פּאָסטענס, וואָס זיי פערנעהמען אין דער ענגלישער אַרבּייטער־בעוועגונג.

פ. נ.

דער בונט אויף אַ שיף
(אַ בריף פון ענגלאַנד)

ווייזט זיך אויס, אַז אויך אין אונזער פּראָזאַאישער צייט קאָנען געמאָלט זיין עפּיזאָדען, וועלכע מיר זענען געוואוינט צו טרעפען אין די בעשרייבונגען פון אַלטע ענגלישע ים־ראָמאַנען:

דעם 20־טען יוני איז פון דעם ריזיגען פּאַסאַזשיר־דאַמפער „דזשערוויס־בעי", וועלכער ענטהאַלט פערצען טויזענד טאָן, און וואָס האָט געפיהרט 600 פּאַסאַזשירען אָנגעקומען אַ סענסאַציאָנעלע דעפּעשע.

דער דאָזיגער דאַמפער, וועלכער איז געפאָהרען פון פרימענטל (אויסטראַליע) קיין קאָלאָמבאָ (ציילאָן) און וועלכער האָט זיך געפונען אין מיטען אינדישען אָקעאַן, האָט אַרויסגעשיקט פאָלגענדע ראַדיאָגראַמע: „אַ בונט, שיקט הילף"

פּערפומען,
פּודערן,
טואַלעט־זייפען
קעלנישע און בלומען־וואַסערן
אַלע אַרט קאָסמעטיק
איין־ און אויסלענדישע קויפט זיך אַמביליגסטען אין דער רעיעלסטער פּערפומעריע
:—: פון דער פירמע :—:
J. Drukier
11 Zawadzka 11
!!!
אַכטונג! איך עמפּפעהל פּערפום־עסענצען אין 36 געשמאַקען.
פאַר ענגראָסיסטען — ראַבאַט!

אין אַכצעהן שעה שפּעטער נאָך דער ערשטער איז אָנגעקומען אַ צווייטע ראַדיאָגראַמע, וועלכע האָט געמאָלדען, אַז הגם די בונטאָווּשטשיקעס זענען פערטריבען אין אונטער־דעק, און זענען איצט אונטער די בעקראַטעטע לוקעס, איז די לאַגע דאָך זעהר ערנסט, ווייל די געפאַנגענע דראָהען צו אונטערצוצינדען די שיף. מיט אַ מעת־לעת שפּעטער איז דערהאַלטען געוואָרען אַ נייע ראַדיאָגראַמע, אַז דער בונט איז איינגעשטילט, און די פּאַסאַזשירען האָבען פאַרמירט אַן אָפּטיילונג פון פרייוויליגע.

די אויבענאויסגערעכנטע קורצע ראַדיאָגראַמעס האָבען, וועלכעס פערשטענדליך, געמאַכט אַ שטאַרקען רושם אין אַלע לענדער, אָבער אין ענגלאַנד גופא האָבען זיי אַרויסגערופען אַן אויסערגעוועהנליכע מהומה: פּלוצים האָבען אַ פּראַל־אויף געטון די פערהאַקטע און פערמויערטע טירען, פון וועלכע עס איז אַרויס די איצט־שוין־פערגעסענע אין ענגלאַנד געשפּענסט — „אַ בונט אויף אַ שיף". דער דאָזיגער מין מרידה איז אַמאָל געווען אַ געוועהנליכע ערשיינונג, שיער נישט אַ מעשה שבכל יום. דערקלעהרען פלעגט עס זיך מיט צוויי סיבות: מיט דעם אַבּסאָלוטען נישט־בעקאַנט זיין מיט די „דרום־ימ'ען", ווי מ'האָט דאַן גערופען דעם שטילען און דעם אינדישען אָקעאַן, און דערנאָך מיט דעם בעשטאַנד פון די שיף־מאַנשאַפטען אין יענע צייטען.

די ערשטע סיבה איז געווען — דער עולם מאַטראָסען פלעגט פשוט פערוואַנדעלט ווערען אין פּיראַטען — ים־רויבער, און זיי פלעגען זיך בעזעצען אויף אַנ'אומבעקאַנטען אינזעל. אַזעלכע מענשען זענען געווען די דעמאָלטיגע מאַטראָסען. צו דעם פאַך פלעגען זיך נעהמען „וואַילדע" יונגען, וועלכע האָבען קיין ברירה נישט געהאַט — אַלץ געוועזענע ענטלאָפענע פערברעכער, וואָס האָבען אויף פערשידענע אופנים אויסגעמיטען די אויגען פון דער גערעכטיגקייט. די מאַטראָסען פלעגען זיך רעקרוטירען פון די שענסטע באַלעבאַטימלעך פון שטעטעל". שלים־מזל'דיגע קאָרטען־שפּילער, אַלפאָנסען, דעזערטירען, ענטלאָפענע קאַטאָרזשניקעס, מערדער, כל'ערליי פעלשער, אונטערצינדער, א. ד. גל. קיינער פון זיי האָט זיך נישט געקאָנט צוריקקעהרען אין זיין פאָטערלאַנד, ווייל דאָרט האָט אויף זיי געוואַרט די תליה אָדער לעבּענסלענגליכע תפיסה, אַזוי, אַז עס פלעגט זיי אויסבלייבען איין ברירה — ווערען מאַטראָסען.

יעדער קאַפּיטאַן פלעגט דאַן גוט וויסען מיט וועמען ער האָט צו טון, און ער פלעגט אונטערהאַלטען די דיסציפּלין מיט די האַרבסטע מיטלען, ווי שלאָגען [illegible] רצח. דער עקיפּאַזש, די מאַנשאַפט, חיישט עס, פלעגט זיך אונטערגעבען, אָבער ביי דער ערשטער געלעגענהייט פלעגען פאַרקומען אַזעלכע פּאַסירונגען, וואָס זענען אַנ'עהנליכען לייענען מיר אין אַנ'אַלטען ענגלישען ים־ראָמאַן פון אָנהויב אַכצעהנטען יאָהרהונדערט:

„איך האָב פערלוירען אַכצעהן מאַטראָזען, וועלכע זענען געשטאָרבען פון פיבער און איך האָב געמוזט אויף זייער אָרט נעהמען אַנשטאָט זיי אַנדערע, וועלכע איך האָב געפונען אין באַרבאַראָסאָ (וועסט־אינדיען) שפּעטער האָב איך זיך איבערצייגט, אַז דער רוב פון זיי זענען געווען אַוואַנטוריסטען... זיי האָבען מיר אַראָפּגעפיהרט פון גלייכען וועג די גאַנצע מאַנשאַפט, און צוזאַמענגעשטעלט אַ געהיימע פערשווערונג, כדי צו פערכאַפּען די שיף און ווערען „פּיראַטען". ווייטער קומט אַ שילדערונג פון דעם בונט. מען האָט געכאַפּט דעם קאַפּיטאַן און איינגעשפּאַרט אין אַ קאַיוטע. אין צוויי וואָכען אַרום, ווען ס'האָט זיך בעוויזען אַן אונבעקאַנט שטיק ערד, האָט מען איהם דאָרט אַרויסגעוואָרפען און איבערגעלאָזט אויף הפקר.

דאָס זעלבע, ווי געזאָגט, פלעגט פּאַסירען אין אויף אַ סך ערגערע אופן, נישט נאָר אין די ראָמאַנען נאָר אויך אין דער ווירקליכקייט. די ים־רויבעריי איז געווען אַ שווערע פּלאָג, פון וועלכען עס איז געווען שווער פּטור צו ווערען. די געשיכטע ווייסט זעהר פיל צו דערצעהלען וועגען דעם ענין.

איצט אָבער איז דער מין ים־רויבעריי אין אָפענעם ים איינגאַנצען פערשוואונדען געוואָרען. געשעהען איז עס אַ דאַנק די פלינק־שווימענדע דאַמפער־שיפען, די ווייט־שיסענדע האַרמאַטען, דעם טעלעגראַף, ראַדיאָ א. א. וו. עס זענען שוין אויך נישטאָ קיין אומבעקאַנטע אינזלען, וואָס די רויבער וואָלטען קענען גרינדען זייערע גולנ'ישע רעפּובליקען.

וואָס־זשע איז געווען די אורזאַך, וואָס אויפ'ן „דזשערוויס־בעי" איז פאָרגעקומען אַ מאַטראָסען־בונט, ד. ה. אַזאַ פערברעכען, וואָס ווערט אַזוי שטרענג בעשטראָפט אין ענגלאַנד?

בעת איך שרייב דעם דאָזיגען בריף, געפינט זיך דער אָנגערופענער דאַמפער אין מיטען ים; די פּרטים פון דער מרידה זענען נאָך נישט בעקאַנט, אָבער די אַלגעמיינע סיבות קאָן מען שוין דאַכט זיך, אָנווייזען:

אין אָנהויב פון וועלט־קריג האָט זיך אויסטראַליע געשאַפען אַ נאַציאָנאַלען האַנדעלספלאָט. דאַן האָט ער געבראַכט גרויס רווחים, ווייל ער האָט נישט געהאַט קיין קאָנקורענטען. ווען די מלחמה האָט זיך געענדיגט, און עס זענען געקומען קאָנקורענטען, האָט דער נאַציאָנאַליזירטער פלאָט אָנגעהויבען צו ברענגען גרויסע היזקות. די טרעיד־אוניאָנען, וועלכע האָבען געדראָהט מיט אונאויפהערליכע שטרייקען האָבען זיך דערשלאָגען צו זעהר גרויסע שכירות פאַר מאַטראָסען, הייצערס, דינערשאַפט און קוכערס, וואָס האָבען געאַרבייט אויף די נאַציאָנאַליזירטע שיפען. פון אַזעלכע גרויסע שכירות ווייסט מען נישט סיי אין ענגלישען און סיי אפילו אין אַמעריקאַנישען האַנדעלס־פלאָט. ווען עס פלעגט פּאַרקומען אַ שטרייק, פלעגט אויך פּאַראַליזירט ווערען דאָס לעבען פון די אויסטראַלישע פּרענשטער.

אַזוי־ווי אָבער די היזקות זענען געוואָרען אַלץ גרעסער, האָט דער אויסטראַלישער פעדעראַלער פּאַרלאַמענט בעשלאָסען צו פערקויפען דעם גאַנצען פלאָט.

געקויפט האָט איהם די ענגלישע פירמע „אויט־סטאַר־ליין". צווישען די פערקויפטע שיפען איז אויך געווען דער „דזשערוויס־בעי".

איצט, ווען די האַנדעלס־שיפען זענען פערקויפט צו ענגלענדער, זענען די אויסטראַלישע שיפען אונטערוואָרפען דיזעלבע בעדינגונגען, וועלכע גילטען אין דעם ענגלישען האַנדעלס־פלאָט. די דאָזיגע בעדינגונגען זענען אויסגעאַרבייט דורך די ענגלישע טרעיד־אוניאָנען, נאָר זיי זענען נישט דיזעלבע, וואָס האָבען עקזיסטירט אין אויסטראַלישען פלאָט. די ענגלישע בעדינגונגען זענען אָפּהענגיג פון די רווחים, וואָס די שיף־קאָמפּאַניע האָט.

די אויסטראַלישע פעדעראַציע וועלכע האָט בשעתו געמוזט נאָכגעבען די פאָדערונגען פון מאַטראָסען־פערבאַנד, האָט געצאָהלט אַ סך העכערע לוין, ווי דאָס געשעפט האָט געטראָגען.

דאָס פערהאַנדלען פון דעם האַנדעלס־פלאָט וואָס דער אויסטראַלישער פעדעראַלער פּאַרלאַמענט האָט בעשלאָסען, האָט אַרויסגערופען אַ שאַרפען פּראָטעסט מצד דעם פּראָפעסיאָנעלען פערבאַנד פון די אויסטראַלישע מאַטראָסען. דער דאָזיגער פערבאַנד האָט די לעצטע צייט אַלץ געדראָהט מיט רעפּרעסיעס אין דער פאָרם פון אַן אויסערגעוועהנליכען שטרייק. די אומצופרידענהייט פון די מאַטראָסען און דער שיף־דינערשאַפט איז אויף אַ ברייטען אופן אויסגענוצט געוואָרען פון אַ געוויסען מין פּאָליטישע אַגיטאַטאָרען, וואָס אָריענטירען זיך אויף מאָסקווא, און וועלכע האָבען נאָר נישט צווייטייטיג געפּרעדיגט, די עקסטרעמסטע מיטלען. אַזוי, למשל, האָט דער בעקאַנטער אַגיטאַטאָר פון סידני, דזשעק גאַרדען בעגלייט די אויסטראַלישע מאַטראָסען מיט אַזאַ צאַך לשלום:

„ווען די שיף וועט שוין זיין ווייט פון ברעג, וואָלט איהר געדענקען, אַז די „פּאַרשוינען" (די נייע ענגלישע אָנפיהרערשאַפט אויף דער שיף) קאָן אַרונטערפאַלען... דער ים איז טיף, און דערטרונקענע דערצעהלען נישט קיין סודות"

מיט אַנדערע ווערטער הייסט עס, אַז דער אַגיטאַטאָר האָט אָנגערייצט די מאַטראָסען, אַז זיי זאָלען אַריינוואַרפען אין ים די ענגלענדער. (דזשעק גאַרדען איז איצט אַרעסטירט אַלס בעשולדיגטער אין אויפרופען צו מאָרד).

די דאָזיגע פאַקטען, וועלען העלפען דעם לעזער פונאַנדערצוקלייבען זיך אין דער סיבה און ווי אַזוי דער בונט איז געקומען אויפ'ן דאַמפער־שיף „דזשערוויס־בעי".

דיאַנעא.

אַלפרעד סמית

דער קאַנדידאַט פון דער דעמאָקראַטישער פּאַרטיי אויף פּרעזידענט פון די פעראייניגטע שטאַטען.

הערבערט הובער און אַלפרעד סמית זענען שוין אויף דער אַרענע. ביידע וואַרטען זיי שוין לאַנג — גאַנצע צעהן יאָהר — אויף דעם בעגעהרטען מאָמענט פון בעגעגעניש אין קאַמף. ביידע זענען זיי מענשען פון גרויסען קאַליבער, פון כמעט גלייכער פּאָפּולערקייט. ביידע האָבען זיך אַליין בעשאַפען, ביידע זענען איצט נישט די, וואָס זיי זענען געווען אַמאָל. ביידע האָבען זיך געענדערט, האָבען זיך אַליין גובר געווען. אָבער ווי פערשידען זענען זייערע כאַראַקטערען. זיי האָבען זיך בעגעגענט אויף איין פונקט, אָבער ווי פערשידען זענען די וועגען, דורך וועלכע זיי זענען צו דעם פונקט געקומען!

* *

ווער האָט אין אייראָפּאַ נישט געהערט וועגען טעמעני האָל? אָבער דער בעגריף פון די אייראָפּעער וועגען דער דאָזיגער אַנשטאַלט איז מעהר אַ נעבעלהאַפטיגער. אייניגע מיינען, אַז טעמעני איז אַן איטאַליענישער זינגער און האָל איז אַ קאָנצערט-זאַל. אַנדערע — אַז דאָס איז עפּעס ענליכעס צו אַן איטאַליענישע מאַפיע — אַן אָרגאַניזאַציע פון געהיימע פערברעכער. אָבער טעמעני האָל איז בלויז אַ געביידע אויף דער 14-טער גאַס אין ניו-יאָרק. דאָס איז דער הויפּט-שטאַב פון די ניו-יאָרקער אירלענדישע דעמאָקראַטען. די דאָזיגע אינסטיטוציע האָט אַ פעסטע רעפּוטאַציע אַלס נעסט פון פּאָליטישער דעמאַגאָגיע, אינטריגעס, קאָרופּציע און כאַבאַר. אַ גלענצענד אָרגאַניזירטע, דיסציפּלינירטע און אומגעהויער איינפלוסרייכע אינסטיטוציע

דער קוואַל, פון וועלכען טעמעני האָל שעפּט זיין קראַפט, איז אַ ריינער. די דעמאָקראַטישע פּאַרטיי קוקט נישט אָהן גרונד אויף זיך, ווי אויף די נאַטירליכע שיצערין פון איינוואַנדערער, עמיגראַנטען, נייע אַמעריקאַנער. טעמעני-האָל האָט די דאָזיגע טענדענץ דערפיהרט צו פולקאָמענהייט און האָט זי גלענצענד אויסגענוצט אַלס מעכטיג געווער פון פּאָליטישען לאַסטער: אין טעמעני-האָל האָט יעדער נייער עמיגראַנט געפונען טרייסט, ראַט און הילף. אַן עמיגראַנט אָהן לשון, אָהן בעציהונגען, אָהן רעכט, אָפט פערלאַכטעט, תמיד אויסגעמיטעט — דעם, פלעגט מען דאָ — אין ערשטען טאָג פון זיין אָנקומען — אויפנעהמען ווי אַ גלייכבערעכטיגטען זוהן פון אַמעריקאַ.

ס'איז נאַטירליך, אַז ווען דער עמיגראַנט האָט זיך איינגעאָרדענט, האָט בעקומען בירגערשאַפט און איז בעשטימט ביי וואַהלען, פלעגט ער זיך מיט פרייד פערשרייבען אַלס פּריווילעגירטער קנעכט פון דער אָרגאַניזאַציע, וועלכע האָט איהם אָנגעוואַרימט אין די שרעקליכע קעלטען פון ווינטער. אין פייער און אין וואַסער וועט ער געהן פאַר טעמעני-האָל. זיין שטים געהערט צו אַט דער אָרגאַניזאַציע, ער שטימט כמעט אויף בעפעהל. דערפון נעהמט זיך די הערשאַפט פון טעמעני-האָל כמעט ביי אַלע אָרטיגע וואַהלען. די הערשאַפט איז אַמאָל געווען אַן אומבעגרענעצטע, איצט איז זי אַ ביסעל שוואַכער, אָבער אַלץ נאָך זעהר גרויס.

אַ גרופּע דעמאַגאָגען און פיהרער האָבען מיט דער דאָזיגער מאַכט געשאַכערט אָהן קאָנטראָל. זי האָט דורכגעפיהרט אויף געוועהלטע אַמטען איהרע מענשען און מיט אַן אומבעגרענעצטען ציניזם האָט זי עקספּלואַטירט דעם גאָלד-גרובען פאַר איהר איינענעם נוצען. אין געריכט, אין אַדמיניסטראַציע, אין פּאָליציי — אומעטום האָט טעמעני-האָל געהאַט געהאָרכזאַמע דינער. פערברעכען און פּראָסטיטוציע, עפענטליכע אַרבייטען און פּאַרדאָנען — אַלץ איז געווען אַ קוואַל פון הכנסה פאַר פּאַראַזיטען, וועלכע האָבען געגאַרט נאָך רייכטום.

אָבער טעמעני-האָל האָט צוגעצויגען נישט בלויז שווינדלער, נאָר אויך עהרליכע מענשען, וועלכע האָבען געוואָלט זיך פערבונדען מיט די דעמאָקראַטישע מאַסען פון ניו-יאָרק. אַ מענש מיט גוטע כוונות און אַן עהרגייציגער, אויב ער האָט נישט געהערט צו די אָרגאַניזירטע סאָציאַליסטען, האָט זיך נישט געקאָנט בעגעהן אָהן טעמעני-האָל. פון דער צווייטער זייט האָט אויך טעמעני-האָל זיך געניטיגט אין ענערגישע און טאַלענטירטע יונגע-לייט, אין אַגיטאַטאָרען, רעדנער, קאַנדידאַטען מיט מעלות און אייגענשאַפטען, וואָס זענען נויטיג צום ערפאָלג.

* *

אַלפרעד סמית — איז אַ מענש פון טעמעני-האָל. נישט לויט וואַהלען, ווי פיל אַנדערע קאַריעריסטען, נאָר לויט זיין געבורט, אויב מ'קאָן זיך אַזוי אויסדריקען. נעבען טעמעני-האָל האָט זיך געשפּילט אַ היימלאָזער אירלענדישער יתום פון איסט סייד. אַהער פלעגט קומען הערען די פּאָליטישע רעדנער אַ פרעהליכער בחור — אַ בעל-עגלה מיט פעסטע מוסקולען. סמית איז געגאַנגען פאָראויס אויפ'ן סאָציאַלען לייטער און אַט קומט ער שוין — אַן אָנגעשטעלטער אין אַ פיש-מאַגאַזין — אויף אַלע פערזאַמלונגען פון טעמעני-האָל. אַט איז ער שוין בוכהאַלטער פון אַ גרויסער פירמע, און צום ערשטען מאָל פּרובט ער זיינע כוחות, אין קאָמעדיע, און הומאָר, אין קרייז פון די פרעהליכע אירלענדער. און אַט איז ער שוין אַ בעאַמטער פון דער שטאָדט ניו-יאָרק און מאַכט די ערשטע פּאָליטישע שרים. האַלט רעדעס. אַ לעבעדיגער, בעטענרינער, אָנגענעהמער — ציהט ער צו זיך די אויפמערקזאַמקייט.

עס געהען פאַריבער עטליכע יאָהר פון טעטיגער אַרבייט אין טעמעני-האָל און אויף די פאָלקספערזאַמלונגען פון דער דעמאָקראַטישער פּאַרטיי אין ניו-יאָרק, און אַלפרעד סמית איז שוין אַ פּאַרלאַמענט-מיטגליד אין זיין היימאַט-שטאַט. ער רוקט זיך אַרויס. און אומעטום בעגלייטען איהם זיינע אייגענשאַפטען: לעבעדיגקייט, גלאַנץ, הומאָר, שאַרפזין און גוטמוטיגקייט, איינפאַכקייט און צוגעלאָזענקייט. ער איז אַלעמענס פריינד, אַפּאָטראָפּוס, בעשיצער, רעדט יודיש נישט ערגער ווי אויפ'ן אירלענדישען דיאַלעקט. נו, און נאַטירליך איז ער אַן אויפריכטיגער קעמפער און איניציאַטאָר פון די סאָציאַלע רעפאָרמען, אין וועלכע עס זענען פעראינטערעסירט די מענשען פון זיין סביבה, די מענשען פון אַרבייט און לוין. אינגיכען איז סמית גובערנאַטאָר פון ניו-יאָרק מיט דעם גענאָר פון פאָלק און פון טעמעני-האָל.

*

סמית ווערט געהאַלטען פאַר איינעם פון די בעסטע אָרגאַניזאַטאָרען אין אַמעריקאַ. זיין אָרגאַניזאַטאָרישען טאַלאַנט שטעלט מען אין איין רייה מיט הובער'ן. אַ גובערנאַטאָר (גאָווערנער) פון ניו-יאָרק — דאָס איז אַ פּרעזידענט פון אַ זעלבסט-שטענדיגער רעפּובליק, וועלכע געהט אַריין אין דער פעדעראַציע פון די פעראייניגטע שטאַטען, נאָר בעזיצט די פולע מאַכט אין דער פערוואַלטונג מיט איהרע אינערליכע ענינים. 3

ניו-יאָרק איז דער רייכסטער און געדיכטסטער שטאַט פון דער פעדעראַציע, מיט אַ בעפעלקערונג פון דרייצעהן מיליאָן. אַ גאַנצע מלוכה מיט אַ רעפּרעזענטאַנטען-הויז, מיניסטעריום און העכסטען געריכט. דער גובערנאַטאָר רעגירט אין דער רעפּובליק אַלס הויפּט פון דער מלוכה און זאָל צוזעהן. מ'קאָן זיין אַ גוטער און אַ שלעכטער באַלעבאָס. סמית האָט זיך אַרויסגעוויזען אַלס ערשטער קלאַסיגער באַלעבאָס. די מלוכה-ענינים קען ער אַזוי גוט, אַז ר'איז פעהיג, אָהן יעטוועדער צוגרייטונג צו געבען זאַלערליי אויפקלערונגען וועגען יעדען מיניסטעריום. ער האָט אַרויסגעוויזען פיל איניציאַטיווע און אויסגעצייכענטע אויספיהר-פעהיגקייטען. אַלע ווייסען, אַז סמית'ס לעבען, זיין לעבענס-נערוו — איז די אַרבייט פאַר דער געזעלשאַפט. פיר מאָל האָט איהם דער שטאַט ניו-יאָרק אויסגעקליבען אַלס זיין גובערנאַטאָר!

מיט וואָס עס צייכענט זיך אויס די טעטיגקייט פון סמית'ן אויפ'ן פּאָסטען פון גובערנאַטאָר — דאָס איז זיין קאָנסעקווענטע שטרעבונג צו סאָציאַלע רעפאָרמען און אָפּצוהיטען די דעמאָקראַטישע פרייהייטען. סמית האָט ליב זיך מודה צו זיין, אַז ר'האָט קיינמאָל נישט געלייענט קיין ביכער. אפשר דערפאַר האַלט ער זיך פאַר אַ שטרענגען געגנער פון סאָציאַליזם. אין דער אמת'ן רעדט ער מיט סאָציאַליסטישער פראַזע, אַליין נישט אַהנענדיג וועגען דעם. אַלע זיינע אַרבייטען און פּראָיעקטען טראָגען אויף זיך דעם שטעמפּעל פון סאָציאַליסטישען געדאַנק. ס'איז כאַראַקטעריסטיש; וואָס סמית פּראָיעקטירט צו בויען אויפ'ן חשבון פון דער מלוכה און צו עקספּלואַטירען דורך דער מלוכה די גרויסע עלעקטריציטעטס (ברויט-מאַגאַזי- [illegible] נאַמען פון ברויט-האַנדעל. סמית האַלט, אַז די מלוכה איז מחויב אויסצוהאַלטען קראַנקען-שוועסטערס און דאָקטוירים אין יענע דערפער, וועלכע האָבען אַליין נישט אָרגאַניזירט קיין מעדיצינישע הילף.

ווען דער ניו-יאָרקער פּאַרלאַמענט האָט געהאַט אויסגעשלאָסען אומגערעכטיג 5 סאָציאַליסטישע דעפּוטאַטען, האָט זיך סמית דעמאָנסטראַטיוו אויסגעדריקט זיין מיטגעפיהל. ער האָט זיי איינגעלאַדען צו זיך אַהיים און דאַן האָט ער איינגעאָרדענט נייע וואַהלען, בעת וועלכע זיי זענען נאָכאַמאָל געוועהלט געוואָרען. ווען די מיליאָנערען, וועלכע האָבען אויסגעבויט פּרעכטיגע ווילעס אין לאַנג-איילאַנד ביי ניו-יאָרק, האָבען גענומען פּראָטעסטירען געגען דעם, וואָס סמית בויט אויפ'ן זעלביגען אָרט אַ מלוכה-פּאַרק פאַר'ן פּשוט'ן פאָלק, האָט סמית קיין שום אַכט נישט געלעגט דערויף. דער אויספיהרונגס-מאַכט. אויף אַזאַ פּאָסטען בעקומען די אַדמיניסטראַטיווע פעהיגקייטען פון אַ מענשען אַן אומבעגרענעצטע פרייהייט זיך אַרויס- און האָט דעם פּאַרק אויסגעבויט. סמית האָט אַרויסגעלעגט זיין נשמה אויף אַלע געזעצע, וואָס האָבען געהאַט אַ טענדענץ צו פערלעצען די פרייהייט פון די לעהרער און אין פיל פאַלען האָט ער צונישט געמאַכט די פּרובען איינצופיהרען צענזור אין אַ פערמאַסקירטער פאָרם... סמית, וועלכען מ'האָט צוגעשטעלט צו בעשטעטיגען אַ טויט-אורטייל, איז פעהיג געווען זיך צו פעראינטערעסירען, פאַרוואָס האָט קיינער נישט געפּרובט זיך משתדל זיין — ווי דאָס קומט געוועהנליך פאַר — אַז דער פערורטיילטער זאָל בעגנעדיגט ווערען. עס האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אַז דאָס איז אַן איינזאַמער מענש, אָהן קרובים, אָהן פריינד. סמית האָט בעשלאָסען, אַז זיין חוב איז צו פערבייטען דעם פערברעכער אַ פריינד. ער האָט גענוי דורכשטודירט די אַקטען, איז געקומען צום בעשלוס, אַז דער פערברעכער האָט רעכט צו לעבען, און האָט איהם בעגנעדיגט...

* *

פון גראַנק, אַז אין ווייסען הויז וועט וואוינען אַ מענש, וועלכער ערקלערט אָפען, אַז ער פערברויכט טעגליך פון פיר ביז אַכט שנעפּסלעך (סמית אַ געגנער פון אַלקאָהאָל-פערבאָט), אַ קאַטאָליק, אַן אירלענדער; אין זיין אויפנאַמס-צימער וועלען זיך פיהלען ווי ביי זיך אין דער היים, אַמעריקאַנער פון צווייטען דור — דער גראַנק מאַכט אויפציטערען די „הונדערט-פּראָצענטיגע" אַמעריקאַנער. מ'דאַרף רעכענען, אַז דער וועג צום ווייסען הויז וועט פאַר איהם זיין פערשטעלט, בפרט אַז שטאַרק, כמעט אומבעזיגבאַר איז זיין קאָנקורענט הובער. איבריגענס זענען פאַראַן ערנסטע בעוואָרענישען געגען סמית'ן ער איז זעהר שוואַך אין אינטערנאַציאָנאַלע פראַגען. זיינע געגנער זאָגען אַז ער אונטערשיידעט נישט צווישען אַלבאַניען און אַביסיניע, אונגאַרן און אַנאַטאָליע.

אָבער דער קאַמף וועט זיין אַ לעבהאַפטיגער און אַן אינטערעסאַנטער. וויפיל שטימען קאָן בעקומען אין פּראָטעסטאַנטישען אַמעריקאַ אַ קאַטאָלישער קאַנדידאַט?

ס. באַלאַקאַן.

דער שאָס, וואָס האָט אויפגעטרייסעלט אייראָפּע

צום יאָהרטאָג פון אַטענטאַט אויפ'ן עסטרייכישן טראָנפאָלגער

.1

עס זענען פאַריבער 14 יאָהר. אָבער לייענען די פערשידענאַרטיגע און פילשפּראַכיגע ליטעראַטור, וועלכע איז געווידמעט דעם פּראָבלעם פון דער אייראָפּעאישע קאַטאַסטראָפע, נעהמט דער לעזער אויך היינט אַרום אַן אומרוהיג געפיהל. היסטאָריקער און פּאָליטיקער, דורכדרינגענדע זוכער פון אַרכיוו סודות און געוועזענע מיניסטאָרען, פּראָפעסאָרען און זשורנאַליסטען, גענעראַלען און דיפּלאָמאַטען, פראַנצויזען, סערבען, דייטשען, אונגאַרען, איטאַליענער און רוסען, — וויפיל נעמען פון ביכער, פאָרשונגען, מעמואַרען, פּראָטאָקאָלען! און כאָטש, ס'דאַכט זיך, עס זענען שוין דורכשטודירט נישט בלויז די שעה'ען, נאָר אַפילו די סעקונדען פון דעם הייסען יוני-טאָג, וואָס האָט אויפגעטרייסעלט די וועלט, אומגעבראַכט מיליאָנען לעבענס, צושטערט פּאַלאַצען, טראָנען, מלוכות, — איז דאָך אין איהם פאַראַן נאָך עפּעס געהיימניספולעס, נישט-ענטדעקטעס און נישט-דערזאָגטעס.

.2

14 יאָהר זענען פאַריבער זייט יענעם פאַטאַלען טאָג, ווען סעראַיעוואָ, אויף עק פראַנץ-יאָזעף און דרינאַ-גאַס האָבען אָפּגעהילכט די שאָסען פון גימנאַזיסט פּרינציפּ. מיר ווייסען איצט, אַז הגם די סערבישע רעגירונג האָט צום מאָרד נישט געהאַט קיין שייכות, איז דער מאָרד נישט געווען אומגעוואַרטעט פאַר פיל סיי אין עסטרייך, סיי אין סערביען. מיר ווייסען איצט, אַז נאָך אין יאַנואַר 1914 האָבען אין אַ קליינעם סטודענטען האָטעל אין טולוז דריי סטודענטען פון דער יונגער באָסניע בעשלאָסען דעם טויט פון ערצהערצאָג; מיר ווייסען, אַז שוין מיט עטליכע טעג פאַר דעם שאָס אין סעראַיעוואָ האָט זיך אין באָסניע געפיהלט די שווערע אַטמאָספערע פון מאָרד. צי ווייסען מיר אָבער אַלץ? צי קען מען גלויבען ליבער יאָוואַנאָוויטש'ן, וועלכער האָט מיט אַ פּאָר יאָהר צוריק דערצעהלט, אַז שוין אין יוני 1914 האָט מען אין מיניסטאָרען-ראַט אין בעלגראַד געוואוסט וועגען צוגעגרייטען אַטענטאַט? די סערבישע רעגירונג שיקט אַ בעפעהל צו די שעפען פון אַלע גרעניץ-פונקטען מ'זאָל נישט אַריינלאָזען אין לאַנד די „פערשווערער". און דאָס עסטרייכישע מיליטער איז אַריין אין בעלגראַד, האָט מען דאָרט געפונען דעם בעפעהל. פאַרוואָס איז ער נישט אויסגעפיהרט געוואָרען? די דעפּעשע האָט פערשפּעטיגט...

די דעפּעשע, וואָס קאָן אָפּשטעלען דעם גאַנג פון דער וועלט-געשיכטע, זוכט די פערשווערער. אָבער דער „פאַטום" איז שטאַרקער פאַר די טעלעגראַף דראָטען און פּרינציפּ דערנעהנטערט זיך צו דער עסטרייכישער גרעניץ, נישט וועהרענדיג פון קיינעם פערהאַלטען. דער באַהן-בעאַמטער ציגאַנאָוויטש מיט איהם געוועהר. דער בעאַמטער פון סערבישען צאָל-אַמט פּאַפּאָוויטש פיהרט אַריבער פּרינציפּען און זיינע מיטהעלפער איבער דער גרעניץ ביי סאַבאַטש. קיין שום זאַך וועט שוין נישט אָפּהאַלטען דאָס ראָד פון דער געשיכטע. און בעת פּרינציפּ דערנעהנטערט זיך צו סעראַיעוואָ וואָרענט דער סערבישער געזאַנדטער דעם עסטרייכישען פינאַנץ מיניסטער בילינסקי: די רייזע פון ערצהערצאָג איז געפעהרליך, זי וועט אַרויסרופען אַ מלחמה, ס'וועלען זיך געפינען היציגע קעפּ..

וואָס האָט געטאָן בילינסקי? דאַכט זיך — גאָרנישט. אפשר האָט מען איהם נישט געוואָלט האָרכען? יעדענפאַלס דער סערבישער היסטאָריקער סטאַנאָיעוויטש האָט בעוויזען, אַז די עסטרייכער האָבען בעהאַלטען אָדער פערניכטעט פון די אַרכיוון די אַקטען „וועגען די סערבישע מיטטיילונגען מכח אַ מעגליכען אַטענטאַט אויפ'ן טראָנפאָלגער". צי וועט מען אַמאָל די אַקטען געפינען?

די פערשווערער דערנעהנטערט'ן זיך צו סעראַיעוואָ. וואָס טוט די עסטרייכישע פּאָליציי? זי גיט אַכטונג? נעהמט אָן מיטלען? נאָכ'ן מאָרד וועט טיסאַ אין מיניסטאָרען-ראַט זאָגען די רעטעלהאַפטע ווערטער, וועלכע וועלען געבען אַ גרונד פאַר דער היפּאָטעזע: די פּאָליציי אַליין האָט דער-הרג'עט דעם ערצהערצאָג מיט דער הילף פון די רעוואָלוציאָנערען, און אַ רייהע היסטאָריקער וועלען איבערחזר'ן די ווערסיע וועגען „פּאָליצייאישער פערשווערונג", וואָס איז צוקלאַפּט געוואָרען דורך אַזאַ טאַלאַנטפולען און אויטאָריטעטען היסטאָריקער פון גרויסען קריג, ווי דער פראַנצויזישער פּראָפעסאָר פּ. רענווען.

זאָרגלאָז איז די פּאָליציי, זאָרגלאָז איז דער באָסנישער מיליטערישער גובערנאַטאָר פּאָטיאָרעק. דעם 28-טען יוני 1914 קומט דער ערצהערצאָג צו פאָהרען קיין סעראַיעוואָ. אויפ'ן וועג צום ראַטהויז — דער האַנד-גראַנאַט פון גאַבריל טשאַברינאָוויטש'ן — אַ זוהן פון אַן עסטרייכישען פּאָליציאַנט. דער ערצהערצאָג בלייבט גאַנץ. אין ראַטהויז וואַרטען פאָרשטעהער פון דער שטאָדט, רעדעס, בעגריסונגען, אָבער דער יום-טוב איז געשטערט איבער דער דושנע דרום-שטאָדט הענגט אַ שטורעם. [illegible] אויפ'ן [illegible]-גאַס שטעלט זיך דער אויטאָמאָביל אָפּ צוליב אַ פערזעהען פון שאָפער. עס דונערן אָפּ ענליכע שאָסען. דער גימנאַזיסט פּרינציפּ [illegible] פון דער אייראָפּעאישער געשיכטע.

.3

אין דער סעראַיעוואָער דראַמע איז ביז'ן היינטיגען טאָג פאַראַן אַן עלעמענט פון נישט-אויפגעקלערטקייט פון רעטעלהאַפטיגקייט, אַפילו די נישט לאַנג פערעפענטליכטע פּראָטאָקאָלען פון געריכט איבער פּרינציפּען און זיינע חברים דעקען נישט אויף אינגאַנצען דעם סוד. מיר ווייסען, אַז דער פּראָקוראָר האָט געפאָדערט טויט-שטראָף פאַר די מערדער און האָט גערופען דאָס געריכט נישט צו גלייבען פּרינציפּס מעטריקע, וועלכע איז אַרויסגעגעבען געוואָרען דורך אַ גלח. אָבער דאָס געריכט האָט אָנערקענט די ריכטיגקייט פון דער מעטריקע, און פּרינציפּס עלטער האָט איהם געראַטעוועט עטליכע יאָהר לעבען אין דער עסטרייכישער טורמע. ער איז געשטאָרבען פאַר די געשעהענישען, וועלכע האָבען געעפענט פאַר די סלאַווען די טויערען פון דער עסטרייכישער תפיסה.

די מיטהעלפער פון פּרינציפּ'ן האָבען זיך געפינען אין סערביען. די מיטגלידער פון דער „שוואַרצער האַנד", צווישען זיי בעאַמטע, אָפיצירען. אָבער די סערבישע רעגירונג האָט נישט געהאַט קיין שייכות צו דער סעראַיעוואָער דראַמע און אין פריהלינג 1914 האָט דער אינערען מיניסטער אין בעלגראַד פערנומען זיך צו ליקווידירען די געהיימע אָרגאַניזאַציעס. דער סערבישער אויסערן-מיניסטער וויזנער האָט אין זיין בעריכט פון 13-טען יולי 1914 אָנערקענט, אַז די סערבישע רעגירונג האָט קיין שייכות נישט צום מאָרד. אָבער די עסטרייכישע רעגירונג האָט נישט מסכים געווען מיט די אויספיהרונגען פון וויזנער'ן, און דער בעריכט גופא איז ערשט פערעפענטליכט געוואָרען אין יאָהר 1919 דורכ'ן מיניסטעריום פון רעפּובליקאַנישען עסטרייך.

.4

אָבער אין דער צייט, ווען דער געוויסענהאַפטער וויזנער איז געפאָהרען קיין סעראַיעוואָ און האָט געשיקט זיין בעריכט, האָבען אַנדערע מענשען און אַנדערע כוחות ענטשיידען וועגען די רעזולטאַטען פון פּרינציפּ'ס שאָס. דער עסטרייכישער שטאַב האָט געפאָדערט אַ פּרעווענטיווען קריג, די עסטרייכישע רעגירונג האָט געזעהן אין קריג אַ רעטונג פאַר דער אימפּעריע פון פאַלען זיך און פון רעוואָלוציע. אין וואָכען אַרום, נאָך אולטימאַטומס, נאָטעס, און דעפּעשען, וועלען זיך די ווענד פון הייזער אין פערשידענע לענדער בעדעקען מיט גרויסמאַסטע מאָביליזאַציאָנס-בעפעהלען און צו די גרעניצען וועלען געהן אַרמייען. נאָך פיר יאָהר פון אונערהערטע שלאַכטען אויף דער יבשה, אויפ'ן ים, אין דער לופט און אונטער דער ערד, נאָך רעוואָלוציעס, איבערגעקעהרטע טראָנען און צושטערטע מלוכות, וועט געבוירען ווערען דאָס נייע אייראָפּע. פּרינציפּ'ן, וועלכער האָט [illegible] פון סיכאָטעס, אַ געשמידטער אין קייטען, איז נישט אויסגעקומען דאָס צו זעהן.

ב. מירסקי.

37 מענשליכע קרבנות פון הוראגאן אין פוילען

וואַרשאָ, 5 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספאָנדענט) פון די ידיעות, וואָס זענען אָנגעקומען פון גאַנצען לאַנד, שטעלט זיך אַרויס, אַז דער מיטוואָכדיגער שטורם, האָט געבראַכט מענשליכע קרבנות און אָנגעמאַכט גרויסע היזקות.

פון דונער און בליצען זענען אויסגעבראָכען שרפות אין 20 דערפער און עס זענען דער'הרג'עט געוואָרען 37 מענשען.

אויף אַ שטח פון צעהנדליגער קילאָמעטער ליגען אויסגעוואָרפען טויזענדער אַלטע ביימער און צושעריגט די תבואה.

אין אויבער־שלעזיען, איז איבערגעריסען געוואָרען די טעלעפאָנישע פערבינדונג, 7 פערזאָן זענען דאָרט דער'הרג'עט געוואָרען און צעהנדליגער מענשען זענען פערוואונדעט געוואָרען. אַ סך דערפער זענען דאָרט אַראָפּגעריסען געוואָרען.

הינטער זאַמבקאָוויצע איז אָפּגעברענט געוואָרען דער וואַלד.

גרויסע שאָדענס האָט דער הוראַגאַן אָנגעטון אין קאַליש.

אין לזבאַרטאָווער פּאָוויאַט האָבען, אין די דערפער געברענט 27 הייזער.

עס שטעלט זיך אויך אַרויס, אַז אין וואַרשאָ גופא זענען די שאָדענס אַ סך בערייטענדער, ווי מען האָט גערעכענט.

די סינאַגאָגע אויף טלאָמאַצקע האָט שטאַרק געליטען עס זענען אַראָפּגעשליידערט געוואָרען די לוחות און איינינע געזימסען.

אויפ'ן פּראַגער בית־עולם איז גראָד פאָרגעקומען אַ לויה פון אַ ישיבה בחור, צו וועלכע עס איז געקומען אַ גרויסער עולם, ווען דער הוראַגאַן האָט אויסגעבראָכען, איז צווישען עולם אַריינגעשלאָגען אַ דונער. צום גליק האָט עס קיינעם נישט געשאַדט. די מהומה איז אָבער דאָרט געווען געוואַלדיג. די מלוים האָבען דעם פאַל בעטראַכט פאַר אַ גרויס נס און האָבען באַלד תהלים געזאָגט.

די טעלעפאָנישע, פערבינדונג מיט טשעכאָסלאָוואַקיי איז נעכטען אַ גאַנצען טאָג געווען איבערגעריסען.

אַרעסטירט אין וואַרשאָ, אַ באַנדע אינטערנאַציאָנאַלע פרויען־הענדלער.

וואַרשאָ, 5 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספאָנדענט) נעכטען איז אין וואַרשאָ ענטדעקט געוואָרען אַ באַנדע פרויען־הענדלער, וועלכע האָבען געפיהרט דעם מסחר מיט „לעבעדיגע סחורה" אויף אַ אינטערנאַציאָנאַלען מאַסשטאַב. איינינע פון זיי זענען שוין אַרעסטירט געוואָרען.

די אינטערנאַציאָנ. קאָנפערענץ פון די פעלקערבונד-ליגעס.

האַאַג, (יט"א) דעם 30-טען יוני האָט זיך דאָ צונויפגעפונט אַ גרויסע אינטערנאַציאָנאַלע קאָנפערענץ פון די ליגעס פון פריינד פון פעלקערבונד. די קאָנפערענץ וועט דויערן ביז'ן 7-טען יולי. אויף דער טאָג־אָרדנונג פון דער קאָנפערענץ געפינען זיך פראַגען, וואָס האָבען אַ וויכטיגע בעדייטונג פאַר די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען בכלל און פאַר יודען בפרט. צווישען אַנדערען וועט אויך בעהאַנדעלט ווערען דאָס פּראָבלעם פון די סלובאַקיי.

די לאַגע פון די יודען אין רומעניען, וואָס האָט געזאָלט בעטראַכט ווערען אויף דער פריהערדיגער קאָנפערענץ און איז דאַן אָפּגעלעגט געוואָרען, וועט איצט בעהאַנדעלט ווערען.

דער יוד. שרייבער אין רוסלאַנד

וואָס עס שרייבט דער כּאַרקאָווער „שטערן".

כּאַרקאָוו, (יט"א) די הינע יודיש־קאָמוניסטישע צייטונג „שטערן" האָט פערעפענטליכט אַן אַרטיקעל פון ה. גילדין, דער פיהרער פון די אַזוי גערופענע „יודישע פּראָלעטאַרישע דיכטער אויף אוקראַינע". גילדין קלאָגט זיך, אַז דער יודישער שרייבער אין רוסלאַנד איז איצט פּאַראַליזירט און די יודישע דיכטונג איז דערשטיקט.

גילדין ווייזט אָן, אַז דער גורל פון דער יודישער ליטעראַטור אין רוסלאַנד איז אָפּהענגיג בלויז פון די ליטעראַרישע לייטער פון די נעצעהלטע יודישע פערלאַגען, וואָס געפינען זיך אין קיעוו און אין כּאַרקאָוו.

„די ראָזינע פערלאַגען — שרייבט ווייטער גילדין — ווייזען אַרויס אַ שעדליכע שפּאָרזאַמקייט בנוגע די אויסגאַבען אויף קינסטלערישע ליטעראַטור. זיי לאָזען אויך נישט אַרויס קיין קינדער ליטעראַטור. דער יודישער שרייבער איז פּאַראַליזירט. דער יודישער דיכטונג האָט מען אָנגעטון אַ שלאָס אויפ'ן מויל. זעלטען ווען מען לאָזט אַרויס אַ ביכעל לידער, און צוליב דעם ווערט די יודישע דיכטונג פּאַקטיש דערשטיקט".

דער אַרטיקעל, וואָס טראָגט דאָס שרייענדע קעפּעל „גענוג צו שווייגען" האָט אַרויסגערופען אַ גרויסע סענסאַציע אין די יודישע ליטעראַרישע קרייזען. די רעדאַקציע פון „שטערן" גיט צו צום אַרטיקעל איהר איינענע בעמערקונג. בעמיהענדיג זיך מילדער צו מאַכען דעם איינדרוק און די אַרגומענטען, וואָס ווערען אין אַרטיקעל אָנגעגעבען.

קיין אויסעראָרדענטליכער ציוניסטישער קאָנגרעס

לאָנדאָן, (יט"א) דער וויענער אָרגאַן פון די ציוניסטען־ראַדיקאַלען, „די נייע וועלט" האָט מיט אַ קורצער צייט צוריק געבראַכט אַ ידיעה, אַז ענדע מאָנאַט אויגוסט ה. י. וועט אין ציריך אָפּגעהאַלטען ווערען אַן אויסעראָרדענטליכער ציוניסטישער קאָנגרעס. אין דער שווייץ זאָלען זיך שוין אפילו געפונען פאַרשטעהער. פון דער ציוניסטישער עקזעקוטיווע צו מאַכען די נויטיגע הכנות פאַר'ן קאָנגרעס.

ווי עס ווערט מיטגעטיילט דער יט"א מצד די קרייזען, וואָס שטעהען נאָהענט צו דער אַלוועלטליכער ציוניסטישער עקזעקוטיווע, האָט די דערמאָהנטע ידיעה וועגען אַן אויסעראָרדענטליכען קאָנגרעס אין אויגוסט נישט קיין שום יסוד. ריכטיג איז בלויז, אַז אין ציריך זענען געמאַכט געוואָרען אָנפּראַגען וועגען אַ הויז פאַר'ן 18-טען געוועהנליכען ציוניסטישען קאָנגרעס, וועלכער וועט אָפּגעהאַלטען ווערען איבער אַ יאָהר. די „טויבענהאַלע" אין ציריך קומט עווענטועל אין בעטראַכט אַלס אַ ווינטער־זאַל פאַר'ן קאָנגרעס.

אָפּגעברענט געוואָרען אַ יודיש שטעדטעל.

80 יודישע פאַמיליעס געבליבען אָהן אַ דאַך איבער'ן קאָפּ און געהן אויס פאַר נויט.

(ז) מיטוואָך אַרום 1 אַ זייגער איז פּלוצלונג, פון אַן אומבעוואוסטער סיבה אויסגעבראָכען אַ שרעקליכע שרפה אין שטעטעל אָרושיבאָל, וואָס ליגט 22 קילאָמעטער נאָך אָפּאָטשנע.

דאָס פייער האָט זיך מיט אַן אומגעהויערער שנעלינקייט פערשפּרייט און אַרומגעכאַפּט דאָס גאַנצע שטעטעל, אַזוי, אַז אין משך פון אַנדערהאַלבען שעה איז מעהר ווי אַ האַלב שטעטעל פערוואַנדעלט געוואָרען אין אַ חורבה און 80 יודישע פאַמיליעס זענען געבליבען אָהן אַ דאַך איבערן קאָפּ. **אפילו די וואָס זענען נישט אָפּגעברענט געוואָרען, זענען בדלות געוואָרען.** דעם טאָג **איז געווען אַ יריד אין** שטעטעל און בעת דער שרפה איז דאָס גאַנצע ביסעל יודישע האָב און גוטס, וואָס איז געלעגען אויסגעפּאַקט אויפ'ן מאַרק אַוועק מיט'ן רויך.

אין דער צייט פון אורלויב

קאָנסטו רוהיג בענוצען זון-בעדער, אויב דו וועסט בענוצען

LESCHNITZER

קרעם און זייף

געגען די זומער-שפּרענקעלעך

ווייל דאָס זענען

וויסענשאַפטליך אויסגעפּרובטע פּרעפּאַראַטען פון אומבעדינגטען ערפאָלג.

צו בעקומען אין אַפּטייקען און סקלאַד־אַפּטעקען.

קרעם 3.15, זייף 2.30.

לעבענס-פערזיכערונג אין פ. ק. א.

(ט) פון'ם 15. יוני אָן נעהמען די פּאָסטאַמטען אין לאָדז אָן אַלס אַגענטען פון פ. ק. א. פערזיכערונג אויפ'ן לעבען אָהן אַ מעדיצינישער אונטערזוכונג. דער מאַקסימום פון דער פערזיכערונג, וועלכע מאַכט איצט אויס 5000 זלאָטים וועט איינינען, צוליב דער ערפאָלג פון דער אונטערנעהמונג פערגרעסערט ווערען ביז 10,000 זלאָטים.

עס ווערט אויך איבערגערוקט די גרעניץ פון עלטער פון די פערזיכערטע פון 50 אויף 55 יאָהר.

מאָנטאָג דער לעצטער קאָנצערט יאָסעלע ראָזענבלאַט.

מאָנטאָג, דעם 9 יולי קומט פאָר אין „פילהאַרמאָניע" דער לעצטער קאָנצערט פון דעם נאָמען־געבענשטען זינגער און הערליכען חזן יאָסעלע ראָזענבלאַט.

ראָזענבלאַט, וועלכער האָט מיט זיין ערשטען קאָנצערט אין „פילהאַרמאָניע" בעזייבערט דעם טויזענד־קעפּיגען עולם האָט פאַר זיין געזאַנגען אָנגענומען צוגעגרייט אַ פולשטענדיג נייעם פּראָגראַם פון בלויז חזנישע לידער און יודישע פאָלקסגעזאַנגען. ראָזענבלאַט'ס קאָנצערט אין לאָדז איז געוואָרען דאָס געשפּרעך פון טאָג און אַלע לאָדזער יודען קלייבען זיך מאָנטאָג אין „פילהאַרמאָניע" זיך געזעגענען מיט'ן אומפערגלייכליכען און איינציגען „קעניג פון די אַמעריקאַנער חזנים".

מאגען-שמערצען

מאָגען־דרוקעניש, פערשטאָפּונג, שלעכט פערדייאונג. קאָפּשמערצען, בעלעגטע צונג, בלאָס געזיכטספאַרב ווערען פערשוואונדען דורכ'ן נעבראויך פון נאַטירליך ביטער וואַסער

Franciszka Józefa

1 פול גלאָז קורץ פאַר'ן שלאָפען געהן, ראָקטוירים ספּעציאַליסטען פון פערדייאונגס־קראַנקהייטען ערקלערען, אַז ביטער־וואַסער פראַנץ יאָזעף איז איינס פון די ווירקזאַמסטע הויז־מיטלען, וואָס ווערט אַלע רעקאָמענדירט.

צו בעקומען אין אַלע אַפּטייקען און סקלאַד־אַפּטעקען.

Dr. med. J. BETTE

ספּעציאַל-אַרצט פאַר אינערליכע און קינדער-קראַנקהייטען

פּיעטריקאָווער 6. טעל. 44-95

נעהמט אָן פון 8–11 און פון 4–6.

לאָדזער נייעס.

איבערזיכט

פון אויטאָ-דראָזשקעס.

(מ) היינט דאַרפען זיך שטעלען צו איבערזיכט צווישען 8 און פּאַרמיטאָג אויפ'ן פרייהייטס-פּלאַץ די אויטאָ-דראָזשקעס פון נומער 61 ביז 75.

קהלה-פערוואַלטונג אָנגענומען דעם ביודזשעט אין דער דריטער לעזונג

נעכטען איז פאָרגעקומען אַ זיצונג פון דער קהלה־פערוואַלטונג, ס'איז אָנגענומען געוואָרען דער ביודזשעט אין דער דריטער לעזונג.

אַ גענויעם בעריכט וועגען פערלויף פון דער זיצונג וועלען מיר ברענגען זונטאָג.

מאַן און ווייב

גייען אויף מעסערס.

(—) אויף פאָנראַניטשנאַ 49 האָט אויסגעבראָכען אַ קריגעריי צווישען פּאָרפאָלק וולאַדיסלאַוו און בראָניסלאַוואַ וואָיטשיק. די קריגעריי איז אינגיכען פערוואַנדעלט געוואָרען אין אַ נעשלעגערייַ. דערביי האָבען ביידע גענומען אין די הענד אַריין מעסערס, דאָס פּאָרפאָלק האָט זיך אַזוי צושניטען, אַז מען האָט געמוז'ט אַרויסרופען די קאַנאַמאַזיע.

וויכטיג פאַר סוחרים פון לאָדז און אומגעגענד!

אין הורט

שטרימפ

זיידענפלאָר-קאַטאָן און באַמבערגער וואַש-זייד-קאַטאָן 2-טער סאָרט איז צו בעקומען צו פאַבריק, פּרייזען ביי שוואַרצבערג גדאַנסקאַ 11, הויף, פּאַרטער.

Dr. med.

Wincenty Łaski

אינערע און קינדער-קראַנקהייטען

נעהמט אָן פון דעם 1-טען יוני 1928 אין

Ciechocinek

וולאַצלאַווסקאַ - גאַס ווילאַ „VICTORIA"

Zaginiony

został bilet miesięczny na imię Fajwel Rozencwjag na miesiąc lipiec 1928 r. Bilet unieważnia się. Zwrócić takowy do ROZENCWAJGA, POŁUDNIOWA 11.

PENSJONAT

i pokoje umeblowane, w suchej miejscowości, 10 minut od stacji, 5 minut do lasu. Wiadomość na miejscu.
KOLUSZKI — MANTAJ.

קוואַליפיצירטע

וועש - נייערינס

ווערען געזוכט ביי

קאָזשעניצקי

גדאַנסקאַ 10.

אַ קוואַליפיצירטע

שטעפּעריןּ

צו קראַגענס פון אויבערוועש ווערט געזוכט אין פּאַלאַץ צעגעלניאַנאַ 6 ביי

נערשט

280

קוואַליפיצירטע

העגדשקע-נייערינס

קענען זיך מעלדען ביי

פריידענרייך

נאַרוטאָוויטש 35

אַ קוואַליפיצירטע

פּאָדרענטשנע

צו קליידער ווי אויך אַ לערן-מיידעל ווערען געזוכט ביי סאַרני זאַכאָדניאַ 42.

376

אַ נייער

3 מעטערדיגער טיש

געוואונשען פאַר סויטער־מאַכערס איז געלעגענהייט־ליך צו פערקויפען ביי

פריידענרייך

נאַרוטאָוויטשאַ 35.

שניידער-געזעלען

צו ערשטע סאָרט מאַגאַזין־אַרבייט ווערען געזוכט וויסאָקאַ 35 ביי

רובין

צו דער חתונה פון אונזער ליבען קאָלעגע

ה' פנחס שטראַסבערג

מיט פרל. בעלאַ קרויט

גראַטולירען הערצליך און ווינשען פיל גליק

ישראליק ניימאַן

פאַלאַ וואַרטסמאַן

שלמה סאַבאַדקי און פרוי

שמחה ציצאָווסקי

חנוך ניימאַן.

פאַר דעם אָפּפאַהרען אויף זומער = וואוינונג

בעזוכט דאָס געשעפט פון

M. Themelis

41 PIOTRKOWSKA 41

און פּראָבירט דיך מיט פריהמאָרגען-פאַנטאָפעל — סאַנדאַלען — (פאַר דערוואַקסענע און קינדער) ספּעציעל פאַר זומער־וואוינונגען צופערגליכע פרייזען!!!

טיכטיגע יונגעלייט

וואָס בעזיצען די פּוילישע שפּראַך צו פערשפּרייטען אַ נייגעבוירענער אַרטיקעל ווערען געזוכט. צו ערפאַהרען אין אַדמיניסטראַציע.

689

צו דער פערלאָבונג פון אונזער פריינד

ה' שבתי אלשטיין

מיט פרל. רעגינא איילענבערג

ווינשען אַ הערצליכען מזל טוב און עוויגעס גליק

מאַניעק וויינשטיין

מיניא ריטערסקא

389

אונזער ווערטען פריינד

ה' שבתי אלשטיין

צו זיין פערלאָבונג

מיט פרל. רעגינא איילענבערג

ווינשען פיל גליק זאָל אייער לעבענס וועג מיט בלומען בעצירט זיין

אבראַמעק ליבערמאַן, העלאַ יאַקובאָוויטש 389

צו דער פערלאָבונג פון אונזער פריינד

ה' שבתי אלשטיין

מיט פרל. רעגינא איילענבערג

ווינשען מיר אַ הערציגען מזל טוב און אַ גליקליכע צוקונפט.

389

אברהם גליקסמאַן, סאַבינאַ פּאַכער.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבען פריינד

ה' שבתי אלשטיין

מיט פרל. רעגינא איילענבערג

גראַטולירען הערצליך און ווינשען עוויגעס גליק און צופרידענהייט.

389

הלל פּאַבער, ראַכעל לעווין, בערעק ראָזענבלום, יאַכבד זיסענפעלד, אַבראַם קאָזמהאַלץ, וואָלף טראַנאַרזש,

רייכסטער יוד אין איראפע

אומגעקומען, אַראָפּפאַלענדיג פון אַנ'אעראָפּלאַן אין ים אריין.

בריסעל, 5 (ספּ. טעל.) דער באַקאַנטער בעלגישער באַנקיר אַלפרעד לעווענשטיין, איינער פון די רייכסטע מענשען אין דער וועלט איז אומגעקומען בעת אַנ'אעראָפּלאַן־פּאַרפאַל.

לעווענשטיין האָט מיט 3 יאָהר צוריק פאָרגעלעגט דער בעלגישער רעגירונג אַנ'אָהנפּראָצענטיגע הלואה פון 10 מיליאָן פונט שטערלינג און פראַנקרייך אַ הלואה אויף 2 פּראָצענט פון 20 מיליאָן פונט שטערלינג אויף סטאַביליזירען די וואַלוטע. לעווענשטיין האָט איבערגעלאָזען אַ פערמעגען פון 500 מיליאָן דאָלאַר. לעווענשטיין איז געווען אַ יוד און מ'האָט איהם געהאַלטען פאַר דעם רייכסטען מענש אין איראָפּא.

לעווענשטיין איז געפלויגען אין זיין פּריוואַטען אעראָפּלאַן פון לאָנדאָן קיין בריסעל. ווען דער אעראָפּלאַן האָט זיך געפונען איבערן לאַמאַנש־קאַנאַל, האָט לעווענשטיין געוואָלט אַריינגעהן אין וואַש־צימער פון זיין מאַשין. צוליב אַנ'אומפערשטענדליכען טעות האָט ער געעפענט נישט די געהעריגע טיר און איז אַריינגעפאַלען אין ים אַריין. ס'איז מערקווירדיג, וואָס די מענשען, וועלכע זענען מיט לעווענשטיין'ען געפלויגען, זיין סעקרעטאַר, צוויי באַאַמטע און צוויי סטענאָגראַפיסטקעס האָבען נישט באַמערקט דעם פאַרפאַל.

אַרעסטירט די פערוואַלטונג

פון דער חלוצים־קאָלאָניע אין קרים.

מאָסקווע, 5 (יט"א טעלעגראַפיש) די גאַנצע פערוואַלטונג פון דער חלוצים־קאָלאָניע אין קרים איז אַרעסטירט געוואָרען דורך דער ג. פּ. או און אַפּגעפיהרט געוואָרען אין דער סימפעראָפּאָלער טורמע, צווישען די אַרעסטירטע געפינט זיך אויך דער פאָרזיצער פון דער קאָלאָניע. 20 מיטגלידער פון דער קאָלאָניע זענען אָפּגעשיקט געוואָרען קיין סיביר. די פערפאָלגונגען געגען דער ראָווער קאָלאָניע זענען זעהר שטאַרקע, נישט וועניגער ווי איינמאָל אין וואָך ווערט די קאָלאָניע באַלאַגערט דורך אַגענטען פון ג. פּ. או., וועלכע קלויבען אויס עטליכע חלוצים און פיהרען זיי אָפּ אין דער טורמע קיין סימפעראָפּאָל, לויט אַ פעראָרדנונג פון דער מאַוויעטישער מאַכט טאָר מען אויף אָרט פון די אַרעסטירטע נישט אָננעהמען קיין נייע מיטגלידער אין דער קאָלאָניע, אויב די פערפאָלגונגען מעלען נישט אויפהערען, וועט די קאָלאָניע מוזען ליקווידירט ווערען.

ס'איז כדאי צו באַמערקען, אַז די ראָווער קאָלאָניע איז די סאַמע ענטוויקעלטסטע נישט נאָר צווישען די יודישע קאָלאָניעס, נאָר אויך צווישען די נישט־יודישע.

פּראָפ. באַרענהיימער — דייטשער גענ.־קאָנסול אין נעאַפּאָל.

בערלין, 5 (יט"א טעלעגראַפיש) דער לעדצ'יאָנס־ראַט פּראָפ. באַרענהיימער איז אויף עטליכע מאָנאַטען באַשטימט געוואָרען אַלס דייטשער גענעראַל־קאָנסול אין נעאַפּאָל, דאָס איז דער ערשטער פאַל, אַז אַ דייטשער יוד זאָל באַשטימט ווערען אויף אַ הויכען דיפּלאָמאַטישען אַמט.

אַרעסט אויף דער קאַסע

פון מאָסקווער יוד. קאַמער־טעאַטער.

מאָסקווע, 5 (יט"א טעלעגראַפיש) דער קאָמיסאַריאַט פאַר אויסערן־ענינים האָט אַרויסגעגעבען אַ פעראָרדנונג דעם סאָוויעטישען אַמבאַסאַדאָר אין בערלין אַרויסצולעגען אַנ'אַרעסט אויף דער קאַסע פון מאָסקווער יודישען קאַמער־טעאַטער, וואָס גאַסטראָלירט איצט אין איראָפּא. די סיבה פון דער פעראָרדנונג איז די, וואָס דאָס מלוכה־טעאַטער איז שולדיג דער מלוכה־קאַסע אַ סומע פון 45 טויזענד רובל, וועלכע האָט געדאַרפט באַצאָהלט ווערען נאָך איידער דאָס טעאַטער איז אַרויסגעפאָהרען פון רוסלאַנד. די סומע איז אָבער נישט באַצאָהלט געוואָרען, און די מאָסקווער יודישע קרייזען האָט די פעראָרדנונג געמאַכט אַ שווערען איינדרוק. מען האַלט, אַז זי איז אַרויסגעגעבען געוואָרען צוליב דעם, כדי אויסצומיידען די מעגליכקייט, אַז דאָס מאָסקווער יודישע טעאַטער זאָל אויף שטענדיג שוין פערבלייבען אין צענטראַל־איראָפּא.

ראַדיקאַל־ציוניסטען פאָדערען

אַנ'אויסעראָרדענטליכען קאָנגרעס!

בערלין, (יט"א טעלעגראַפיש) אין מיטען יולי וועט אין בערלין פאָרקומען אַ צוזאַמענפאָהר פון צ. ק. פון די ראַדיקאַל־ציוניסטען, וועלכע וועלען פאָדערען, אַז אויף אָנהויב ווינטער זאָל צוזאַמענגערופען ווערען אַנ'אויסעראָרדענטליכער ציוניסטישער קאָנגרעס, און ס'זאָל באַטראַכט ווערען די פראַגע וועגען דער פערברייטערטער יודישער אַגענץ. ווי מען שמועסט, וועט די ראַזינגע פּאָרערונג אויך אונטערשטיצט ווערען דורך די אַרבייטער־פּאַרטייען, וועלכע געהען אַריין אין ציוניסטישען קאָנגרעס.

געוואַלדיגער שטורם־ווינד

אין דייטשלאַנד.

פיעל שווער פערוואונדעטע.

בערלין, 5 (ספּ. טעל.) איבער גאַנץ דייטשלאַנד איז געגאַנגען אַ דורך אַ געוואַלדיגער הוראַגאַן. דער הוראַגאַן האָט אין סאַמע בערלין אָנגעמאַכט אומגעהויערע שאָדענס. די פייערלעשער זענען אַרויסגערופען געוואָרען אין 350 פאַלען אָפּצורייסען דאָס גלאָז, בוימער, באַלקאָנען א. אַ. ה., וואָס דער ווינד האָט אַראָפּגעריסען, עס זענען פערהאַן פיל שווער פערוואונדעטע די גרעסטע קראַפט האָט דער הוראַגאַן באַוויזען אין אויבער־שלעזיען, וואו דער ווינד האָט געבלאָזען מיט אַ קראַפט פון 60 קילאָמעטער אַ שעה, עטליכע אעראָפּלאַנען זענען פערניכטעט געוואָרען.

געשטאָרבען וואָיעוואָדע

מלאַדזשאַנאָווסקי.

קריניק, 15 (ספּ. טעל.) נאָך אַ 4־טאָגיגער קראַנקהייט איז אין קריניץ געשטאָרבען דער וואָיעוואָדע פון פּאָמערן קאַזשימיעזש מלאַדזשאַנאָווסקי.

מלאַדזשאַנאָווסקי האָט אָנגעהויבען זיין קאַריערע אַלס לעגיאָנען־אָפיציר און איז געוואָרען אַ גענעראַל. נאָך דער מאַי־איבערקעהרעניש איז מלאַדזשאַנאָווסקי געוואָרען פּאָלעסיער וואָיעוואָדע, דערנאָך אינערן־מיניסטער און שפּעטער וואָיעוואָדע. איצט איז ער געווען קאַנדידאַט אויף וואַרשאַווער וואָיעוואָדע.

„נייע פרייע פרעסע"

וועגען פילסודסקיס אינטערוויו.

ווין, 5 (ספּ. טעל.) אין דער „נייער פרייע פרעסע" איז אָפּגעדרוקט אַ לענגערער אַרטיקעל, וועלכער איז געווידמעט דער רעזיגנאַציע פון מאַרשאַל פילסודסקי אַלס פּרעמיער. דער מחבר שרייבט צו. אַנדערען, אַז פילסודסקי האָט נישט קיין שום דיקטאַטאָרישע פּלענער, מ'טאָר איהם נישט פערגלייכען נישט מיט מוסאָליני און נישט מיט פּרימאָ דע־ריווערא, ווייל ער איז אויסגעשניצט פון אַ גאַנץ אַנדער האָלץ. קיינער קען נישט בעסער פון איהם די פּוילישע נשמה, ער ווייס, אַז דעם פּוילישען טייוועל קען מען נאָר אַרויסיאָגען דורך אַ פּראָצעדור, וואָס ווערט געפיהרט מיט אַנ'אייזערנעם נעדזל. זינט דער מאַי־איבערקעהרעניש פון 1926 איז פּוילען געוואָרען שטאַרק און געזונד, די, וואָס ווילען דאָס דאָזיגע נישט זעהען, האָבען זיך נאָך גאָרנישט אויסגעלערנט. ווייל אָבער פּילסודסקי איז זיי אַ דאָרן אין אויג, האָט ער באַשלאָסען צו רעזיגנירען, כדי נאָך מעהר צו קענען זיי דערפיהרען ביז אַבסורד.

פון דעם ווי אַזוי ס'האָבען זיך פערהאַלטען פילסודסקיס געגנער בעת דער ביודזשעט־דעבאַטע, האָט ער שוין געזעהן, וואָס מ'קען פון זיי דערוואַרטען אין הערבסט, ס'האַנדעלט זיך וועגען ענדערען די קאָנסטיטוציע און פילסודסקי האָט שוין איצט אונטערגענומען דעם קאַמף, ווי אַזוי ס'זאָלען נישט אויספאַלען דער קאַמף וועגען דער קאָנסטיטוציע וועט דער מאַרשאַל פּילסודסקי האָבען פרייע הענד.

דעמאָליערט די קר.־קאַסע

אין קעלץ.

קעלץ, 5. (טעלעפאָניש). נעכטען איז אין קעלץ בעת דער אַרבייט פּלוצלינג קראַנק געוואָרען אַנ'אַרבייטער זאַוואַדזקי. מ'האָט אַרויסגערופען די פּאָגאָטאָוויע פון דער קראַנקען־קאַסע, וועלכע איז ערשט אָנגעקומען מיט 20 מינוט שפּעטער, ווען דער אַרבייטער איז שוין געווען טויט. דער דאָקטאָר האָט פעסטגעשטעלט, אַז דער אַרבייטער האָט באַקומען אַ האַרץ־שלאַג. די איבריגע אַרבייטער פון דער פאַבריק האָבען זיך אָנגעהויבען צו בונטעווען, אַז דער אַרבייטער איז געשטאָרבען צוליב דעם, וואָס די פּאָגאָטאָוויע איז צו שפּעט געקומען. עטליכע הונדערט אַרבייטער זענען אַוועק אין בנין פון דער קראַנקען־קאַסע, דעמאָליערט דעם גאַנצען לאָקאַל און די איינריכטונג, צעריסען אַלע פּאַפּירען אַזוי אַז ס'איז קיין שריד ופליט נישט געבליבען, אַ חוץ דעם האָבען זיי שטאַרק צושלאָגען אַלע אָנגעשטעלטע פון דער קר.־קאַסע.

בזיון המת אויף אַ בית עולם.

א פערד נראבט אויס א קבר פון א יודישער פרוי.

לעמבערג. אין קלעפּאַראָוו געפינט זיך אַ בית־עולם. בעת די פּויליש־אוקראַאינישע קאַמפען איז דער פּאַרקאַן פון קלעפּאַראָווער בית־עלמין אינגאַנצען פערניכטעט געוואָרען. פון דעמאָלט אָן הערשט אויף דעם דאָזיגען בית החיים אַ שרעקליך הפקרות. קינדער שפּילען זיך דאָרט, פערדעכטיגע פערשוינען און סתם גנבים באַהאַלטען זיך אויס צווישען די דאָרטיגע מצבות און וואָס דאָס ערגסטע איז: אויף די קבֿ"ים פּאַשען זיך דאָרט בהמות און פערד.

אַנומעלט איז געשטאָרבען די 62־יאָהריגע פרוי מלכה בראַנד פון קלעפּאַראָוו. האָט מען זי מקבר געווען אויפ'ן קלעפּאַראָווער בית עולם, ווייל איהר משפּחה איז געווען אָרים און האָט נישט געקאָנט באַצאָהלען די טאַקסעס אין דער הויך פון 240 זל., וועלכע דער לעמבערגער מאַגיסטראַט און סטאַראָסטווע האָבען געפאָדערט פאַר איבערפיהרען דעם מת פון קלעפּאַראָוו קיין לעמבערג.

עטליכע שעה נאָך דער קבורה האָט אַ פערד, וואָס האָט זיך געפּאַשעט נעבען איהר קבר, גענומען גראָבען דעם פרישען קבר. גראָבענדיג, האָט דאָס פערד אין גאַנצען אויסגעגראָבען דעם טויטען קערפּער פון דער יודישער פרוי, איהם אַרויסגעצויגען פון קבר און גענומען שלעפּען איבער'ן בית־עולם.

דערווייל זענען אָנגעקומען מענשען. פאַר זייערע אויגען האָט זיך אָבגעשפּילט אַ שרעקליך בילד. מען האָט תיכף געשיקט נאָך דער קלעפּאַראָווער חברה קדושה, וועלכע האָט מיט דעם טויטען קערפּער פון דער פרוי איהר רעכט געטון.

—:0:—

אין געפאַנגענשאַפט ביי קאַזאַקען.

שפּאַנענדע עפּיזאָדע פון פּוילישען אויפשטאַנד, וואָס דער יודישער פּאָווסטאַניעץ מאַשעק גרינזייט האָט דערצעהלט פאַר'ן טויט.

(סוף)

עס איז ממש נישט צו באַשרייבען די שמחה, וואָס עס איז ענטשטאַנען אין לאַגער פון די פּאָווסטאַנצעס, ווען זיי האָבען דערהערט זייער פיהרער'ס פּולק. לאַנגיעוויטשעס אויסרוף, אַז מאַשעק ברענגט הילף.

מען האָט געוואוסט, אַז מאַשעק געהט, דאַן טראָגט ער פונ'ם פּאַלאַץ הילף, וואָס וועט זיי דערמעגליכען אַביסעל צוקומען צו זיך און זיך אויפצוכאַפּען.

איצט האָט מען אָנגעהויבען טראַכטען, ווי אַזוי זיך צו פערטיידיגען געגען דער אַטאַקע, וועלכע דער שונא האָט צוגעגרייט אויפן וואַלד, כדי אָפּצושניידען דעם לאַגער פון די פּאָווסטאַנצעס פון דער וועלט און זיי אויסצוהונגערן.

ווי טיגערס, האָבען זיך די אויסגעהונגערטע, מידע און אָבגעשוואַכטע אויפשטענדיגע געוואָרפען אין קאַמף. מיט דעם ביסעל אַמוניציע, וואָס עס איז געווען האָט מען זיך איינגעטיילט. בראש האָט זיך געשטעלט פּולק. לאַנגיעוויטש און האָט קאָמאַנדירט צום אויספאַל.

מיט אַ ווילד־באַגייסטערטען אויסגעשריי אויף די ליפען האָבען זיך די פּאָווסטאַנצעס געוואָרפען אין קאַמף. מען האָט מיט אַ וועלטענער מסירת נפש אָנגעהויבען פערטיידיגען איין פּאָזיציע נאָך דער אַנדערער געגען דער אַטאַקע פון שונא.

נאָך שווערער מיה איז געלונגען די אויפשטענדיגע צוצוקומען צו דעם וואַלד און איהם באַוואַכען.

נאָך איידער דעם שונא'ס חילות האָבען געהאַט צייט צוצוקומען צום וואַלד און איהם אַרומצורינגלען איז אָנגעקומען מאַשעק אַ האַלב־טויטער.

ער האָט זיך שוין נישט געקאָנט דערשלעפּען צום וואַלד און ביים אַריינגאַנג איז ער, אַ מידער פון דעם וועג און פון די צרות, וואָס ער האָט אין משך פון דער לעצטער נאַכט געהאַט אויסצושטעהן, אַנידערגעפאַלען חלשות.

מען האָט איהם תיכף גענומען ראַטעווען, נאָר געזעהען, אַז ער קומט נישט אַזוי שנעל צום באַוואוסטזיין האָט מען איהם אַרויפגעלעגט אויף אַ וואָגען מיט אַמוניציע און מען איז ענטלאָפען. עס איז איהם געלונגען צו דערמונטערען. איצט האָט מאַשעק ,דעם פּולק. לאַנגיעוויטש איבערגעגעבען דאָס געלד.

אָבער נאָך איידער מאַשעק האָט נאָך צייט געהאַט צו רעדען מיט'ן פּולק. לאַנגיעוויטש, האָבען די קאַזאַקען שטאַרק אַטאַקירט די זיך צוריקציהענדיגע פּאָווסטאַנצעס. דער אָנגריף פון שונא'ס חיל איז געווען אַזאַ שטאַרקער, אַז די אויפשטענדיגע האָבען געמוזט מאַכען אַ ריקצוג, וועלכער איז פאַרגעקומען זעהר כאַאָטיש.

אין דאָזיגען כאַאָס האָט מאַשעק זיך פערלוירען פון די אַנטלויפענדע פּאָווסטאַנצעס. אין צווייטען איז דער פוהרמאַן פון זיין וואָגען שווער פערוואונדעט געוואָרען און מאַשעק האָט געמוזט כאַפּען די לייצעס און מיט אַ געוואַלדיגער שנעליגקייט אַנטלויפען פון פאַר דעם קאַזאַקען־פּאַטראָל, וואָס האָט איהם נאָכגעיאָגט.

ווי אַזוי און דורך וואָסער'ן וועג מאַשעק איז מיט דער פוהר אַמוניציע צוריקגעקומען צום פּאַר קאַמיענער פּאַלאַץ — דאָס האָט דער יודישער פּאָווסטאַניעץ אַליין נישט געוואוסט, ער האָט זיך דעריבער נישט געקאָנט דערמאָנען, ווייל ער איז ביים ריקצוג ממש געווען האַלב־באַוואוסטלאָז.

וואָס ער ווייסט נאָר פון יענער מעשה צו דערצעהלען איז דאָס, אַז מען האָט איהם אין פּאָרקאַמיענער פּאַלאַץ אויפגענומען מיט גרויס פּאַראַד און מען האָט זיך גאָרנישט געקענט אָנחדוש'ן ווי אַזוי עס איז איהם געלונגען אַרויסצוראַטעווען דעם וואָגען מיט אַמוניציע.

זייט דאַן איז מאַשעק באַטראַכט געוואָרען אַלס איינער פון די העלדישע קעמפער פון די פּאָווסטאַנצעס און זיין נאָמען האָט דער פּאָדקאָמיענער גלח מעלניק פערשריבען אין קלויסטער־פּנקס, וואָס האָט ענטהאַלטען די נעמען פון די, וואָס האָבען זיך אויסגעצייכענט מיט זייערע העלדישע קאַמפען בעת'ן פּוילישען אויפשטאַנד אין יאָהר 1863.

Dr. med. I. WAJNBERG
CEGIELNIANA 47, Tel. 26-02.
אינערליכע קראַנקהייטען. ספּעציעל פאַר לונגען־און האַרץ־קראַנקהייטען, באַשטראַהלונגען־ און קינסטליכע בערג־זון. נעמט אָן אין דער לעשניצע זגערושער 17 פון 6—7. אין דערהיים פון 3—5 נאָכמיטאָג.

Dr. med. GRZEGORZ
Rosenberg
ספּעציאַל־אַרצט פאַר מאגען, קישקע, לעבער און אינערליכע־קראַנקהייטען.
GDAŃSKA 44 גדאַנסקאַ
Telefon 24-44.
נעמט אָן פון 10³⁰—12⁰⁰ און פון 7—8³⁰ זונטאָג פון 10—1

Dr. Z. Rakowski
ספּעצ. פאַר אויערען, נאָז, האַלז־ און לונגען־קראַנקה.
קאָנסטאַנטינער 9, טעלעפאָן 27-81.
זמרערישטזגען: פון 12—2 און פון 5—7 נעמט אויך אָן אין לעשניצע, זגערושער 17 פון 10—11 און פון 2—3

Dr. med. STUPEL
.12 Szkolna 12.
ספּעציאַליסט פאַר הויט־, האָר און ווענערישע קראַנקהייטען, סעקס־שוואַכע, לישיי און ראָק, רענטגען־שטראַהלען און קווארץ ליכט, עלעקטראָ־טעראַפּיע
נעמט אָן פון 12 ביז 3 נאָכט, און פון 6 ביז 9 אין אָוונט

Obwieszczenie.

Dyrekcja Towarzystwa Kredytowego m. Łodzi

podaje do powszechnej wiadomości, iż niżej wyszczególnione nieruchomości w Łodzi położone, obciążone pożyczkami Towarzystwa, za niezapłacone raty wystawione zostały na sprzedaż przez publiczne licytacje, odbywać się mające o godz. 11-ej z rana w Kancelarji Wydziału Hipotecznego m. Łodzi przy ul. Pomorskiej nr. 21 przed wyznaczonymi notarjuszami.

Zbiór objaśnień i warunki licytacyjne znajdują się w księgach hipotecznych odpowiednich nieruchomości oraz w biurze Dyrekcji Towarzystwa Kredytowego m. Łodzi i tamże przeglądane być mogą.

W razie gdyby dzień wyznaczony dla sprzedaży był świątecznym, sprzedaż odbędzie się dnia następnego.

№№ hipoteczny nieruchom.	Przy ulicy	Vadium	Licytacja rozpocznie się od sumy	Przed notarjuszem	Dnia	№№ hipoteczny nieruchom.	Przy ulicy	Vadium	Licytacja rozpocznie się od sumy	Przed notarjuszem	Dnia
30	Jakóba	.1660	12.450	W. Siniarskim	12–XI 28 r.	10431	Kilińskiego	1.500	11.250	K. Rosmanem	15–XI–28 r.
157	Zgierskiej	3.600	27.000	J. Ładą	„ „	10446	Kaliskiej	520	3.900	J. Rzymowskim	16–XI–28 r.
423u	Pomorskiej	280	2.100	W. Sarosiekiem	„ „	1054/54da	Napiórkowskiego	5.620	42.150	S. Jarzębskim	„ „
795ab	6-go Sierpnia	2.100	15.750	S. Kornem	13–XI–28 r.	1057	„ i Suwalskiej	2.100	15.750	L. Kahlem	„ „
800a	Żeromskiego	7.700	57.750	A. Smolińskim	„ „	1068b	Nowo-Zarzewsk.	1.060	7.950	E. Trojanowskim	19–XI–28 r.
811a	Andrzeja	3.960	29.700	A. Karnawalskim	„ „	1149b	Kilińskiego	2.720	20.400	J. Ładą	„ „
815ra	Lipowej	340	2.550	B. Lisowskim	14–XI–28 r.	1255cc	Dobrej	340	2.550	W. Sarosiekiem	„ „
817e	Kopernika	6.320	47.400	J. Andrzejewskim	„ „	1351	Traugutta	4.100	30.750	S Kornem	20–XI–28 r.
893g	Sosnowej	1.060	7.950	W. Jeżewskim	„ „	1428b	Kamiennej	1.560	11.700	A. Smolińskim	„ „
902з	Słowiańskiej	2.140	16.050	J. Krzemieniewsk.	15–XI–28 r.	1916	Kopernika	2.800	21.000	A. Karnawalskim	„ „
972b	Częstochowskiej	500	3.750	W. Siniarskim	„ „	4012	Kilińskiego	840	6.300	B. Lisowskim	„ „

Licytacje powyższe o tyle dokonywane będą, o ile poszukiwane należności do chwili ostatecznego przybicia w dniu licytacji zapłacone nie będą.

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסע פרעמיערע! פרעכטיגער פוילישער סופערפילם!

„װעגען װאס מ'טראכט נישט"

(O CZEM SIĘ NIE MYŚLI)

גרויסע געגענווארטיגע זיטען-דראמע אין 10 גרויסע אקטען מיט א פראלאג אין די הויפטראלען

Józef WĘGRZYN, Marja MODZELEWSKA i Julian SYM

קינא „ERA"

פרי-הער „פלאַרא" זאַווישאַ 22 (באַלוּט)

אנהויב פון די פארשטעלונגען אין געוו. טעג 5.30 נאכמ. שבת און זונטאג 2 א זייגער נאכמ.

פערשטארקטער ארקעסטער

דער זאל איז מעכאניש ווענטילירט

22 אקטען! נאר ביז מאנטאג דעם 9-טען יולי 1928 22 אקטען!

קומט זעהען אונזער 4-טען דאפפעלטען שלאגער-פראגראם!

(1 „פאר א פרוי"

סאלאן-דראמע אין 12 גרויסע אקטען

אין די הויפטראלען:

ADOLF MENJOU i JOYCE PHIL

(2 „קרוינפרינץ-א פרייער"

סענסאצ. שפאנענד-קאָמ. אין 10 אקטען. הויפטראלע

RAYMOND GRIFFITH.

פון מיטוואך, דעם 11. יולי „דער ראפינירטסטער גנב פון דער וועלט" מיט Lucjano Albertini אין דער הויפטראלע.

קינא „סירענא"

KINO TEATR „SYRENA" ŁÓDŹ ALEKSANDROWSKA 37 TEL. 48-49

אלעקסאנדראווסקא 37, טעל. 48-49.

דער זאל ווערט געקיהלט מיט די נייעסטע ווענטילאטארען. פערשטארקטער ארקעסטער.

Hallo! Hallo! Dzwoń telefon 63-30

Wystrzegaj się nieudolnych naśladownictw.

Nie oddawaj garderoby Twej do firm niefachowych.

„Pogotowie Krawieckie KIERSZA", 91 Żeromskiego 91.

Odświeżamy

garnitur za zł 3. (z odebraniem i odesłaniem) Pranie chemiczne, farbowanie

Suknie za zł. 2.80 (z odebraniem i odesłaniem) nicowanie, przeróbki, reperacje i sztuczne cerowanie

Zakład czynny od 5 rano do 1 w nocy. 747

פפלעגט דיא הויט

מיט דיא וועלט בעריהמטע פון צעהנדלינגער יאהרען

זייף און קרעם

„HERBA"

פון דר אבערמעיער

העלכע מאכען גלאט דיא הויט און גיבען א שענע קאליר פון פנים

און בעזייטיגען: זומערשפראצען, דיא רויטקייט און הארטקייט פון הויט

פארקויפט אין אלע אפטייקען, דראגעריעס און פארפומעריעס

2 צימער און קוך

צו פערמיטען

פון זאפארט

— צו ערפאהרען —

זגעזשער 18 ביים ווירט

וואָרנונג!

אזוי ווי עס האבען זיך בעוויזען אין שטאט פערשידענע נאכגעמאכטע פעלד-בעטען, מאך איך בעקאנט דאס ג׳ פובליקום, אז די עכט-פאטענטירטע בעטען עכט-פאטענטירטע

זענען פערזעהען נור מיט דער שוץ-מארקע

PALMA-PATENT

פאר וועלכע מיר זענען פעראנטווארטליך ביז 3 יאהר.

— צו בעקומען איז אלע געשעפטען. —

אויסערדעם, בעזיצען מיר שטענדיג אויף לאגער אין א גרויסען אויסוואהל

ניקעל-בעטען, אמעריקאנקעס,

גירעל-קינדער-בעטען, קינדער-וועגעלעך,

טיש-בעטען, קינדער-בענקעלעך

מעטער-מאס, אויף רעדלעך.

מאטראצען געבעטע, שאטקאווע און קאנאדיסקע.

קאזעטקעס און טאפטשאנעס.

בעמ.: בעטלעך מיט הענטלעך ווייס אדער ברוין 17 זל.. פאלאווע בעטלעך 14 זל.

רעעלע בעהאנדלונג. פאבריקס-פרייזען. זעמטליכע רעפעראטורן.

הערט! לאדז, פאלנאצנא 24, טעל. 31-85. דעטייל!

אויף ראטעס!!!

אויבער-העמדער

און נאכט-העמדער

פון פאפעליז, זעפיר און אנדערע שטאפען

צו בעקומען אין דער ערשטקלאסיגער פראצאווניע פון

J. WOROBIEJCZYK

41. KILIŃSKIEGO 41.

רעפארמאציע-פילען.

מיט דער מארקע גייסטליכער בעקאנט פון יאהר 1602 רעגולירען דעם מאגען, שיצען פון רעומאטיזם, לעבער-ליידען, געגען דיקקייט, אטערעמיזם, דאס קומט בלוט אין קאפ, שטילען די יסורים פון המארראידען, רייניגען דאס בלוט און ... צו אבסטרוקציע — א גינסטיג דורכרייניגונגס-מיטל.

צונעמען 1 אדער 2 פילען א נאכט.

פרייז פון א שאכטעל 1.35 ...

פון דער אפטיק

Karczewski, Tuszyński, Warszawa, Trębacka 4

צו פערלאנגען אין די אפטייקען און סקלאדען מיט׳ן ... (Zakonnik) ...

Togal

ביי פאדאגרא, רעוומאטיזם, נערוועןשמערצען, קאפשמערצען, הישיאס גריפע און פארקילונג

האבען זיך אויסגעוויזען דיא טאבלעטען „טאגאל" אלס וואונדערליך רעטונגס מיטעל

פרובירט און איבערצייגט אייך

פרייז 2 זל. שנעל און רעעל! פרייז 2 זל.

רעכטס-קאנסולטענטען-ביורא

„פאראדא" - „PORADA"

10 פיעטריקאווער 10

אינטער לייטונג פון א לאנגיעדהריגען און רומינירטען געריכטס-סעקרעטאר

שרייבט אלערליי ביטען און אפעלאציעס, קלאוזולעס און זאבעזפיעטשעניעס. אינפארמירט און שרייבט אין אלערליי מיליטער-ענינים. אויך איבערזעצונגען אין פרעמדע שפראכען. 258

LUNA

היינט און פאָלגענדע טעג בּיליגע וואָך!
פון 3-טען ביז 10-טען יולי ד. י.

דער פּרייז פון אַלע פּלעצער פון 1 זל. ביז 1.50
איפּ׳ן ערשטען סעאַנס ועגען אַלע פּלעצער 30 גר. און 1 זל.

גרויסער פּרעכטיגער פראַנצויזישער פילם-מייסטערווערק א. נ.:

„וואס א פרוי קאן" (די, וועלכע הערשט)

גרויסע עראָטישע סאַלאָן-דראַמע פון געגענווער־טיגען לעבען מיט אונזער שעהנער בירגערין
STANISŁAWA GALLONE
— אין דער הויפּט-ראָלע.

סימפאָנישער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה׳ ל. לידויער.

SPLENDID

•• היינט ••
גרויסע פּרעמיערע
גרויסער דאָפּעל-פּראָגראַם!

1) „מענשען אהן רעכט"
דראַמע פון רוסישען לעבען. אין די הויפּטראָלען: אַרטיסטען פון מאָסקווער קינסטל. טעאַטער
J. Jakowlewa, N. Szaternikowa
M. Stepanow i M. Doronin
„Sowkino" וועלט-פּראָדוקציע

2) די לייכטע איזאַבעלא
שטראַמענער קאָמעדיע וועגען א פּראַכטפולע ווייבעל. פּלאַץ אין 100 טויזענד זל. יעהרליך.
די הויפּט-ראָלען פיהרען אויס:
LEE PARRY, Frieda Richard, Gustaw Fröhlich i Hans Wassman

ליטער.-קינסטל. טעאַטער „GONG"

אונטער דער דירעקציע פון
W. Jastrzębiec
אין גאָרטען צעגעלניאַנאַ 16.
מיט׳ן אָנטייל פון גאַנצען אַנסאַמבל.

היינט גרויסע פּרעמיערע 23

„דאס ווייב וועט זיך נישט דערוויסען"

פון סטארסקי, סיגעטינסקי און אנד. ▲▲ גאַסטשפּילען פון די בעוואוסטע אַרטיסטען פון Qui pro Quo
Stysia Czartoryska, די אונפאַרגלייכליכע Helena Buczyńska, טענצערין פון די פאָריזער טעאַטערס, Jadwiga Hryniewiecka,
און Łanina Draczewska, אַרטיסט פון די וואַרשאווער טעאַטערס, ווי אויך דער ליבלינג פון לאָדזער פּובליקום Czesław Skonieczny
▲▲▲ טעגליך 2 פאָרשטעלונגען 8 און 10 א זייגער אין אָוונט. ▲▲▲ בילעטען פאַרקויפט די קאַסע פון 4 א זייגער נאָכמיטאָג.

APOLLO

18 אקטען 18
היינט און פאָלגענדע טעג!
גרויסער דאָפּעלט פּראָגראַם

1) HARRY PEEL אין קאַמף מיט׳ן טויט
אין דער מעכטיגער דראַמע א. נ.
2 סעריעס מיטאַמאָל

2) די שאַמפּאַניער קאָמעדיע א. נ.
„איבער אונגעוועהנליכער אויספּערקויף"(?)
אין די הויפּטראָלען
MARA PANDLER
i CURT BOIS

ODEON

היינט און פאָלגענדע טעג! עראַטישע סאַלאָן-דראַמע אין 10 אַקטען א. נ.

„ביי די טעכער פון טאַנגא"

אין די הויפּטראָלען HUGUETTE DUFLOS i JEAN ANGELO
אויסערן פּראָגראַם א פּאַרס

קינא MIMOZA

178 קילינסקי 178.

היינט און פאָלגענדע טעג!

די ליבהאבערס

די אקטועלסטע עראָטישע דראַמע א. נ.:
(דער הויז-פריינד)
אין די הויפּטראָלען דער אונפאַרגלייכליכער העלד פונ׳ם פילם „בן הור" דער בעריהמטער אַרטיסט
RAMON NOVARRO
און די שענסטע אַרטיסטין פון וועלט
ALICE TERRY
די דראַמע ריהרט דעם צושויער ביז צו דער טיפעניש פון דער נשמה.
ריהרענדע סצענעס! ריהרענדע סצענעס!

פון דינסטאַג, דעם 10-טען יולי ביז מאָנטאַג, דעם 16-טען יולי 1928 די נייע אויסגאַבע פון גרויסען פּוילישען פילם

די וואַמפּירען פון וואַרשא

(דאס געהיימניש פון דער טאַקסובקע 1051)
פּרעכטיגע עראָטישע סענס. דראַמע אין 14 טיילען. אין די הויפּטראָלען דער פּוילישער וואַלענטינא
IGO SYM, Marja Balcerkiewiczówna, Halina Łabęcka, Lech Owron
פּרעכטיגע אויסשטאַטונג! רייכער אינהאַלט! וואונדערשעהנע אויפנאַהמען!

OBWIESZCZENIE.

Na zasadzie rozporządzenia Ministerstwa Robót Publicznych z dnia 15/II 1927 roku L. dz. XI-1372 Zarząd Drogowy powiatu Łódzkiego podaje do publicznej wiadomości, że z powodu odnowy jezdni na klm. 29-30 drogi państwowej Piotrków-Chojny między Tuszynem i Rzgowem ruch kołowy dla ciężarowych samochodów i wozów zostaje zamknięty od dnia 5-go lipca do dnia 25 lipca r. b.

Odjazd należy kierować na Pabjanice-Dłutów.

Kierownik Powiatowego Zarządu Drogowego
(—) Inż. F. PRUSZEWSKI.

373

COTTY אריגינעלער פּודער

3.30 זל. א שאַכטעל

אַלערליי אינלענד. און אויסלענד. קאָסמעטיק צו די נידריגסטע פּרייזען
עמפּפעהלט
סקלאַד אַפּטעטשנע און פּערפומעריע
H. HERMALIN, 11 PIOTRKOWSKA 11.

אַ שטוב

מיט מעבעל
איבערצוגעבען פון זאָפאָרט
עווענטועל צו טוישען
קאָנסטאַנטינער 14,
ביי ש. בלאַט. 390

א געוועלב

מיט שטובען וויל איך איבערגעבען פון זאָפאָרט. געאייגנעט פאַר יעדעס געשעפט. צוגענגליכע פּרייזען
OLTARZEWSKI
26 Aleksandrowska 26

ס׳ווערט געעפנט א
האַנד-שטיקערין
און א לערן מיידעל
צו קאָלירטע שטיקעריי
סטריקאָווסקאַ
56 צעגעלניאַנאַ 56

בעקאַנטמאַכונג.

אין צוזאַמענהאַנג מיט די מחלוקת וואָס זענען פאָרגעקומען צווישען די מתפּללים אין שטיבל פּיעטריקאָווער 197, מאַכען מיר בעקאַנט, אז מיט דער ערלויבניש פון דער סטאַראָסטווא גראָדזקיע וועט פאָרקומען דינסטאַג אי״ה פ׳ מטו״מ ד. 10/7 5 נאָכמיטאָג אין לאָקאַל פון שטיבל פּיעטרקאָווער 197

א פערזאמלונג

פון די מתפּללים בכדי אויסצוואַהלען א פּרעזעס (גבאי)
וואָהל רעכט האָבען די מתפּללים וואָס זענען געוועזען פּערצייכענט אין די ביזיעצטיגע ערלויבנישען אין נאָמען פון די מתפּללים
מרדכי צעלמייסטער, ראובן איזביצקי, ל. פאַנסקי.

ציוניסטען-רעוויזיאָניסטען פערבאנד
אין לאָדז אַל. 1-מאַי 16 פּראָנט 2 שטאָק.

לויט דעם בעשלוס פון די פאָריגע פערזאַמלונג פון די מיטגלידער פון דעם ציוניסטען-רעוויזיאָניסטען פערבאַנד אין לאָדז וועלכע איז פאָרגעקומען דעם 26 מאַי ה. י. אין אייגענעם לאָקאַל טוט די פערוואַלטונג צוזאַמענרופען א

אַלגעמיינע פערזאמלונג

מיט די בעטייליגונג פון א מיטגליד פון פּאַרטיי-ראַט, אויף שבת דעם 7 יולי ה. י. א זייגער 4.30 דער 1-טער טערמין, 6.30 דעם 2-טער טערמין ביי יעדער צאָהל מיטגלידער מיט דעם פאָלגענדען טאָג-אָרדנונג:

1) ערעפנונג; 2) די איצטיגע סיטואַציע אין פּאָליטישען ציוניזם; 3) די ווייטערע אַרבייט; 4) ועוּחים; 5) וואַהלען פון א נייעם קאָמיטעט; 6) פרייע פאָרשלאָגען.

מיר בעטען די חברים צו רעגולירען דעם חודש ביישטייער פאַר די אַלגעמיינע פערזאַמלונג.

די פערוואלטונג

אַבאָנאַמענטס-פּרייז: אין לאָדז — 5 זל. א חודש מיט אָפּטראָגען א היים, אויף דער פּראָווינץ — 6 זל. א חודש; אין אויסלאַנד מיט 30 פּראָצ. טייערער.
פאַר׳ן אינהאַלט פון ינסעראַטען די אַנאָנסען אין דער פערלאַג נישט פאַראַנטוואָרטליך
די אַדמיניסטראַציע איז אָפען טעגליך אין ביוראָ.

אַנאָנסען-פּרייז: פאַר׳ן טעקסט—15 גר. פרייטאַג און ערב יו״ט—20 גר. אין דער זייט 7 שפּאַלט
אין טעקסט—40 . . . . —60 4
נאָכ׳ן טעקסט—10 . . . . —15 7
פאַר א מילימעטער-שורה:
אויף דער ערשטער זייט 50 פּראָצ. טייערער. אויסל. 100 פּראָצ. טייערער. מעלדונגען—10 גר. א וואָרט

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. [illegible] Ch. J. Brzezi[illegible] i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny [illegible]
Czcionkami i drukiem „Najer Folksblat", Piotrkowska [illegible]